

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

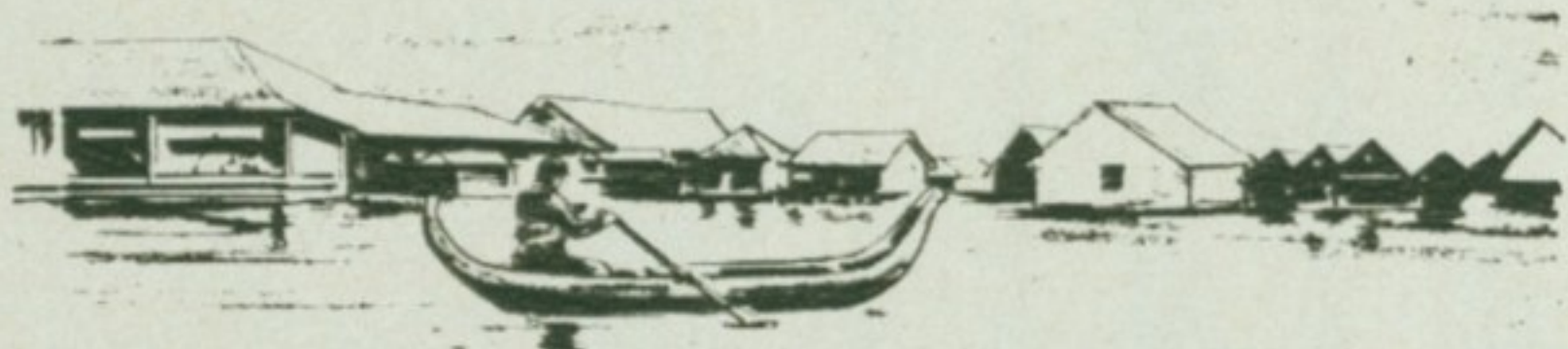
4. III 1988. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА L • 400 ДИН. • БРОЈ 1888

ГОРИВО ЗА СУПЕРМЕНА

МЕКОЈ – ЛОВЦИ НА СКАЛПОВЕ

ПЛОВЕЌЕ СЕЉО

КАМПОНГ ЧНАНГ У
КАМБОѢИ ПОДИГНУТО
ЈЕ НА СПЛАВОВИМА
ОД БАМБУСА.

Црвендаћ

НА СТУБУ КАТЕДРАЛЕ
У ГРАДУ ВИКТОРИЈИ
У БРИТАНСКОЈ КОЛУМ-
БИЈИ (КАНАДА), ИСКЛЕ-
САН ЈЕ У ЗНАК СЕГАЊА
НА ПАР ЦРВЕНДАГА
КОЈИ СУ НА ТОМ МЕСТУ
СВИЛИ ГНЕЗДО У ВРЕ-
МЕ КАДА ЈЕ ЦРКВА
ЗИДАНА.

ДРВЕНИ КИПОВИ

ЧЛАНОВИ ПЛЕМЕНА НАГАС СА
БОРНЕА ПРАВИЛИ СУ НЕКА-
ДА ДРВЕНЕ КИПОВЕ СВОЈИХ
НЕПРИЈАТЕЉА КОЈЕ СУ УБИ-
ЛИ У БОЈИ.

Главу жангарма

НА ВРХУ ПЛАНИНЕ
МАЧАПУЧАРЕ У НЕ-
ПАЛУ ИЗВАЈАЛА ЈЕ
ПРИРОДА.

ХАНС
КРИСТИЈАН
АНДЕРСЕН
(1805-1875)

ШАРГАРЕПЕ ПЕСАЧИЦЕ

ИЗРАСЛЕ СУ У
БАШТИ МЕРИ
БЕРНХАРД
ИЗ ХАДСОНА
У КОЛОРАДУ
(САД).

ПОЗНАТИ ДАНСКИ ПИСАЦ
БАЈКИ, СВОЈУ ПРВУ КЊИ-
ГУ „ДУХ ГРОБНИЦЕ ПА-
ЛАНТОКИЈЕВИХ“ НАПИСАО
ЈЕ ПОД ПСЕВДОНИ-
МОМ ВИДЕМ КРИСТИ-
ЈАН ВАЛТЕР. ПРВО И ПО-
СЛЕДЊЕ ИМЕ ПОЗНАЈМО
ЈЕ ОД ПИСАЦА КОЈИМА
СЕ НАЈВИШЕ ДИВИО
— ВИДЕМА ШЕКСПИРА
И ВАЛТЕРА СКОТА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

Природно-историј-
ски институт у Лос Анђелесу
има јединствену колекцију
птичијих јаја. Нека од њих
чувају се овде већ педесет го-
дина, а од 1986. научници из
многих земаља користили су
их више од 2.000 пута за раз-
на проучавања.

шездесетпетогодиш-
њи архитекта из Калифорни-
је обишао је свет својим ау-
томобилом чак четрдесет пу-
та. Пустоловина овог свет-
ског путника трајала је 24 го-
дине, а да би је извео морао
је седам пута да обави гене-
ралну поправку мотора, да
промени укупно 150 гума и
потроши 135 хиљада литара
бензина.

у септембру прошле
године на орбиталне научно-
истраживачке бродове „Са-
љут-7” и „Сајуз” допремље-
ни су мали контејнери с веш-
тачки одгајеним жен-шеном.
Земља са засејаном биљком

остала је у космосу девет да-
на и за то време, у условима
бестежинског стања, корен је
растао три пута брже него на
Земљи.

пси су проверени при-
јатељи човека, али често
умеју да буду груби и „по-
кажу зубе”. Грађани Бостона
одлучили су зато да за псе
преступнике оснују нарочити
суд који ће изрицати казне.

За најокорелије неваљалце
предвиђено је преваспитава-
ње у некој врсти поправног
дома, односно школи за дре-
суру.

у првом јадранском
туристичком центру Опатији
изграђен је и први хотел на
нашој обали — хотел „Квар-
нер” који од 1889. непрекид-
но примма госте из читавог
света.

највише кока-коле
троши се у Сједињеним
Државама. Сваки Америка-
нац годишње попије чак 150
литара овог напитка.

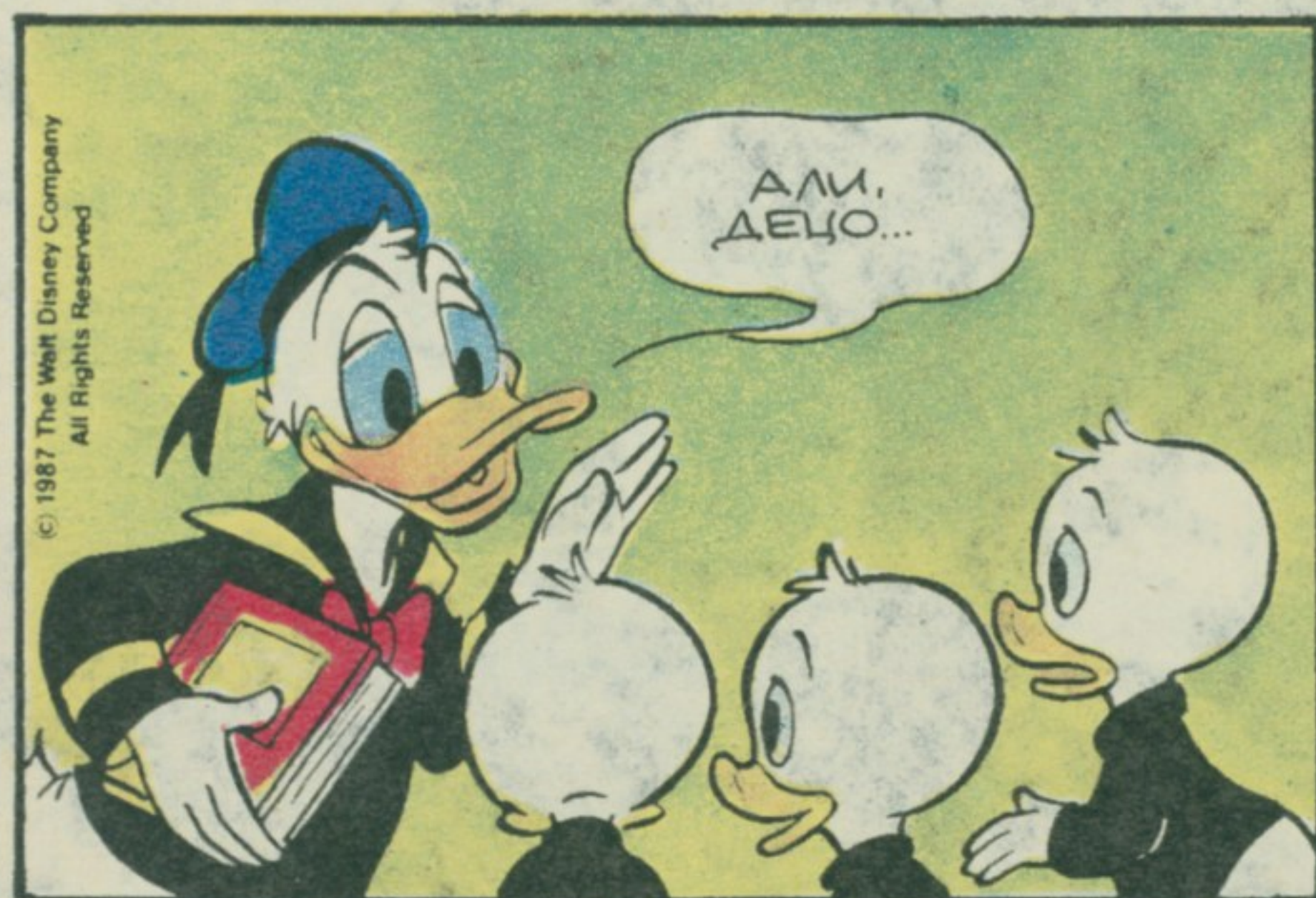
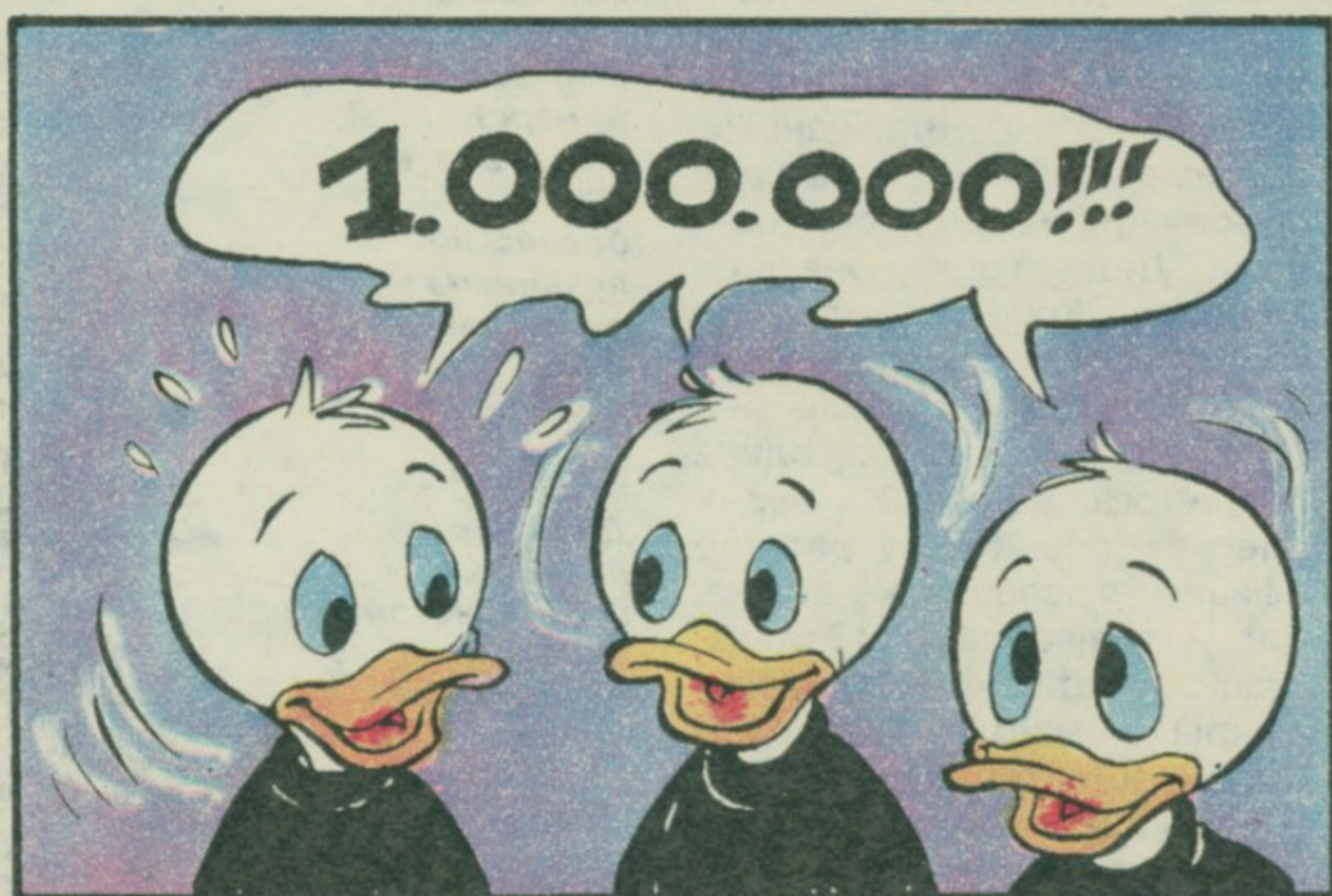
прво што је познати
холивудски глумац Кlint
Иствуд учинио пошто је по-
стао градоначелник кали-
форнијског града Кармела је
поништавање забране лиза-
ња сладолета на улици коју
је донео његов претходник.

пољски археолози
недавно су у једној пећини
открили оружје за лов веома
слично аустралијском буме-
рангу. Процењује се да се
овај пољски бумеранг упот-
ребљавао пре 23 хиљаде го-
дина.

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

ПУКОВНИК

ИЗ ПАЛАТЕ

У

ПАРТИЗАНЕ

СВИЛЕНОМ РУБЉУ

Ренесансна палата Арнери у срцу Корчуле спада у културне знаменитости првог реда и налази се у свим водичима, а неки предмети из ње и у градском музеју. Из ове породице био је чак један венецијански дужд, а генерацијама су Арнери управљали градом као начелници. У историју и легенду ушао је и Рокко Арнери, први начелник из времена кад су Аустријанци заузели и овај град. Он је дочекао и у име Корчулана поздравио цара Францу Јосипа – на хрватском језику, речима:

– Пресветли цару, ја Вас поздрављам језиком мога народа!

Био је то и пркос и понос и патриотски дух у којем су Арнери вековима одгајали своје потомке. Иако италијанског презимена, били су ватрени поборници идеје југословенства. Деда наше јунакиње Маринке Арнери додао је 1935. године свом презимену једно **ћ** – да би звучало „нашки“, Арнерић. Шест година после тога, њен отац, угледан адвокат, пошао је у рат као официр југословенске војске. Рат је трајао само 13 дана, отац се вратио кући, а Маринка која је имала 15 година добро се сећа тог тренутка.

– Никада пре ни после тога нисам видела оца да плаче, али тада је, онако леп, висок, у униформи југословенског официра, стварно заплакао и рекао „Пропала је моја Југославија“!

Из гимназије у затвор

Маринка је те године завршила грађанску школу у Корчули и пошла у гимназију у Сплиту. Онда су дошли Италијани, гимназија је постала „џиназио“, њен управник – иначе баш Корчуланин – уместо Тасовац почео је да се потписује као Тассо... Већ наредног пролећа Маринка је избачена из „свих италијаских школа“ и доспела, заједно са оцем, у затвор. Повод се лако нашао: у домаћем задатку о Божићу

Узбудљива ратна прича о лепотици из аристократске породице која је доживела десант на Дрвар, марширала преко Сутјеске и ослобађала Београд

Ова слика седамнаестогодишње Маринке Арнерић снимљена је 1944. у босанским планинама а пронађена много касније, преко океана! Данас се налази у корчуланском Музеју револуције.

шеснаестогодишња девојчица је написала, наравно на савршеном италијанском језику:

„У мојој породици није се прославио Божић јер је моја земља окупирана па нисмо могли да се веселимо...”

Нису је дуго задржали у затвору, али оца су одвели у интернацију. Кад су је пустили, Маринка је кратко време била у својој Корчули, а онда је отишла деди и баки у Сплит. Тамо је, ипак, било сигурније него у малом месту где се опет могао наћи неки „потурица” попут Тасовца, а они су, зна се, увек гори од „Турака”!

Када је Италија капитулирала 9. септембра 1943, у Далмацији се дигло и младо и старо, па су чак и многи италијански војници пошли у партизане. Сестре Арнерић постале су болничарке. Онда је Маринка распоређена у 11. далматинску која се преко Вела Луке, Ластова и Хвара коначно нашла на Вису – острву које зову „тврђава Јадрана” јер никада није пало у руке Немцима. Уследио је болничарски курс, уједно и најстрожа војничка обука, па распоред. Група младих болничарки, међу којима и Маринка, упућена је у Дрвар где се налазио Врховни штаб. Био је април 1944, а марш преко Босне почео је овако:

Луткице – на шурење

– Било нас је пет, Анка Лујак, Ружа Барешић-Кошутих, Смиља Ракић-Миленковић, Ловорка Јурас-Зајић и ја. Све смо понеле ранце, а у њима, разне одеће, имала сам чак свилену спаваћницу и гаћице, четкице за зубе и остало. Дали су нам дивне униформе за робљене од Италијана, затегле смо опасаче и изгледале као лутке. Али... био је то тежак марш. Већ после првих сати појавиле су се ране на ногама, а ранци су тако отежали да смо успут бацале једну по једну ствар док најзад у нашим торбицама није остало само најнужније, као што је четкица за зубе. А баш та четкица доцније је тако чудила моје Личане из Шесте личке, сматрали су да је то „буржујска навика”... Пред Дрваром смо се умиле у једном потоку, очешљале и уредиле да нас је било милина видети. Стигле смо у санитет Врховног штаба и предале наше карактеристике доктору Гојку Николишу.

– И сад се сећам мириса хране који се у том тренутку ширио кроз санитет, а ми смо ходале данима и биле изгладнеле до изнемоглости! Доживела сам, први пут у

животу, праве халуцинације од глади. Сањала сам огромну, циновски велику кифлу из које цури маслац, баш онакву какву сам свако јутро добијала од мајке да понесем у школу, а ја сам, стигавши до школске оgrade, баш свако јутро ту кифлу бацала! Како сам тих ноћи у планинама желела само то, управо такву кифлу...

– Дакле, у санитету је све мирисало, а Гојко Николиш је наредио да најпре пођемо – на шурење! То је значило да сву одећу дамо на искувавање у партизанско буре, а ми на детаљно купање. После тог шурења наше дивне униформе су се упропастиле. Изгледале смо као Чарли Чаплин. Много година доцније рекла сам доктору Николишу: „Гојко, никада ти нећу опростити оно шурење! Да си ме барем најпре упитао јесам ли гладна...” Обоје смо се слатко смејали томе, али онда, у Дрвару, није било смешно.

Чудо усред Њујорка

Тих дана у Дрвар се слегло много света, највише омладине, јер се одржавао конгрес УСАОЈ-а. Дошли су и неки Американци који су и кроз Босну неко време путовали заједно с Маринкином групом. Није то било ништа чудно јер тада су савезници већ послали своје мисије у партизанске штабове, очекивала се и помоћ, било је и дописника. Али, чудо се догодило двадесетак година доцније и то у Њујорку. У том двадесетмилионском граду нашао се наш познати социолог и универзитетски професор др Срђан Врцан. Сео је у неки ресторан и наручио кафу. Американац за оближњим столом неочекивано га је ословио:

– Ви сте странац, одакле сте?

– Из Југославије – одговорио је Врцан.

На то ће Американац:

– Тито, партија, Дрвар!

Био је то гром из ведре неба. Испоставило се да је дружељубиви Американац, презивао се Бернштајн, борао у пролеће 1944. у босанским планинама као дописник листа „Јенки”. Доспео је и до Врховног штаба, баш пред десант. Испричао је Врцану да чува много фотографија из партизана и позвао га да их види. Прва фотографија коју је наш професор подигао са хрпе поново га је запрепастила:

– Ас ти госпу, па ово је Маринка?

Испоставило се да је Бернштајн био један од Американаца који су с нашим болни-

чаркама марширали кроз босанске планине до Дрвара... Седамнаестогодишња партизанка плаве косе и очију доживела је у Дрвару „ватрено крштење” када је изненада започео десант. Њена Шеста личка била је десеткована. Отпочео је страхан, уситњени марш од Дрвара, преко Сутјеске и Пиве. Маринкин задатак као болничарке био је да води, храни и брине се о коњу Жућку натовареном санитарским материјалом. Стигли су до Ваљева, предстојало је ослобађање Београда. А око Ваљева све је праштало, Немци су се повлачили али су и тад имали довољно муниције и скупо „продавали” своју кожу.

Изгубила шињел, нашла златнике!

– Цело лето – прича Маринка – вукла сам кроз планине шињел који је био страховито тежак. И код Ваљева сам га држала преко руке кад је одјекнула граната и... за длаку је фалило да ме погоди, просто је разнела тај шињел и само је комадић остао у мојој руци!

Ето, срећа је хтела да страда само шињел. Шеста личка је доспела до престонице. Маринка има и Медаљу ослободиоца Београда, али из тих дана издваја опет један „невероватан” догађај:

– Наш штаб сместио се у једну зграду на углу Немањине и Краља Милутина. Рекли су да је то била кућа Пере Живковића. Кад смо ушли унутра, ја сам, женско као женско, морала мало да завири у ормаре. Отварала сам један по један и запала ми је за око дивна бунда. Навучем је и станем пред огледало, али, нешто вуче надоле на левој страни. Била је то чарапа, ушивена у поставу – препуна златника! Било их је бар педесет. Повикала сам: „Хеј, овамо, да видите шта сам нашла!” Сви су били изненађени. Делила сам златнике сваком по један и последњи задржала за себе, али доцније ми је негде нестао, па немам ту успомену...

Тај златник је нестао негде између Београда и сремског фронта, али је зато баш ту Маринка упознала будућег супруга. То се догодило када је додељена 21. српској дивизији и то с унапређењем у начелника за санитарско снабдевање. А начелник целог санитета те дивизије био је млад доктор из Сарајева Марио Романо. Пала је љубав на први поглед, али, разуме се, приметили су то и други. Командант дивизије Владо Ба-

јић и комесар Мирко Јовановић позвали су доктора на рапорт и рекли отприлике ово:

– Да се ниси вртео око мале скојевке! Или се жени, или ћемо вас одмах прекомандовати у разне јединице!

Венчање и две „репризе”

Како је доктор стварно био „до ушију” заљубљен у своју болничарку, није се двоумио и обављено је венчање, ту на фронту, али – у правом правцем дворцу илочких грофова Одескалки.

– То је само мени и могло да се деси – смеје се Маринка – да се венчам у дворцу како доликује аристократкињи.

А венчање је обављено по кратком поступку: командант дивизије рекао је „Ви сте сада муж и жена”. И здраво.

Маринка и Марио Романо провели су прву брачну ноћ у „апотеци” штаба и крочили у заједнички живот надирући заједно са својом јединицом према Загребу и даље, све до Марибора. Јер, у Југославији је рат трајао – седам дана дуже. Немци се нису предали на дан потписивања мира 9. маја, него су их јединице ЈА гониле све до наших граница.

Онда је 21. српска добила свој распоред у Нишу и почео је повратак камионима. А у Нишу се тог лета одиграо догађај коме вероватно нема равнот у епилогу НОБ-а. Испало је да партизански бракови склопљени „на брзину”, у предању борби и без писменог „доказа” – не важе. Маринка и Марио су морали да понове венчање, опет пред својим штабом, али испоставило се да нису једини: укупно двадесет парова из исте дивизије, на челу са командантом и његовом изабраницом, пријавило се за исту церемонију!

И почело је од команданта који је био први на реду, затим су „да” изrekli начелник санитета и његова млада, па редом, до двадесетог пара партизанских бораца. Сви су били у униформама, а једни су другима били кумови и то – тек венчани наредном пару. Овога пута сви су добили венчане листове. Па ипак! Испало је да ни то не важи. Кад су у слободи донети „прави” државни закони, брачни пар Романо који је већ имао и сина, стао је и трећи пут пред матичара.

Маринка Романо у слободи је завршила и гимназију и фармацевтски факултет. Цео радни век је провела у униформи официра ЈНА, а пензионисана је у чину пуковника.

Мирјана Крстуловић

**Међу
ловцима
на
кваркове**

КО ЋЕ ОТКЉУЧАТИ КОСМИЧКУ БРАВУ?

Открити до краја тајну материје – то је њихов циљ. Између врхунских физичара Европе и САД води се узбудљива трка, а добиће је онај ко сагради већу машину

ОД АЈНШТАЈНА ДО ЛЕДЕРМАНА – ИСТА БОРБА – Леон Ледерман, шеф „Фермилаба“ крај Чикага и вођа пројекта SSC: „После освајања Дивљег запада и космоса на реду су кваркови.“

УСАМЉЕНИ КВАРК-БОЈ – тако зову Џона Риса, директора линеарног акцелератора из Стенфорда. Од ове супермашине сви очекују прве резултате.

Зна се већ и колика ће бити та највећа машина на свету: имаће 83 километра у обиму! Али, још се не зна кад ће бити готова. Америчка влада дала је сагласност, међутим, Конгрес, који одобрава средства, оклева. Но судећи по свему 1992. родиће се SSC (Super collider superconductor) који ће коштати шест милијарди долара! Два пута више него свемирска ракета, а све само зато да би се дошло до бескрајно малих честица. SSC ће бити најјачи акцелератор који је икад конструисан, а то је инструмент без кога данас физичари не могу. Захваљујући њему космос ће открити неке своје тајне. Американци при том имају и један нешто приземнији циљ: желе да преотму од Европљана прво место које су изгубили пре петнаестак година.

Високоразвијене земље воде бесомучну трку улажући баснословне своте у откривање тајни материје. Европа и САД стоје раме уз раме готово четрдесет година, док их у

стоју прате и понекад сустижу Совјети који моментално у Серпухову граде акцелератор УНК са обимом од 44 километра, а пустиће га у рад 1993. Кина и Јапан нису одолели искушењу да се умешају у групу водећих јер свако ко гради акцелератор за добијање честица доказује да има врхунску науку, врхунску технологију и врхунске физичаре.

Кад се директно сударе два „ферарија“...

А шта се заправо догађа у тим циновским инструментима укопаним 50 метара испод земље? У срцу овог цина налази се цев пречника 10 центиметара у којој владају услови слични онима у космосу. У њу се убацују честице (електрони, протони, итд), које добијају убрзање под утицајем јаког електричног поља, а затим их огромни електромагнети, постављени у низу око цеви, усмеравају све док не

почну да се крећу брзином светлости.

Кад се две честице које се крећу таквом брзином сударе, дешава се нешто врло чудно: огромна енергија коју поседују спонтано се претвара у материју! Рађају се нове честице. Као кад би се директно сударила два „ферарија“ и нестала, а уместо њих се појавио један „ролс-ројс“, три „ју-га“ и две приколице! Управо ови страшни судари омогућавају физичарима да истражују материју и открију честице од којих је састављена. И што више одмичу у својим испитивањима, њихови инструменти морају бити све јачи. Зато су и акцелератори постали циновски.

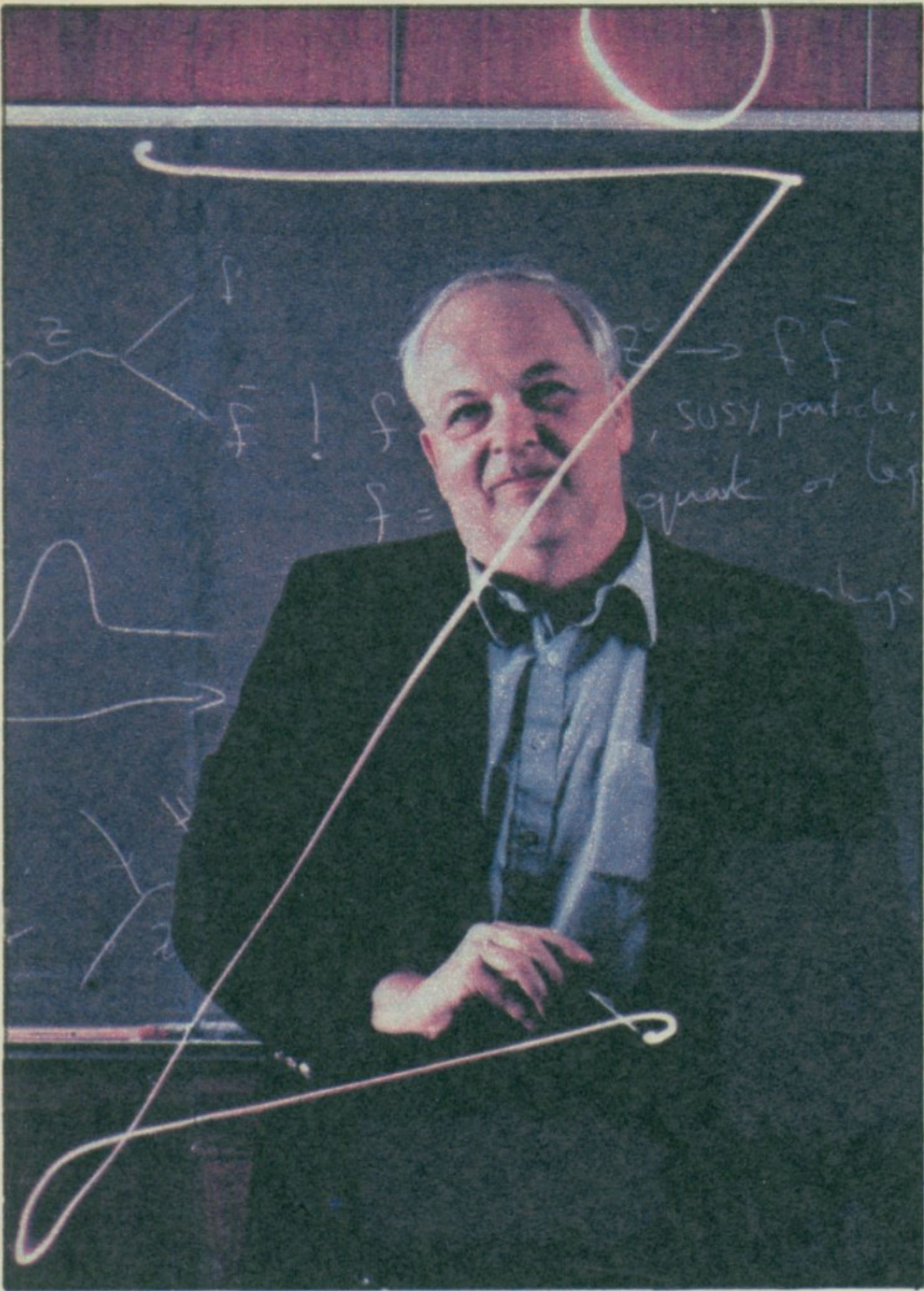
Од 1983. на челу трке је CERN (Центар за физику честица) који се налази на швајцарско-француској граници. Овде се завршава изградња циновског акцелератора LEP који је смештен у кружном тунелу пречника 27 километара. Кад буде пуштен у рад ове го-

дине, биће највећи те врсте у свету. До тада се главна истраживања овде изводе у колајдеру (сударачу) дугачком седам километара.

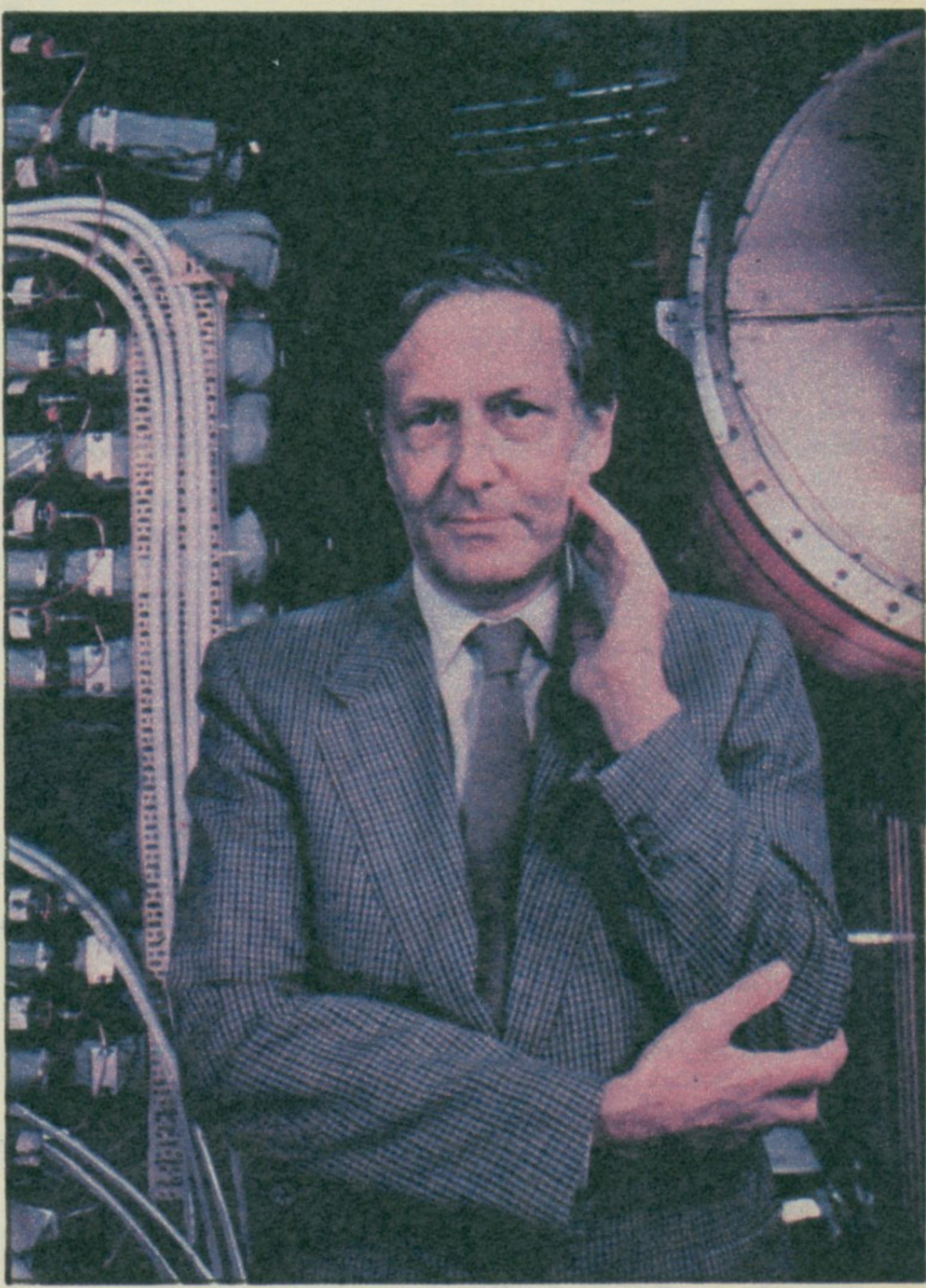
Како видети 100.000 карамбола у секунди

У овој Меки за физичаре 3500 научника разговара искључиво о позитронима, бозонима, кварковима. И док они који се баве теоријом лебде у простору и 26 димензија (толико их је тренутно, што не значи да их неће бити више), „техничари“ смишљају и граде нове машине. Међу њима је и Холанђанин Симон ван дер Мер (Нобелова награда за физику 1984. заједно са Карлом Рубиом за откриће бозона W и Z).

– Нас двојица дошли смо на идеју да изазовемо сударе између честица и античестица: у судару ишчежава сва материја, остаје само енергија која се „кондензује“ у нове честице. – Симон ван дер Мер говори о антиматерији

ДРУГО МЕСТО – ЛИЧНА УВРЕДА – Др Рихтер са Стенфорда црта последње честице које су открили Европљани и нада се да ће следеће „уловити“ његов акцелератор.

КРАЉ АНТИМАТЕРИЈЕ – Симон ван дер Мер, Нобелова награда за физику 1984, човек који је у CERN-у открио честице Z. Иза њега флипер за антиматерију, кључ његовог успеха.

као што други причају о бетону или пластици. – Анти-материја, то је једноставна материја виђена у огледалу, она има супротне карактеристике. Тако су антипротони, рецимо, протони са супротним наелектрисањем, што ће рећи негативним и није их тешко добити – олово се бомбардује протонима, али их после треба концентрисати и ту се јављају извесни проблеми. Зато смо морали да измислимо неку врсту електронског флипера који поново сакупи античестице у мале групе довољне тежине да се могу убацили у колајдер. Сваки судар региструје циновски детектор после чега преостаје само да се они анализирају.

CERN-ов детектор налази се усред поља, неколико километара од Жене. На дну циновског хангара високог преко 100 метара смештен је детектор, у ствари цев од алуминијума и олова висока као двоспратница. UA1 (Underground Area 1) тежак је

2000 тона и постављен је у правцу колајдера. До њега се стиже низ лествице и одмах кад му се приђе прво што пада у очи су стотине електричних линија свих боја које излазе из цеви и затим се преко табле спајају с компјутером.

– Ту су и магнети који усмеравају честице и разни апарати који мере брзину и енергију честица – објашњава Симон ван дер Мер. – Све је то ужасно компликовано, али тако мора бити јер треба открити честице чије су карактеристике непознате, односно мора се повећати број детектора да би се повећала шанса да се оне „виде“. Ако се појави нова врста честица, први ће је видети компјутер. То је и разумљиво кад се зна да се сваке секунде дешава 10.000 – 100.000 судара! Сваки од њих региструје се на магнетној траци и после анализира у рачунском центру CERN-а. А то је више него пипав посао – у просеку само један од милион судара даје интересантан резултат!

Али, зашто се раде све ове ужасно компликоване ствари?

Врхунска технологија окружена – бизонима

– Да би све било једноставније – одговара Ђорџо Брианџи, технички директор CERN-а. Да би сви закони физике могли да се обједине једном једином теоријом. Прва етапа те унификације започела је у прошлом веку кад је примећено да су две на изглед тако различите појаве као што су електрицитет и магнетизам у ствари само два вида једне исте теорије – електромагнетизма. Седамдесетих година запажено је да електромагнетизам није ништа друго до вид једне још шире теорије која је названа електрослаба а која такође објашњава радиоактивност као и феномене који омогућавају Сунцу и звездама да сјаје. Да би ова теорија и практично била потврђена, требало је пронаћи нову класу до-

тад непознатих честица – бозоне W и Z и то је остварено управо у CERN-у 1983.

Тако су Европљани предали своје главне ривале Американце који су до тада водили трку. Наиме, три пута у 1960, два пута 1973. и 1979. с оне стране океана откривене су нове честице с егзотичним именима „Омега минус“ и „Џеј пси“ а тамо су отишле и Нобелове награде. Сад је брод кренуо у супротном смеру и Европљани се надају да ће помоћу LEP-а учврстити свој престиж и први запазити ефекте једне још универзалније теорије.

Мада су уздржани, амерички физичари друго место схватају као личну увреду. И зато изненађење може доћи управо из „Фермилаба“ или „Теватрона“, најјачег америчког акцелератора који је пуштен у рад у јануару 1987. „Фермилаб“ је инсталиран у Батавији крај Чикага и један је од два највећа америчка центра за физику честица.

НАСТАВАК НА СТР. 8

— У науци је такмичење нешто сасвим природно — каже Леон Ледермен, физичар број 1 „Фермилаба“. Такмиче се земље између себе, поједини центри, чак и истраживачи исте лабораторије. Ипак, физичари који се баве честицама су посебна прича. — Из његове канцеларије на првом спрату види се велики круг од шест километара — „Теватрон“, машина која је прва почела да користи изузетно компликовану технологију — суперпроводничке магнете који раде у течном хелијуму при температури на којој електричне жице не пружају никакав отпор при проласку струје: — 269! Као контраст авангардној технологији делује парк око џиновског прстена по коме шета стотинак бизона!

Ко има највише шанси?

Акцелератори су веома скупи, али су већ (или ће то бити) приступачни свима. Идеално би било створити светску лабораторију. Међутим, то не иде баш лако. Покушавано је с машинама које су се допуњавале, али без већих резултата. Трку и даље наставља свако за себе. Европљани би жарко желели да Американци, уместо што спремају SSC, уграде у свом тунелу један LEP као други колајдер, али њихове колеге „преко баре“ нису баш расположене за то. Зашто SSC не би постала светска лабораторија — предлажу они.

У ствари, и овде одлучују политички и економски фактори. Резултат: Физичари Европе нестрпљиво очекују своје LEP, Совјети УНК, Американци SSC. Помоћу снаге која је постигнута овим машинама коначно ће моћи да се проуче најситније честице — кваркови, саставни делови неутрона и протона и добију одговори на кључна питања данашње физике: одакле настаје маса честица, има ли граница њиховом уситњавању. Крије ли свака честица у себи неку још мању? На основу добијених одговора знаће се је ли владајућа теорија у физици добра или је треба кориговати.

— Наш „Теватрон“ има 10 одсто шансе да нађе одговор — сматра Леон Ледерман — LEP око 50 одсто, а SSC скоро свих 90. Тај пројекат је скуп, али боље је потрошити мало више, па бити готово сигуран у успех.

У CERN-у мисле другачије.

— Американци су спремни да плате сувише скупо, релативно скромно повећање енергије објашњава Ђорџо Брианти. — Та машина је суви-

ше велика и они неће стићи да је заврше у предвиђеном року. — LEP је заиста много јефтинији — 928 милијарди нових динара — и у другој етапи пројекат предвиђа проширење којим ће се његова снага дуплирати. — Жорж Шарпак, француски академик из CERN-а није баш оптимиста: — Велика открића — каже он — увек су правили они који су имали времена да размишљају и „фантазирају“ и финансијску моћ да ризикују. У овом тренутку то су Американци који су с „Теватроном“ преузели иницијативу а са колајдером у Стенфорду направили читаву револуцију.

А у Стенфорду нема џиновског круга. Једноставна права линија дугачка четири километра. SLC (Stanford Linear Collider) две су праве цеви постављене једна према другој од којих свака убрзава по један сноп честица. Прави кошмар за инжењере који треба да „држе правац“. Јер, сваки сноп има у пречнику хиљадити део милиметра, а треба директно да се судари са оним другим. Такав прецизан експеримент може да упропасти и најмања вибрација, а Стенфорд се баш налази у области где су сеизмички потреси чести. Ако они ипак не омету рад машине, први резултати се очекују већ следећих месеци.

Јачи акцелератор — ближи биг бенгу

— SLC је изграђен за три године — објашњава Џон Рис, директор пројекта, и коштао је само 116 милијарди долара. Главна предност линеарних акцелератора је у томе што омогућавају јаче убрзање од кружних, а уз то су и мање гломазни. Очигледно је да огромни прстенови типа LEP или SSC представљају крај једне епохе, али то не значи и крај џинова. И равни акцелератори будућности биће много дужи од четири километра.

Једно је јасно: да би се даље истражила материја, треба конструисати још јаче машине. Или се, можда, окренути космосу где већ 15 милијарди година, од фамозне велике експлозије (биг бенга) у којој је рођен космос постоје све оне честице које се убацују у акцелератор. Свеједно, било да истражују бескрајно мале честице или посматрају небо, физичари целог света у ствари теже истом циљу: вратити се „временловом“ што ближе оном тренутку почетка у коме је створена сва материја, у коме је рођен овај наш свет.

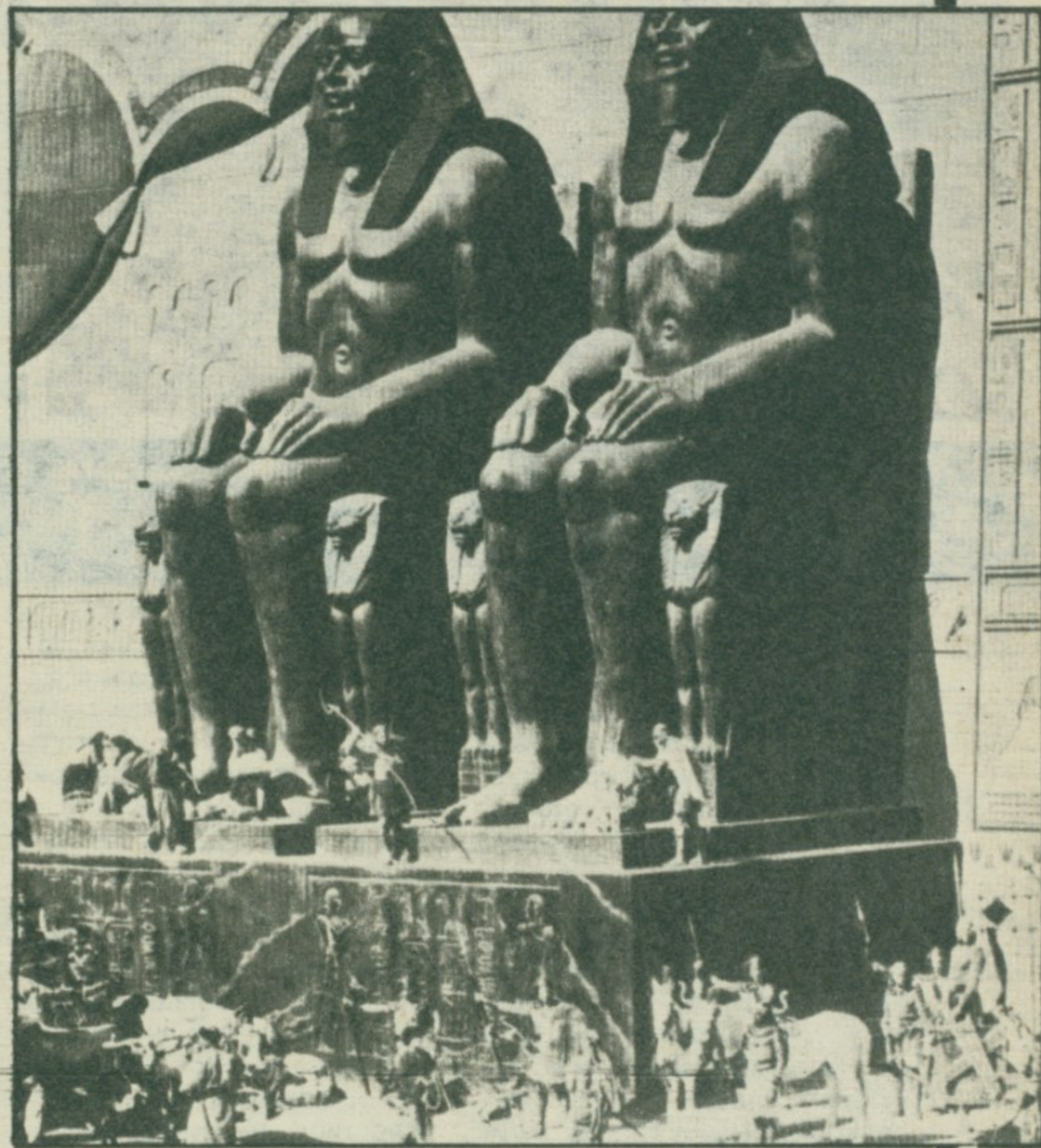
В. Милићевић

ЕГИПАТ У КАЛИФОРНИЈИ

Археолози аматери недавно су открили четири статуе фараона Рамзеса II и сфингу високу 20 метара. Благо је откопано у песку Гвадалупе, у Калифорнији, око 260 ки-

ва у Египту и познате сфинге крај пирамида. По завршетку филма све ове копије су мистериозно — нестале. Објашњење се може наћи у Де Миловој аутобиографији: „Ако за хиљаду година археолози случајно наиђу на остатке египатских гробница под песком Гвадалупе, у Калифорнији, надам се да неће потрчати да објаве сензационалну вест да се ова древна култура зачала на тлу Северне Америке!“

лометара од Лос Анђелеса! Није реч ни о каквој погрешној информацији, ако сте то помислили. Ради се о остацима египатских статуа које су, за потребе филма, направљене још 1925. године кад је чувени амерички режисер Сесил Б. де Мил снимљо у Калифорнији „Десет заповести“. Више од хиљаду радника ангажовано је да од 20 тона нарочите пластике и на хиљаде кубика дрвета направи што вернију копију чувене Долине краље-

Вођен овом реченицом из Де Милове аутобиографије независни филмски продуцент Питер Броснан годинама је трагао за америчко-египатским „старицама“. Када је наишао на неке „остатке“, Броснан је ангажовао аматере-добровољце да му помогну да се статуе и гробнице откопају. Знајући да ће радозналци навалити у намери да део „блага“ понесу са собом, локалну полицију у Гвадалупи чувају одреди.

УМЕТНИЧКА ДЕЛА НА УДАРУ КРАДЉИВАЦА И „ДОБРИХ ДУША”

Дирк ван Хохстратен, холандски сликар из 17. века, месецима је радио сцену баханалија на великом платну. Знао је да ће то бити његово ремек-дело. Да би призори деловали што верније, у атеље је доводио „живе” моделе. У једном тренутку, већ је завршио слику, наредио је да му у атеље доведу козу. Радећи завршне потезе на „козјем портрету” Дирк ван Хохстратен је приметио да се животиња нешто умудрила. Помно се загледала у платно. Несрећни сликар није ни слутио шта ће се догодити. Коза се, пошто је критички одмерила слику, силовито затрчала и главом пробила платно.

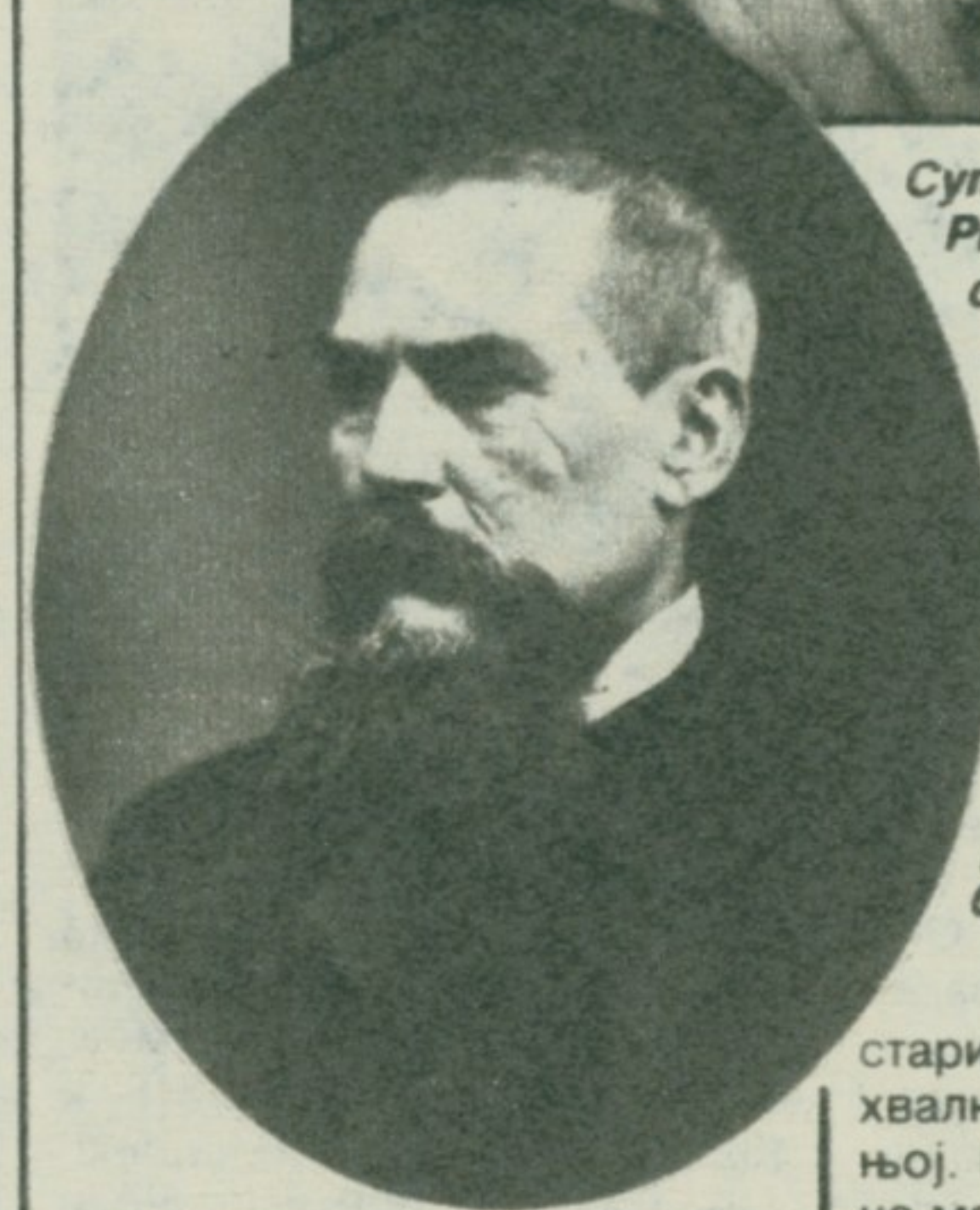
Мало је оваквих трагикомичних прича из света уметности. Више је оних које говоре о безобзирности. Добро се зна да је један од нацистичких вођа Херман Геринг, између осталих послова које је обављао као један од најповерљивијих особа Трећег Рајха, сакупљао односно — крао уметничка дела. Геринг није узимао само из уметничких колекција земаља противница него и од „савезника”, на пример Италије.

За рођендан своје кћери одлучио је да јој поклони нешто вредно. Наравно, више је мислио на себе и своју колекцију слика. Мирно је ушетао у Галерију Уфици у Фиренци и са зида скинуо два платна Антонија Полајуола, фирентинског сликара, вајара, златара, бакроресца из 15. века. После рата сликама није могло да се уђе у траг. Мислило се да су заувек изгубљени.

Чекићем на Микеланђела

И, како се у животу многе ствари догоде случајно (да ли је и у овој причи било баш тако, никад се неће сазнати) у децембру 1962. брачни пар Меиндл из Пасадене гледао је телевизију. Конзерватор и рестауратор слика говорио је о свом послу, али и о чувеним крађама. Споменуо је и Полајуолова два платна, заувек нестала. Меиндлови су се „сети-

КОЗА КАО КРИТИЧАР

ли” да имају две мале слике о којима ништа нису знали. Испоставило се да су то изгубљене Полајуолове слике. Наравно, добили су их од неке

Већ смо, на жалост, навикли на вести да су неке слике, скулптуре или драгоцености нестале из музеја или неке галерије. Ово није прича само о познатим крађама него и о свесном уништавању појединих дела

Ласло Тот је 1972. чекићем насрнуо на познату Микеланђелову скулптуру „Пиета”. Одмах је ухапшен.

Супруга сер Ричарда Бартон сматрала је да је необјављено дело „Миришљави врт” сувише смело и, без обзира на жељу свог супруга да се књига штампа кад он умре, спалила је рукопис без размишљања.

старице у Минхену у знак захвалности што су бринули о њој. Колико у томе има истине можда и није важно, битно је да су платна враћена у Уфици.

Увек има и чудака који, уништавајући познато дело, желе на себе да скрену

пажњу. Већ је позната епизода с Мађаром Ласлом Тотом који је 1972. чекићем насрнуо на Микеланђелову скулптуру Пиета у Цркви Светог Петра у Риму. Срећом, направио је само незнатна оштећења па су вешти конзерватори „поправили” скулптуру.

Сличан догађај збио се 1914. године када је Емелин Панкхерст, вођа феминисткиња, осуђена и затворена. Једна од њених најватренијих следбеница Меј Ричардсон (ипак има истине у томе да се не заборављају имена особа које ни по чему не би требало да буду запамћене сем по сулудим поступцима) улетела је у Националну галерију у Лондону и кратким мачем почела

Да није било присебног чувара, Меј Ричардсон, феминисткиња с почетка овог века, уништила би чувено Веласкезово платно.

да је рукопис препун страсти и еротских сцена, књигу је, без размишљања – спалила.

Слично се догодило и са једним рукописом великог енглеског романтичарског песника Бајрона.

Винћенцо Перуђија није крадљивац у класичном смислу. Он је само желео да се Леонардова „Мона Лиза“ из париског Лувра коначно врати у домовину.

да сече познату Веласкезову слику „Венерино огледало“. Све се, срећом, завршило без већих оштећења на слици.

Рукопис треба спалити

Када је 1890. умро сер Ричард Бартон, познати енглески оријенталиста, истраживач, дипломата, песник, лингвиста (говорио је 28 језика), оставио је необјављено дело „Миришљави врт“. Сматрао је да је капитално и да ће га људи по њему памтити. „У то дело унео сам читав свој живот,

чини ми се да сам га писао својом крвљу. Надам се да ћу кроз „Миришљави врт“ наставити вечно да живим. Оно је круна мог стваралаштва.“

На жалост, без обзира што су сви Бартонови поклоници и пријатељи знали да је желео да дело буде објављено после његове смрти, оно се најпре нашло у рукама његове супруге Изабеле. То је било кобно. Кад је она прочитала „Миришљави врт“ и схватила

Чим је објављена вест да је Бајрон умро у Грчкој 19. априла 1824, почео је прави рат међу његовим најближима којима су били доступни песникови необјављени „Мемоари“, написани између 1818. и 1821. на више од 400 страна. У њима је Бајрон искрено и без имало околишања писао о свом изнуђеном браку, о брачном путовању које је било права фарса, о својим хомосексуалним искуствима.

Бајрон је рукопис дао песнику Томасу Муру, а овај га, за 2 хиљаде гвинеја (некадашњи енглески златан новац), уступио издавачу Џону Мареју.

Бајронова полусестра Аугуста Ли желела је да добије рукопис и спречи да га објаве а леди Бајрон, супруга, да рукопис никада не изађе на светлост дана. Почеле су полемике. Навелико се расправљало о Бајроновим „Мемоарима“ а мало ко је знао шта у њима пише. Коначно, 17. маја 1824. окупила се група људи код Џона Мареја. Њих шесторо пресудило је „Мемоарима“ – спалили су их не трепнувши.

Захваљујући „добрим пријатељима“, никад нећемо сазнати шта је лорд Бајрон писао у својим „Мемоарима“.

Забележени су и случајеви нехотичног уништавања неког дела. Када је Томас Карлајл, шкотски филозоф идеалиста, историчар и књижевни критичар (1795 – 1881) написао „Француску револуцију“, дело на коме је марљиво радио пет месеци, дао је рукопис свом пријатељу, филозофу Џону Стјуарту Милу да га прочита и да своје мишљење. После извесног времена Мил је, ужаснут, схватио да је његов послужитељ искористио готово читав рукопис да би потпалио ватру у камину. Карлајлу није преостало друго него да дело поново напише, што је и урадио у следећих седам месеци.

О крађи једне од најпознатијих слика Леонардове „Мона Лизе“ писао је и „Забавник“. Да се подсетимо. Слика је нестала из Лувра 22. августа 1911. Украо ју је Винћенцо Перуђија, молер, из – патриотских побуда. Тек после две године пријавио је крађу желећи да се Мона Лиза врати кући.

В.С.

Илустровао Брана Јовановић

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

Ово је можда последњи двобој у Европи. Године 1949. француски филмски режисер Вили Розје (десно) изазвао је на дуел једног критичара. Успео је лако да га окрвави по надлактици, после чега је борба прекинута и противници су се измирили.

ЗА КАП КРВИ НА КОШУЉИ

Некада се дешавало да усред суднице бранилац позове на двобој тужиоца или самог судију. Чак је и шеф берлинске полиције 1855. године погинуо у двобоју с једним младим поручником

Уледено јутро седмог фебруара 1837. године, песник Александар Пушкин возио се у црној кочији кроз тихе улице Петрограда. Блед, ћутљив, стигао је у шумицу изван града где га је већ чекао противник.

Кад су пиштољи опалили, први метак тако је несрећно ранио Пушкина да је овај после два дана издахнуо у мукама. Његови пријатељи били су сигурни да је двобој заправо био намерна смицалица којом су царске власти хтеле – и успеле – да ликвидирају непокорног песника. Али, откуд то да је Пушкин упао у клопку? Каква је то страшна увреда могла да наведе великог песника да ризикује живот у сукобу са непознатим француским официром, салонским лепотаном Жоржом Дантесом?

Једноставно, неко је пустио глас да се Дантес ватрено удвара Пушкиновој младој жени. Љубоморном песнику, да би „одбранио свој образ“, није остало ништа друго него да Француза позове на двобој. Истина, није јасно какве везе има вешти-

на у гађању с нечијим увређеним достојанством или с верношћу његове супруге. Али такви су били обичаји онога доба и њих није могао да избегне ни генијални Пушкин. Реаговао је – на своју несрећу – тачно како су његови непријатељи и предвидели. (Забавник опширно писао у броју 1841. од 10. априла 1987.)

Непромишљена реч, погрешно схваћен поглед, стварна или привидна неучтивост били су некад повод да се „баца рукавица“. И нису то чинили само обесни младићи, него и најугледнији политичари, официри, судије, не хајући што позивом на двобој угрожавају не само сопствене него и туђе животе.

Званична забрана

Званично, двобоји су одувек били забрањени у свим европским државама. У Паризу, на пример, 1627. године, тројици племића одрубљена је глава по наређењу краља Луја XIII због учешћа у двобојима. Немачки цар Матијас објавио је 1617. године указ којим су предвиђене строге казне не само за непосредне учеснике

дуела него и за њихове помагаче – секунданте, судију и лекара, без којих није могао да се одржи ниједан двобој.

С друге стране, међу племићима, официрима а у Немачкој посебно и међу студентима, сматрало се, упркос закону, да „частан човек“ не само што сме него и мора да укрсти оружје с оним ко га је увредио. Стога су многи паметни људи доспевали у безизлазну, помало сулуду ситуацију: ако изађу на двобој и изгубе, могу изгубити и живот; ако убију противника – чека их изгнанство и одузимање целокупне имовине. Ако не изађу на двобој осрамотиће се у очима друштвеног слоја коме припадају. Још 1864. године три брата, официри из грофовске фамилије Шнизинг-Керзенброк, избачени су из пруске војске као „кукавице“ зато што су се, из религиозних разлога, супротстављали двобоју!

У Русији, манија двобоја коштала је живота не само Пушкина него – непуне четири године касније – и другог великог песника Михаила Љермонтова. Када је

Двобој двеју жена: понекад се догађало и то, нарочито међу женама које су хтеле и на тај начин да постигну равноправност с мушкарцима.

1837. написао једну оштру песму против оних који су Пушкина отерали у смрт, млади Михаил сигурно није слутео да и њега чека сличан крај. Због тих стихова послали су га, по царевом наређењу, на Кавказ. Већ идуће године допуштено му је да се врати у Петроград. Ту је 1840. изашао на двобој који се завршио лаким огреботинама, али његови непријатељи искористили су то да га поново протерају на Кавказ. Уз пут, у Пјатигорску, срео је једног старог друга из војне академије и почео да га задиркује. Због наивне шале овај се увредио, дошло је до двобоја, и 27-годишњи Љермонтов пао је смртно рањен.

Добро уложен новац

Исте те године, 1841, један немачки песник изашао је у Паризу на двобој. Био је то Хајнрих Хајне који се целог живота подсмевао грађанском моралу, али неписане законе „части“ није смео да погази. Изазвао га је богати трговац Саломон Штраус јер је Хајне увредио његову жену Жанет написавши да њено лице личи на „стари колач без квасца“. (Хајнеу се Жанет замерила тиме што је штитила и помагала песника Лудвига Бернеа, Хајнеовог некад најбољег друга а касније љутог непријатеља.)

оружја, месту и времену борбе и осталим условима.

Правило број 3: по завршеном двобоју саставља се записник у коме се утврђује да је „част задовољена“ и описује се исход борбе. То је било посебно важно у случају смрти једног од противника, јер би тада онај други био оптужен за убиство.

Сврха свих ових детаља била је да се јасно покаже да је у питању обрачун „часних људи“, а не туча силеџија. Зато је и одећа морала бити свечана: противници су на заказано место долазили у фраку и с цилиндром. Пред сам почетак борбе скидали би их и остајали у кошуљи која је морала да буде бела и уштиркана.

Према тежини увреде, секунданци су утврђивали услове борбе. За двобој пиштољима минимално растојање било је петнаест корака (око 12 метара). У блажим случајевима оно је могло да се повећа до 50 корака, али је постојала и могућност да противници после сваког испаљеног метка прилазе по десет метара ближе, све док неко не буде рањен.

У теорији, оваква правила имала су за циљ да омогуће што брже решавање спора уз што мање проливања крви. Ипак, још у 17. веку – кад се обичај дво-

наке изгледе. Наиме, били су допуштени само пиштољи старинског типа, с глатком цеви. (И у новије време, кад су војне пушке и револвери редовно имали цев с навојима, овакви пиштољи још су се производили као „гарнитуре за двобој“. Данас се о њих отимају скупљачи старог оружја.) Оружјем с глатком цеви немогуће је тачно нишанити и зато је о исходу двобоја понекад одлучивала срећа пре него вештина.

Наравно, стрељачко искуство могло је бити само од користи, а понекад је значило и разлику између живота и смрти. Стога су млади центлмени свакодневно тренирали гађање. У ту сврху користили су специјалне „спаринг-партнере“ – картонске фигуре човека у природној величини. Савршенији модели имали су чак мала барутна пуњења у висини руке која су могла да се опале из даљине. Тако се будући мегданџија навикавао не само да гађа у човека, него и да мирно очекује његов узвратни пуцањ: светлост и дим барутне експлозије сасвим су личили на пуцање пиштоља у противниковој руци.

Искуснији су умели да спасу живот разним триковима који неки пут нису били нимало витешки. Постојали су, на пример, пиштољи чија је цев имала навоје само у задњем делу: гледајући у уста цеви изгледала је глатка, али је при нишањењу била много прецизнија. Овакве махинације биле су могуће захваљујући неписаном правилу по коме је изазивач имао право на избор оружја.

Судије, иследници и полицајци, мада им је, по закону, била дужност да строго кажњавају сваки двобој, обично су се правили да ни за шта не знају. Ако би се све завршило убиством и кривац доспео пред суд, могао је да рачуна на благост. Најзад, и те судије, адвокати и поротници били су „часни људи“ и свако од њих у себи је мислио: „Сутра ово и мени може да се догоди“. Дешавало се да бранилац позове тужиоца на двобој усред суднице, или и самог судију, и нико у томе није видео ништа необично. Године 1855. чак је и шеф полиције у Берлину Карл фон Хинкелдај погинуо у двобоју с једним поручником који га је увредио.

Од свих бесмислених жртава двобоја, можда нико није тако бесмислено погинуо као Фердинанд Ласал, оснивач немачке социјалдемократије. У лето 1864. исцрпљен од рада на организовању тек створеног „Општег немачког радничког савеза“ и од два суђења на којима је био оптужен за велеиздају, отишао је у Швајцарску да се одмори. Ту је упознао лепу али лакомислену Хелену фон Денигес. Међу њма је букнула страсна љубав која није дуго потрајала: Хелена је раскинула с 39-годишњим Ласалом. Није имала намеру да се одрекне свог вереника, румунског племића Јанка фон Раковица, за кога ће се касније и удати.

Ласал је тада написао Раковицу увредљиво писмо. Као одговор стигао му је позив на двобој. Већ следећег дана обојица су стајали на једној ледини близу Женеве. Опалили су у истом тренутку. Ласалов хитац је промашио а он се у крви срушио на земљу. Пренели су га у болницу, где је умро после три дана. Млади немачки раднички покрет остао је без свог вође. Нису му дошли главе ни цар, ни судови, ни полиција, него бесмислени обичаји једног друштва које је желео, али није успео да измени.

С. С.

Три „дуеланта“ из прошлог века: Фердинанд Ласал, Хајнрих Хајне, Александар Дима. Овај последњи је у својим историјским романима описао безброј двобоја мачевима, али је и сам учествовао у неколико њих – између осталог и зато што је једног колегу оптужио за плагијат.

Штраус је пуцао први. Метак је погодио песника у кук, али је наишао на кесу с новцем и одбио се укусо остављајући само лакшу повреду. Хајне се окренуо свом секунданту и мирно рекао:

– То се зове добро уложен новац.

Затим је подигао пиштољ и опалио у ваздух.

Мада су били илегални, мада су се одржавали у рану зору по шумовитим пропланцима, ови обрачуни су имали своје строге и детаљне прописе.

Правило број 1. најпре треба проверити да ли је изазвани уопште „кадар да пружи задовољштину“, то јест да ли је истог друштвеног ранга као и изазивач. (Уколико није, уместо двобоја уследила би тужба редовном суду.)

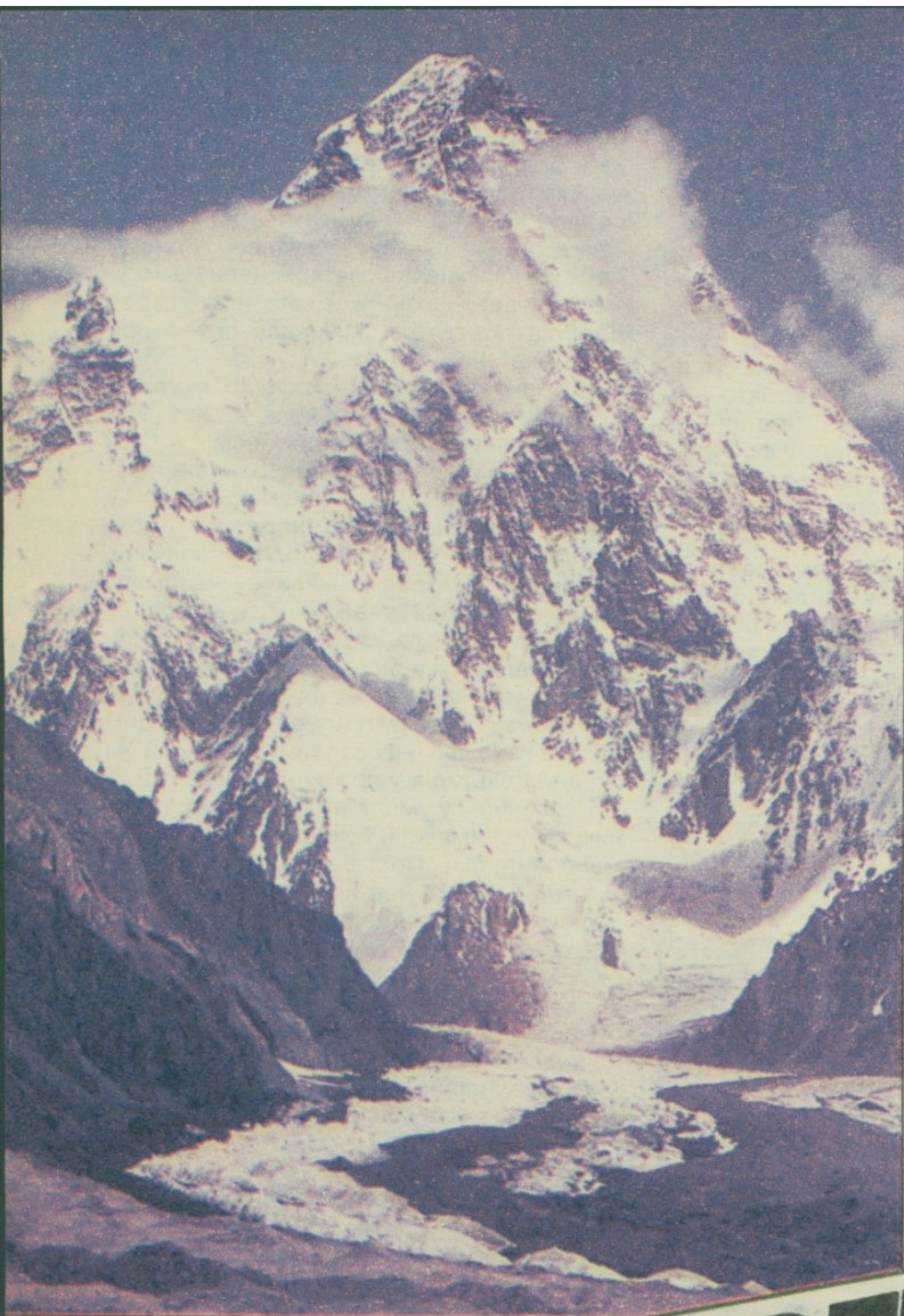
Правило број 2: сваки од противника мора да одреди по два секунданта који ће се међусобно договорити о врсти

боја први пут знатније раширио у Француској и Немачкој – било је лудака, вештих мачевалаца, који су се сваки час проглашавали „смртно увређенима“ само да би могли неког мање искусног несрећника да изазову на двобој и убију. То је онај исти тип човека који ми познајемо из вестерна: зли револвераш који тражи кавгу да би додао још коју „рецу“ на свој колт.

Подвала за живот

Ипак, већина двобоја мачевима завршавала се првим убодом: неколико капи крви на белој кошуљи и борба је прекидана. Све је било у реду: оба противника изашла су на бојно поље, доказали су своју мужевност и храброст, част је спасена.

Када се с мачева прешло на пиштоље, двобој је постао опасна игра. Ватрено оружје имало је само ту предност што је и слабијима и неспретнијима пружало јед-

**Решена
дилема око
највише
планине
света**

ЕВЕРЕСТ ОСТАЈЕ КРОВ НА КРОВУ

**Најновија мере-
ња уз помоћ
вештачких са-
телита говоре
да је К2 нижи за
око 200 метара**

Последња мерења по-
тврђују да је Еверест ви-
ши од врха К2 и нема основа
да се важећи подаци мењају,
каже се у извештају експеди-
ције која се недавно вратила
са Хималаја.

Закључак је у сваком слу-
чају збуњујући, управо због
тога што је прошлгодишња
тврдња да Еверест није нај-
виши била такође поткрепље-
на одговарајућим мерењима,
па се у неким земљама већ
било почело са уношењем
нових података у географске
атласе и уџбенике.

Радило се у тајности

У последњих неколико де-
ценија Еверест и К2 измерени
су безброј пута, али испоста-
вило се да ни у једном случа-
ју резултати мерења нису би-
ли такви да би се олако могли
одбацити подаци до којих су,
још у прошлом веку, далеко
примитивнијим средствима
дошли поручник Монтгомери
(К2) и Индијска картографска
управа мерећи висину Еве-
реста. А то је зато што се, го-
тово по правилу, оставља мо-
гућност одступања од ут-
врђених вредности, иако се

за оваква мерења данас ко-
ристе најновија технолошка
достигнућа као што су GPS

систем за глобално одређи-
вање положаја и оптички ком-
пјутери или теодолити.

Мало је познато, и Забавник
је већ о томе обавестио, да
се GPS технологија заснива
на читавој флоти америчких
сателита Невстар који обила-
зе Земљу за време од 12 ча-
сова, летећи на просечној ви-
сини од 20.200 километара. У
орбити се већ налази седам
оваквих сателита, а у овој го-
дини придружиће им се и
други како би мерења била
још прецизнија, будући да ће
и време осматрања на тај на-
чин бити нешто дуже.

Зачетник идеје о новом ге-
одезијском подухвату било је
друштво „Звездарница“ са
универзитета у Падови, од-
носно његови чланови: про-
фесор Дезио, колеге физича-
ри Пигато, Лаворини, Капора-
ли и Замбон, затим алпинисти
Соро Доротеј и Гвидо Полан-
ца који су се већ пели на К2,
лекар Антонио Бернини и но-
винар Мино Дамато. Кажу,
екипа која није могла да ома-
не.

Полазиште им је било саоп-
штење астронаута Волерстај-
на о томе да је премерио ви-
сину оба врха уз помоћ ин-
струмената које користе сате-
лит Транзит и утврдио разли-
ку у корист К2!

Све што су стручњаци из Падове радили одиграло се у строгој тајности. Жеља им је била да сами себе провере пре него што сачине званичан извештај. (Можда и зато што су се Италијани, али не ови, већ једном „опекли“ кад је било речи о Мон Блану, тврдећи Французима да је за метар нижи.)

На стари и на нов начин

– Еверест смо посматрали са тибетанске стране – каже Пигато – из кампа на висини од 5200 метара, у близини манастира Ронгбук, док је за К2

коришћена платформа Конкордије на леднику Балторо у Пакистану, постављена на висини од 4500 метара.

Висина обе планине одређена је уз помоћ сателитске технологије GPS и класичних метода такозване триангулације, уз помоћ оптичког компјутера. Дакле, висина врхова добијена је збрајањем висине на којој се налазила научна база одређена пријемницима GPS, и разлике до врха планине добијене уз помоћ теодолита. При том су за основу узимали елипсоиду (линију која оцртава истински облик

Земље) по нормама Светског географског система и средњу висину мора, не ниво који је математички одређен. Показало се тако да је Монт Еверест висок 8872 а К2 – 8616 метара, с могућим одступањем од 21 метар за Еверест и седам метара за К2. А то се уклапа у признате висине од 8848 и 8611 метара – за нижег.

• • •

Иако можемо закључити да је питање највише планине света ипак решено, сазнали смо да се новоутврђене ви-

сине Евереста и К2 још не могу сматрати коначним. Зашто?

– Разлози су једноставни – каже Пигато – Као што је већ речено, једно мерење уз помоћ GPS система укључује и одговарајућа одступања. Затим, нисмо користили математички одређену геоиду, већ смо се послужили средњом висином мора и океана. Треће: ми смо, ипак, мерења вршили само неколико дана, док су, на пример, Монтгомери и екипа Индијске картографске управе на томе радили пуне две године.

Д. В.

ЗАШТО НЕ И САМО НАШ, ДОМАЋИ СТРИП?

НОВИ ПРАВАЦ КОЈИ НУДИ – ОСМЕХ

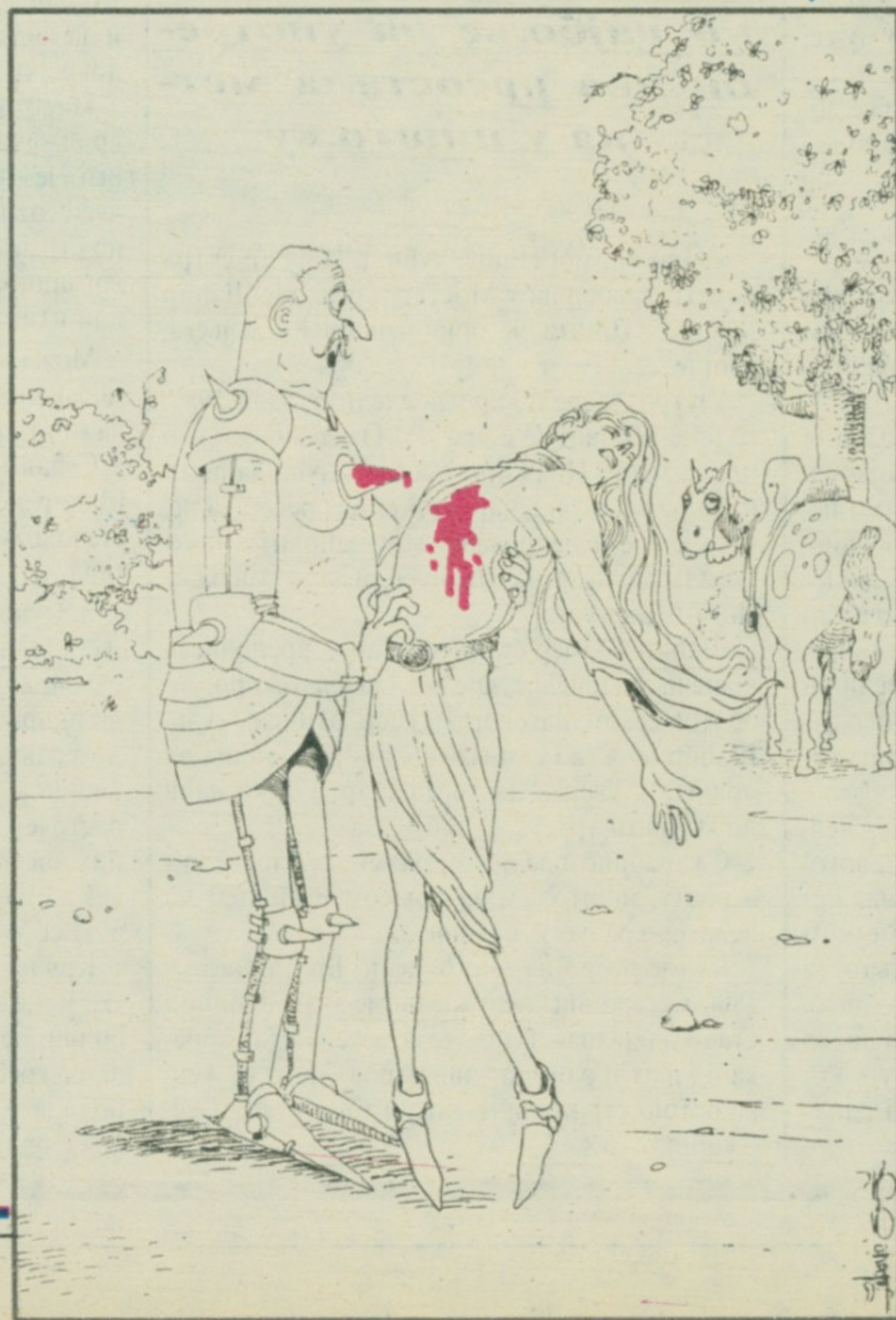
На корицама пише „Нару метал“, књига прва, број 1, цена 2500 дин. Назив директно асоцира на „heavy metal“, покрет који је још седамдесетих почео да се развија у САД и из субкултуре се уздигао до, слободно можемо рећи, једног од легалних културних праваца. Није се односио само на стрип, „heavy metal“ је значајно и музику, стил одевања. Нудио је агресивност и нешто разбијачко сваком ко се приклонно покрету.

А „happy metal“, како каже Александар Хабул у уводној речи, „настао је сасвим случајно... буквално између два корака у једној пријатној ноћној шетњи.“ Александар је пожелио да смисли наш, југословенски, одговор на покрет који су многи, посебно млади, прихватили и на нашим просторима. Знате и сами да се виђају „неки чудни клинци“ (унапред се извињавамо свима на овом – клинци) обучени у затегнуте панталоне, уске мајице, каишеве и, опет, каишеве с металним украсима, а себе називају – „хевиметалцима“.

Разлика је, да употребимо реч из оног чувеног ТВ спота – драстична! Игра речи „heavy“ и „happy“ одређује правац. Он више није „тежак“ већ постаје „срећан“ и нуди наду, излаз и, што да не – осмех.

Александару је синула идеја да окупи своје пријатеље цртаче око стрипа, и то Александра Живковића, Вујадиња Радовановића, Радета Товладијца, Сашу Јовановића (они су потписани у првом броју), а кума је била позната рок-дива Слађана

Веројатно ће и они најтврдоглавији коначно да признају: стрип је сасвим озбиљан посао. Почетком ове године то су покушали да докажу и Александар Хабул и група цртача из Београда. Издали су „Happy metal“. Ево о чему се ради

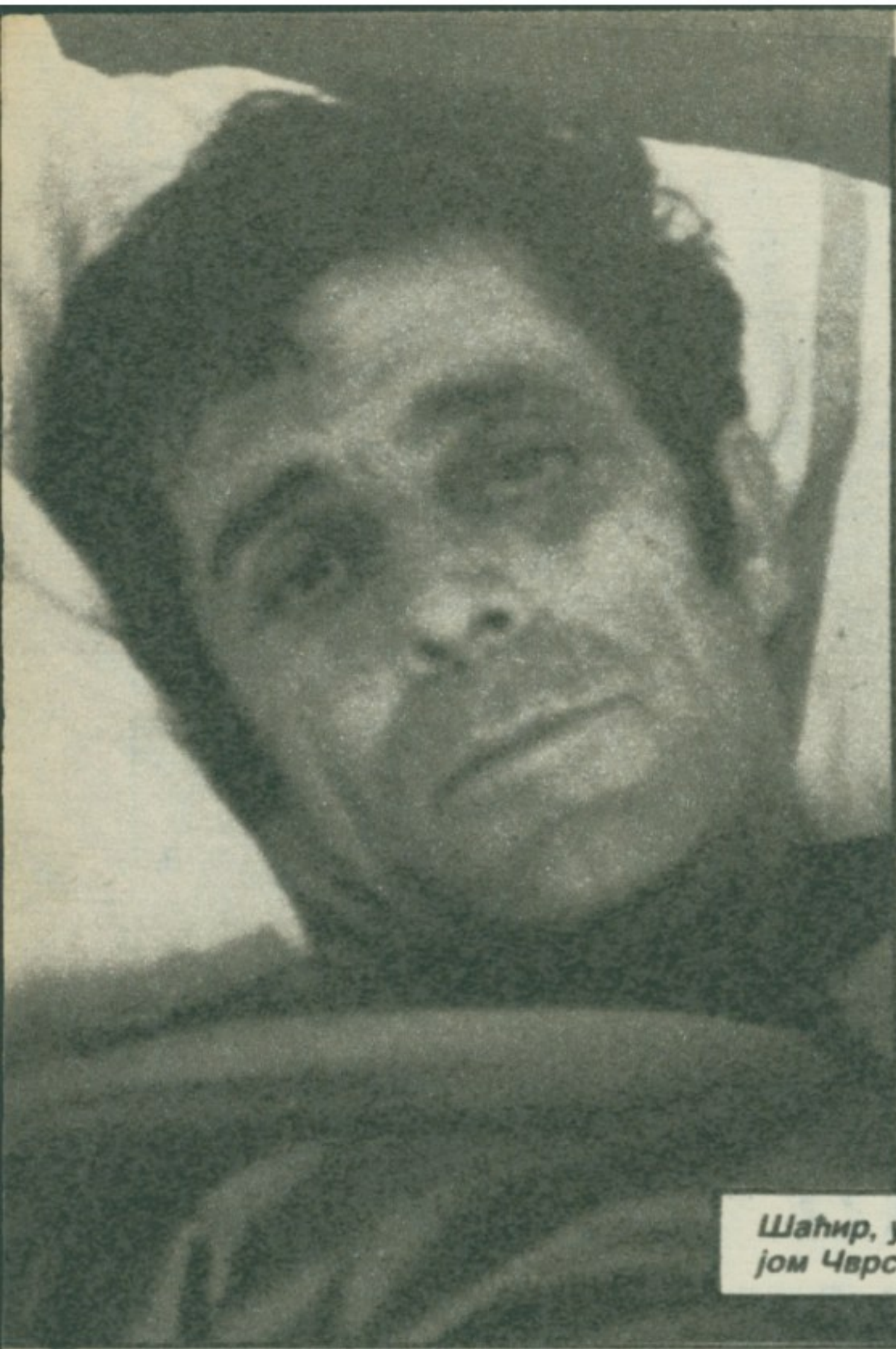
Милошевић. Она је измислила назив „happy metal“.

Од идеје до реализације требало је да прођу две године. Изгледа да смо сасвим заборавили на чињеницу да смо, уз Французе, били водећа светска сила у стрипу пре другог светског рата. Александар нас подсећа на ову истину коју, вероватно, многи и не знају. Пуста је навика да сви стрипови долазе са Запада, па чак и наши цртачи треба да оду „тамо“ да би, преко великих издавачких кућа за стрип, стигли опет „овде“. Александар Хабул се доста намучио да би на наше тржиште изашао „Happy metal“. Не жели да нас умара законодавним заврзламама, али било их је. И то подоста.

Није истина да су сви талентовани цртачи „тамо“, има их и у Југославији. Александар је тренутно окупио оне из главног града. Каже да је „Happy metal“ стрип на најбољем црно-белом нивоу. Наменен је правим стрип-сладокусцима и, уопште, људима који воле да размењују своју машту са сликама из неких непознатих простора људске имажинације и сновиђења.

Први број можда и није у целини „happy“, али, ако се идеја оствари, већ ће други, трећи (требало би да излази као двомесечник) следити смисао покрета да је „живот дело нашег разума. Наше данас је одраз наших јучерашњих мисли, а наше сутра одређује наше данашње мисли... Дакле, будимо данас весели, да би и сутра било тако.“

В. Софреновић

Живот пише драме

НАЈДУЖА НОВОГОДИШЊА НОЋ

Шахир, у шок-соби: „Опет ћу чврсто да крочим мојом Чврсницом!”

Прва три гаврана долетела су одједном из бледосиве тишине планинског сванућа и напала непокретног, изломљеног Шахира Мушића. Беспомоћно лежећи на оштром стењу покушавао је да се искрвављеним рукама, нарочито неповређеном десном, одбрани од силовитих налета упорних крупних птица. Иако измучен тешким ранама, крварењем и боловима и мада се још није указало сунце, јасно је видео онај нечиловити сјај у жуто-смеђим очима грабљивица, црне, оштре канџе и црне, јаке кљунове. Осећао је како му се, као да су од челика, заривају у руке и лице, откидајући комаде коже. Није могао да се покрене ни педаљ да би дохватио камен или неку грану и заштитио бар очи.

Сећање престаје у 10 до 12

Догађаји који су живот Шахира Мушића заиста стрмоглаво упутили самом ивицом живота почели су у уторак, 29. децембра прошле године.

Илија Пудар, ловац из Мостара, желео је да на планини Чврсници одстрели дивојарца. Као водич и пратилац, с њим је кренуо и педесетогодишњи Шахир Мушић из чврсничког села Горња Дрежница, тридесетак километара северно од Мостара, иначе ловочувар у мостарској РО „Паркови”. Шахир је рођен и одрастао на сурој, стеновитој Чврсници, прокрстарио је њене врлети ко зна колико пута, и нема стопе тог негостољубивог крша која му није добро позната.

Тек у смирају дана успели су да се, неопажени, привуку на пушкомет стаду дивокоза. Илија је пуцао на крупног дивојарца, али је успео само да га рани, одбивши му метком карабина папак задње ноге – недовољно да дивљач падне. Уплашен и још снажан, дивојарац је, иако рањен, хитро одскакутао преко стеновитог беспућа и нестао у густини.

Хватао се први сумрак и трагање за рањеном животињом није долазilo у обзир.

Сам, на дну провалије дубоке око 200 метара, сав поломљен, борећи се против грабљивица, болова и несанице, ловочувар Шахир Мушић, размишљао је како најбоље да употреби два преостала метка у пиштољу

– Иди ти, мој Илија, кући, а ја ћу ти сутра донети дивојарца у Мостар – рекао је Шахир ловцу. – Ништа не брини, наћи ћу ја њега, твој је...

Ујутро, у среду, претпоследњег дана 1987. године, Шахир се с братом Омером запутио према месту Инач претпостављајући да ће ту наћи рањеног дивојарца. Жени је рекао да ће, како је време лепо, вероватно зановити или у ловачком дому на Иначу или код Омера, у Доњој Дрежници.

Шахир и Омер су тог сунчаног преподнева пешачили донекле заједно, да би ускоро, по братовљевом наговору, Омер отишао кући. Шахир је остао сам (грешка коју планина не прашта!), уверен да ће дивојарца лако наћи по крвавом трагу.

С карабином на левом рамену, са догледом о врату, пиштољем за појасом и ранцем на леђима, кренуо је навише...

Кад је избио на место звано Врата, на око 1800 метара висине, угледао је у дубодолнини стадо од дванаест дивокоза, а педесетак корака од њих и рањеног дивојарца. Иако су женке помно стражариле, нису га ни чуле ни нађушиле.

Брзо је погледао на сат – десет до дванаест. Тај тренутак је једино чега се јасно сећа: десет минута до подне. Да, и одлуке да, због незгодног угла за гађање, нађе погодније место и да онда, увежбано и сигурно, једним хицем докрајчи Илијиног дивојарца.

Нико и никада неће моћи поуздано да утврди како се један тако искусан планинац као што је ловочувар Шахир суновратио у око две стотине метара дубок понор, чије изузетно стрме стране од оштрог стења и бодљикавог шипражја може да савлада само дивокоза или птица.

Можда га је, наштавши се на ивици бездана, занео ловачки опрез, па је несмотрено стао на несигуран камен који се обрушио...

Сећање је оштро пресечено падом, тако да Шахир не зна како се и колико тумбао низ стеновиту стрмину, десетине и десетине метара.

... Сунце је било већ увелико прешло преко њега, дан је гаснуо, згушњавао се планински сутон, кад су се, врло споро и врло болно, јавили први знаци свести. И прво што је осетио дочепавши се тог нестварног пропланка свести био је – бол. Чинило му се да је разбијен и расточен у небројано много комада сопствених костију, меса и крви, и да сваки тај део, чак и онај најситнији, језиво боли сам за себе, а да се затим сви болови сливају у један.

Крв на очима, крв на лицу, врату, длановима, у ногавицама и дубоким ципелама, свуда болни, лепљиви, издајнички потоп крви. Као да се креће први пут у животу, као да се тек родила или чудом оживела, десница склања крв с очију.

Ко зна зашто (а кад су тешко рањени, и човек и животиња чине у таквим тренуцима исти покрет!), тело се неконтролисано трзнуло у намери да се покрене, придигне, корача. Међутим, оштро сечиво бола и потпуне немоћи зауставља сваку кретњу, сем десне руке, очију, главе и, донекле, леве руке.

Ноћ ће, споро мисли Шахир. Много сам искрварио и још крварим. Ноге су ми сигурно поломљене, можда и кичма. Раскомадаће ме звери.

Мир. Тишина. Мрак све црњи.

До првих знакова дана у њему и око њега смењивале су се тама несвестице и тама планинске ноћи. Срећом, нису га наљушили ни вук, ни рис, ни лисица...

А онда су долетели гавранови.

Први метак за помоћ, други за себе

Прошао је први налет птичурина. Успео је да сачува очи.

Сад су осетили и моју крв, мислио је Шахир. И доћи ће опет, сигурно...

Немоћни Шахир покушава да утврди шта му је, после пада, остало од прибора и опреме. Оскудни резултати тужног „инвентара“: ништољ је у футроли још за појасом, али са само два метка у готово смрском шаржеру. У ранцу поломљена и празна боца, нешто завоја и комад суве говедине. Све остало, чак и сат с руке, расуло се док се сурвавао у понор.

У цепу је, стежући зубе, напицао перорез: добро ће му доћи за страшне тренутке коначне одлуке...

Колико су му болови и покрети дозвољавали, неспретно је увио леву, повређену руку, пригрливши затим празан ранац као драгоценост: ставиће га на главу и тако заштитити очи и лице од гавранова.

Види плаветнило неба изнад себе. Сунце. Време и даље мирно. Који ли је дан и колико ли је сати, питао се, борећи се с несвестицом. Да ли је четвртак? Ако јесте, онда је последњи дан у години. Сви се спремају за дочек. Што не рекох жени да ћу доћи? Сад би већ и брат и синови Есад и Зијад и Дрежничани кренули у потрагу... Овако, укућани мисле да је ноћно код Омера или у ловачкој кући.

Ставља први од два преостала метка у цев пиштоља: други ће да сачува за себе, да прекрати муке, ако га ускоро не нађу.

Пуцањ се доми планинским гудурама, да би му се, појачан и громогласан, вратио и болно забубњао у рањеној глави. Затим одједном страшна тишина. И из ње грактање гавранова.

Успева да одбије још један, па још један жесток напад насртљивих и гладних гавранова. С ранцем на глави, чуо је њихове грозне гласове и лепет крила осећајући да сад налегну на голе руке. Само да не насрну на окрвављене, непокретне ноге, мислио је. Њих не би могао да одбрани и тад би све било готово.

Стежући у десници перорез, успева некако да дохвати једну смрекову грану. Ту на дну понора, у провалији живота, почео је на њеној тврдој кори врхом перореза да урезује слово по слово:

ДРАГИ МОЈ СИНЕ ЕСАДЕ ЈА САМ ПАО
САМ НИКО МЕ НИЈЕ УБИО НИКОМЕ
НИСАМ ДУЖАН УМИРЕМ У МУКАМА И
ВЕЛИКИМ БОЛОВИМА АЛИ МЕ НАЈВИШЕ
БОЛИ ШТО ВАС ВИШЕ НЕЋУ ВИДЕТИ
САХРАНИТЕ МЕ КОД...

Несвестица је била јача.

Долази себи кад је све већ увелико освојила ноћ. И даље болови. За све људе најдуже, новогодишња ноћ. За Шахира – сигурно. Још једно јутро и још један напад гавранова.

Загонетни траг у снегу

Како је јачало сунце, у њему је јачала жилава жеља да победи све и упорна нада да га његови, вероватно, траже. Ипак се ломи: има још један метак, ако га испали остаће голорук, без могућности да брзо и без мучења докрајчи сопствени живот. Али, брзо га гура у цев и опаљује. Чинило му се да пуца право у лице смрти.

Чврсница је прогутала и други пуцањ, а није се појавио нико. Готово је, клону Шахир. И заплака.

Међутим, већ су га тражили: брат, синови, мештани његовог села. Брат Омер и старији син Есад успевају да на танком снегу разазнају његов траг. Али, он се одједном загонетно прекида, нестаје...

Тада су чули пуцањ који као да је долазио из утробе земље, из неког другог света. Три часа касније вриснули су од бола и радости, угледавши га непокретног на дну провалије. А он је за та три сата наставио да кроз плач, дрхтаво и журно, урезује у кору дрвета поруку сину, уверен да су то последња слова нанизана његовом руком.

Готово цела Горња Дрежница расута је у потрази по Чврсници. Шахиров млађи син Зијад хита у очево предузеће, а сад тако далеки Мостар. О повређеном човеку на дну амбиса одмах је обавештена горска служба спасавања планинарског друштва „Прењ“ у Мостару, а она позива хеликоптерску јединицу ЈНА пуковника Животе Павковића.

И док Омер и Есад с муком успевају да се спусте до онесвесног Шахира, нешто после 13 часова, сивомаслинаста „газела“ се, носећи механичара летача, лекара и двојицу искусних планинара из „Прења“ винула ка Чврсници. Након десетак минута лета капетан Штрбац је угледао клисуру у коју се препуна два дана сурвао ловочувар.

Оштрим маневром смели пилот је успео да се спусти у амбис, а онда схватио да мора да лебди сасвим ниско изнад оштрих литица. Лебдео је тако све док лекар и планинари нису пружили прву помоћ Шахиру који је још био у несвести и увезали га на носила. Убрзо је био у хеликоптеру, чудесној справи коју сад не може да нахвали, а од које је годинама зазирао, одбијајући сваки позив да у њу лети изнад Чврснице.

Тек касније је сазнао да је био у рукама пилота најбоље јединице ЈНА.

* * *

Шахир Мушић провео је 55 стравичних часова на дну понора. Поред рана на глави и рукама и огреботина по целом телу, утврђено је напрснуће грудног коша, прелом три ребра, двоструки прелом карлице и прелом два кичмена пршљена.

Зна да је тешко настрадао и чудом остао жив, али је уверен да ће опет чврсто крочити својом Чврсницом.

Иван Лончар

У ХИЉАДИТОМ ДЕЛУ СЕКУНДЕ

Оно
што
око

никада
не би
видело

Метак калибра 7,62 милиметра сече на два дела карту брзином од 850 метара у секунди

Људско око не може да разложи све етапе покрета ако се он одвија брзином већом од десет слика у секунди јер мрежњача није у стању да пренесе мозгу овако муњевите поруке. Објектив фото-апарата нема тих граница. Сlike које вам приказујемо снимљене су, уз помоћ блица, у хиљадитом делу секунде

Млаз коктела док се пресипа из једне чаше у другу у којој је лед

Да би се добила ова фотографија, уништено је педесет сијалица а посао је трајао четрнаест дана

МЕК КОЈ Ловци на скалибове

Почетком пролећа, у планинама
Неваде, мала група индијанских
ловаца из племена Шошон
направила је свој логор.
Природа је, под нежаким
сунцем, почела да се буди.
Све је одисало миром
и радошћу живота...

РАД
СИОС.

ВИДИШ ЛИ
КОЛИКО
ИХ ЈЕ?

ТРИ
РАТНИКА
И ЈЕД-
НО
ДЕТЕ!

ИДИ,
ОБАВЕСТИ
ЏЕКА! НЕК'
ОСТАВИ КОЊЕ
КОД ОНОГ
САСУШЕНОГ
ДРВЕТА! КАД СЕ
БУДЕШ ВРАЋАО,
ПОВЕДИ ХОРА-
ЦА И
ВИКО А!

ХА, ХА!
ОВИ РАТНИЦИ
НИШТА НЕ
СУМЊАЈУ!
ТО ЋЕ БИТИ
ПРАВА ПОСЛА-
СТИЦА!

* НЕКА МОДА БРАГА
БУДУ НА ОПРЕЗУ!

5
ПАМ
СЮС

ПАМ!
ПАМ!

ХО! ХО!
ДОК ЈЕ
НАШАО
СВОЈ
МИР!

СТАРИ
ОТПАДНИК
БЕ ИМАТИ
МУКЕ ДА
ОБЈАСНИ ЗБОГ
ЧЕГА ЈЕ ЈУ-
РИО ЗА МАЛИМ!
ХА! ХА!

ТАКО ЈЕ
И БОЉЕ!
ЖИВЦИ СУ
ПОЧЕЛИ
ДА ГА ИЗДАЈУ,
А ПОСТАО ЈЕ
И ПРЕВИШЕ
БРЕЈЛИВ!

ЧАК
И ДА
ГА НИСУ
ОВИ РАТНИЦИ
УБИЛИ, МИ БИ-
СМО ТО МОРА-
ЛИ ДА УРА-
ДИМО!

ШЕФЕ,
ШТО СЕ ПРА-
ВИШ ДА НИСИ ВИДЕО
ДА СУ ИНДИЈАНЦИ С
ОНЕ СТРАНЕ БРЛА, КАД
СМО ВИДЕЛИ НИКОВЕ
ТРАГОВЕ У СНЕГУ!
ИМА ИХ НАЈМАЊЕ
ТРИДЕСЕТ!

ВИКОНТ
ЈЕ У ПРАВУ,
ШЕФЕ! И ЈА
САМ ВИДЕО ТРА-
ГОВЕ И МИСЛИМ
ДА СИ НАМЕРНО
ПОСЛАО ДОКА ПРАВО
У РАКЕ ШО-
ШОНА!

ПУЦЊИ
СУ ПРЕСТАЛИ!
МОРА ДА ЈЕ
ДОК
МРТАВ!

НИЈЕ!
САМО ЈЕ
ЈЕДНА ПУШКА
ОПАЛИЛА И ТО ВЕЛИ-
КОГ КАЛИБРА,
КАКВУ ИМА ДОК!
ИНДИЈАНЦИ НИСУ
ОДГОВОРИЛИ!
ХОТЕ ГА ЖИВОГ, ДА
БИ ГА МУЧИЛИ!
ТО БЕ НАМ ОМОГУ-
БИТИ ДА СЕ БЕЗ-
БЕДНО ИЗВУ-
ЧЕМО
ОДАВДЕ!

ОВДЕ ЈЕ
ПОЧЕЛО
ДА СМРДИ!
ЛОВ НА СКАЛ-
ПОВЕ ЈЕ ПО-
СТАО ОПА-
САН!

У
ПРАВУ СИ,
ХОРАЦИЈЕ!
ИЗ ДАНА У
ДАНА, СВЕ ЈЕ
ТЕЖЕ!

И
ОВАЈ
ПРОКЛЕТИ
СНЕГ! СВЕ МИ
ЈЕ ДОСА-
ДИМО!

БУДИТЕ
СТРЖИВИ,
МОМЦИ! У ЛАС
КРУЗУ БЕМО СЕ НАРИ
СА РОЗИ! ГОТОВО ЈЕ
СА СНЕГОМ, ХЛАДНО-
ЋОМ И ШОШОНИМА!
У НОВОМ МЕКСИ-
КУ БЕМО ЛОВИ-
ТИ АПАЧЕ!

АПАЧЕ!

7
Pala
Cios.

А НЕКОЛИКО МИЛАДА ДАЉЕ ОД ЛОВАЦА
НА СКАЛПОВЕ, КРЕБЕ СЕ ОДРЕД ВОЈСКЕ
КОЈИМ КОМАНДУЈЕ НАРЕДНИК МЕК КОЈ,
А КОЈИ САМИЊАВАЈУ ЧАРАИ, МАКС И ЈОШ
ДВА ВОЈНИКА. У ПРАТЊИ СУ ГИКОВНИКА
ХУДА И ЊЕГОВЕ КЕРКЕ ЛИЗЕ, КОЈИ
ТРЕБА БЕЗБЕДНО ДА СТИГНУ ДО ГАРНИ-
ЗОНА У ФОРТ АПАЧУ...

СТОЈ!

ШТА ЈЕ,
МЕК КОЈ?
ЈЕСИ ЛИ
НЕШТО
ВИДЕО?

НЕШТО
ЧУДНО СЕ
ДЕШАВА, ГИКОВНИ-
ЧЕ! ОНИ КОЈИ
ПАСУ БЕЗ ЧУВАРА!
И ТА ТИШИНА...
НИ ПТИЦЕ
СЕ НЕ ЧУЈУ!

ЧАРАИ,
ВИДИ
ШТА СЕ
ДЕШАВА!
ШТИТИМО
ТЕ!

БОНГ!

БОНГ!

БОНГ!
ТАМ!

ШТА ЈЕ
ОВО?

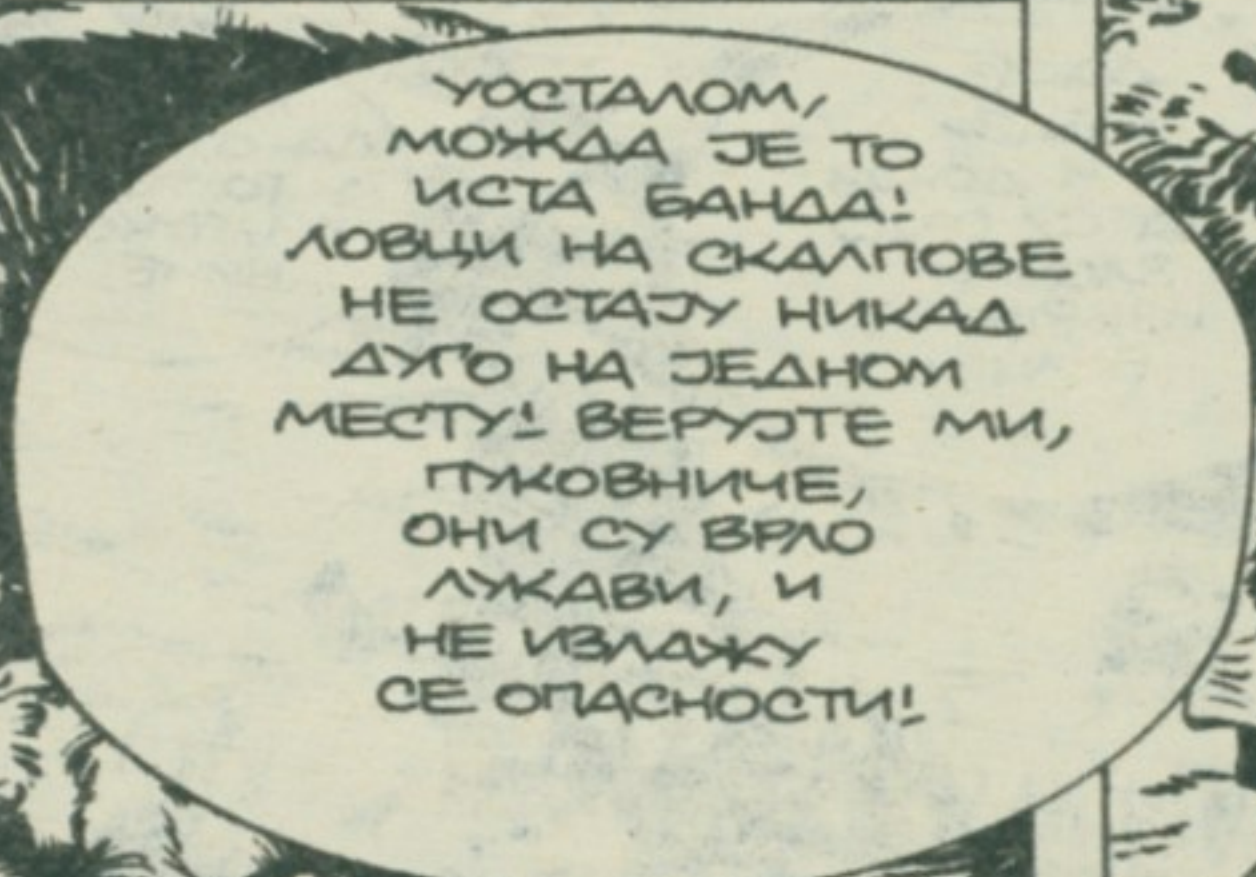
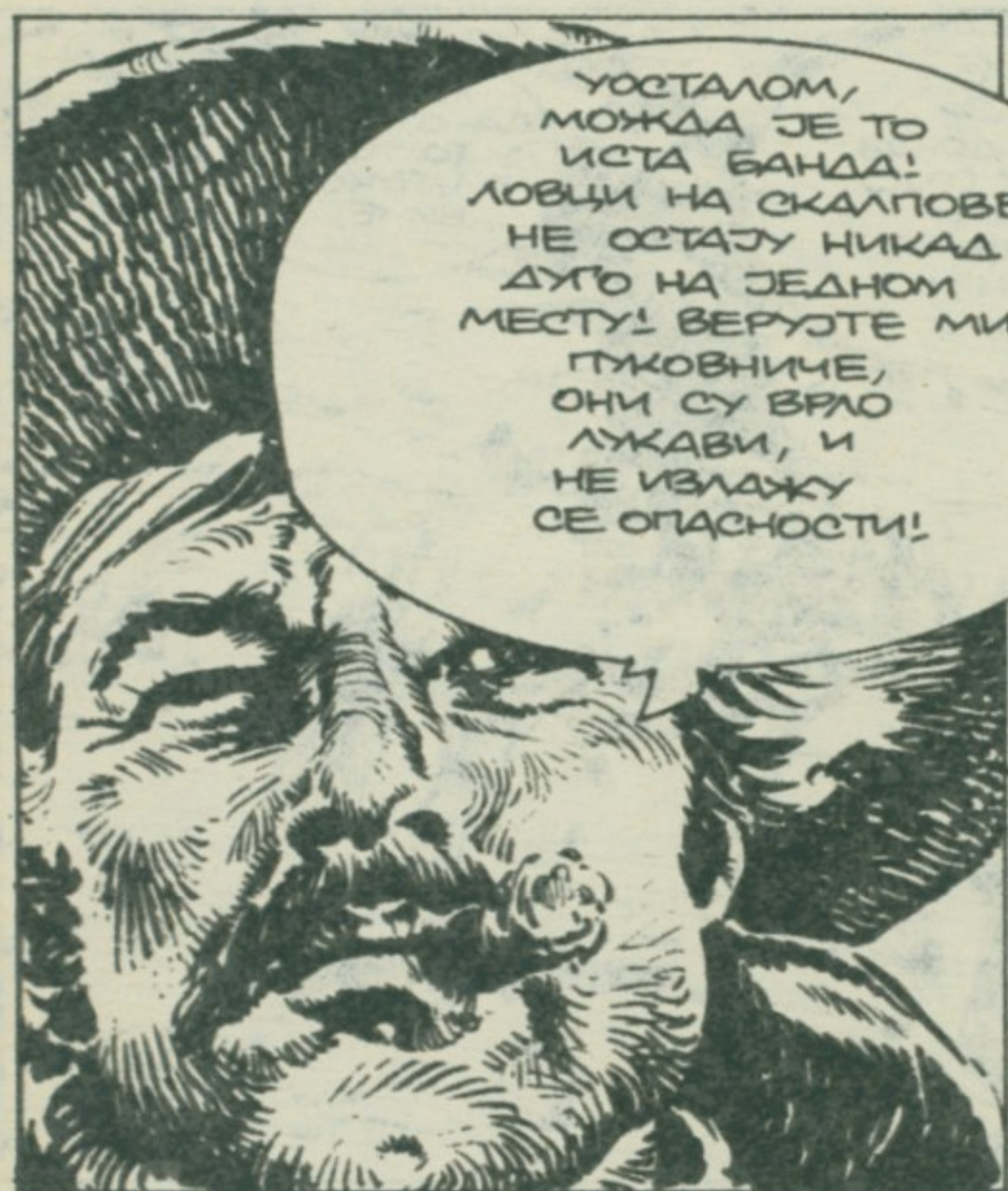
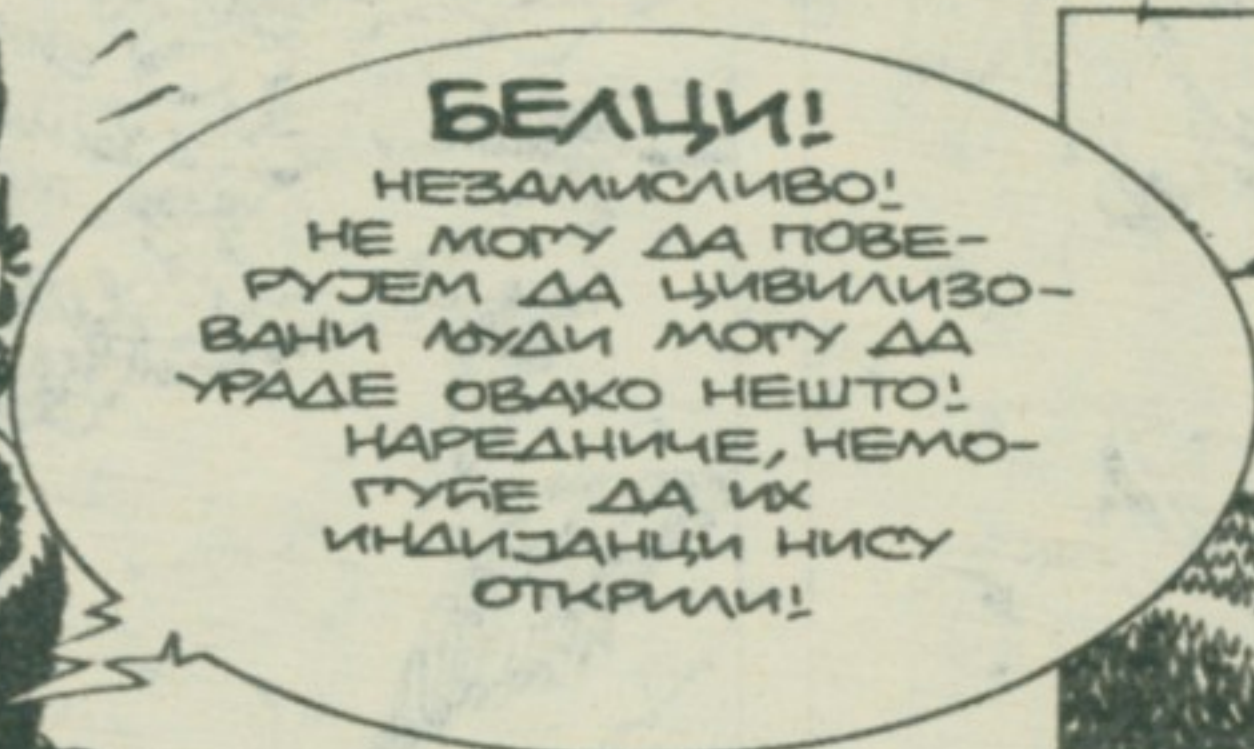
ИНДИЈАН-
ОКИ РАТНИ
ВУЊЊЕВИ!

ТАМ!

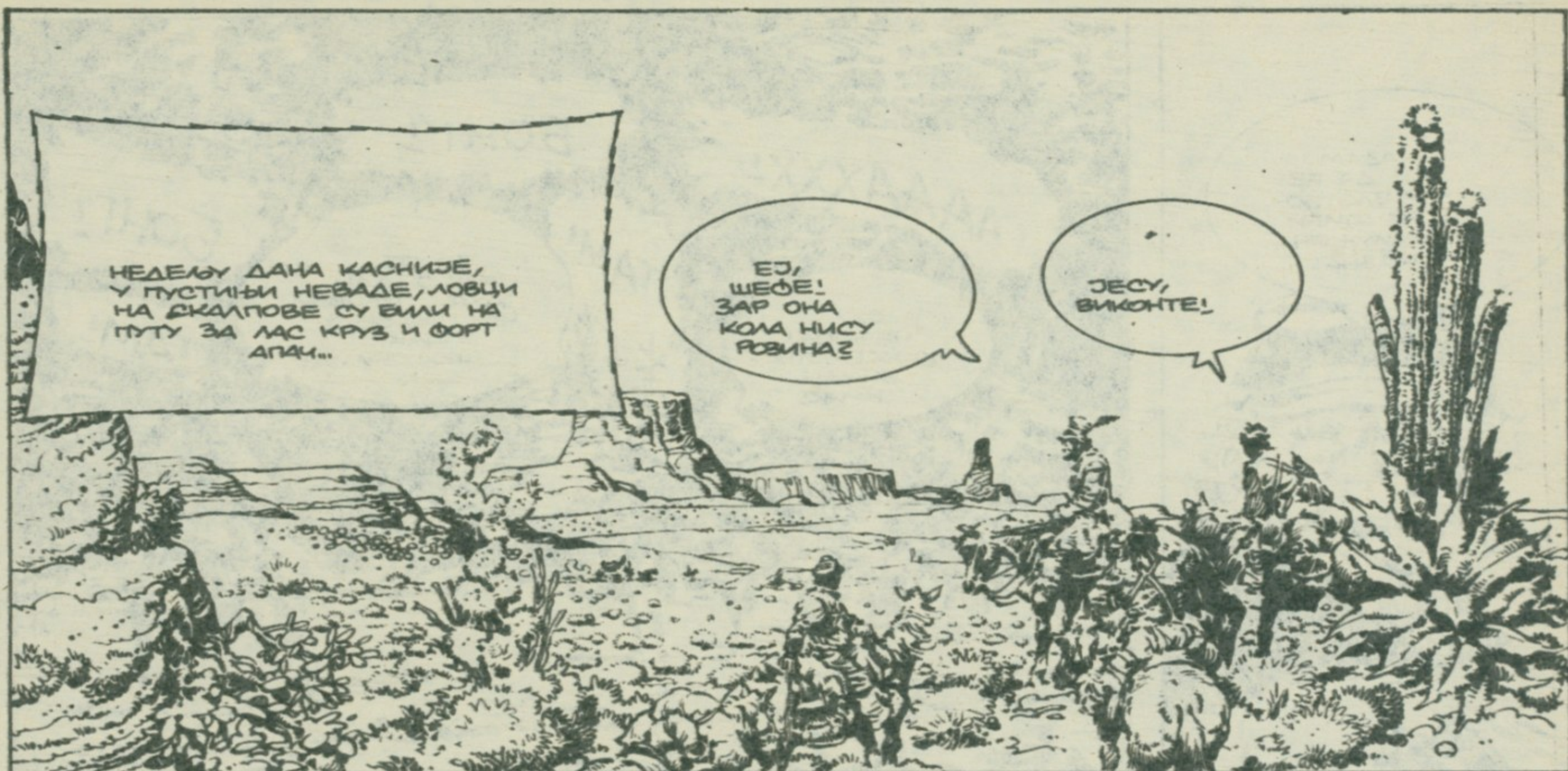
ТАМ!

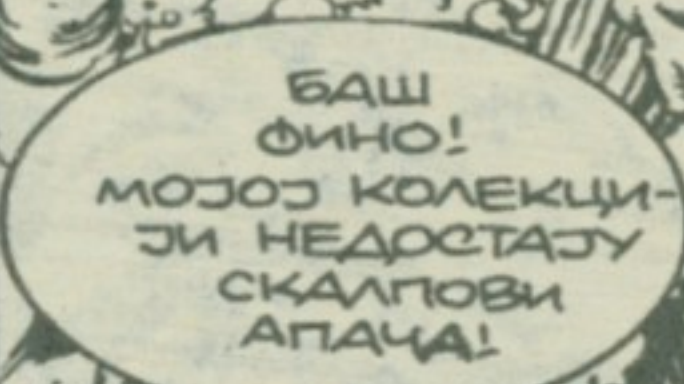
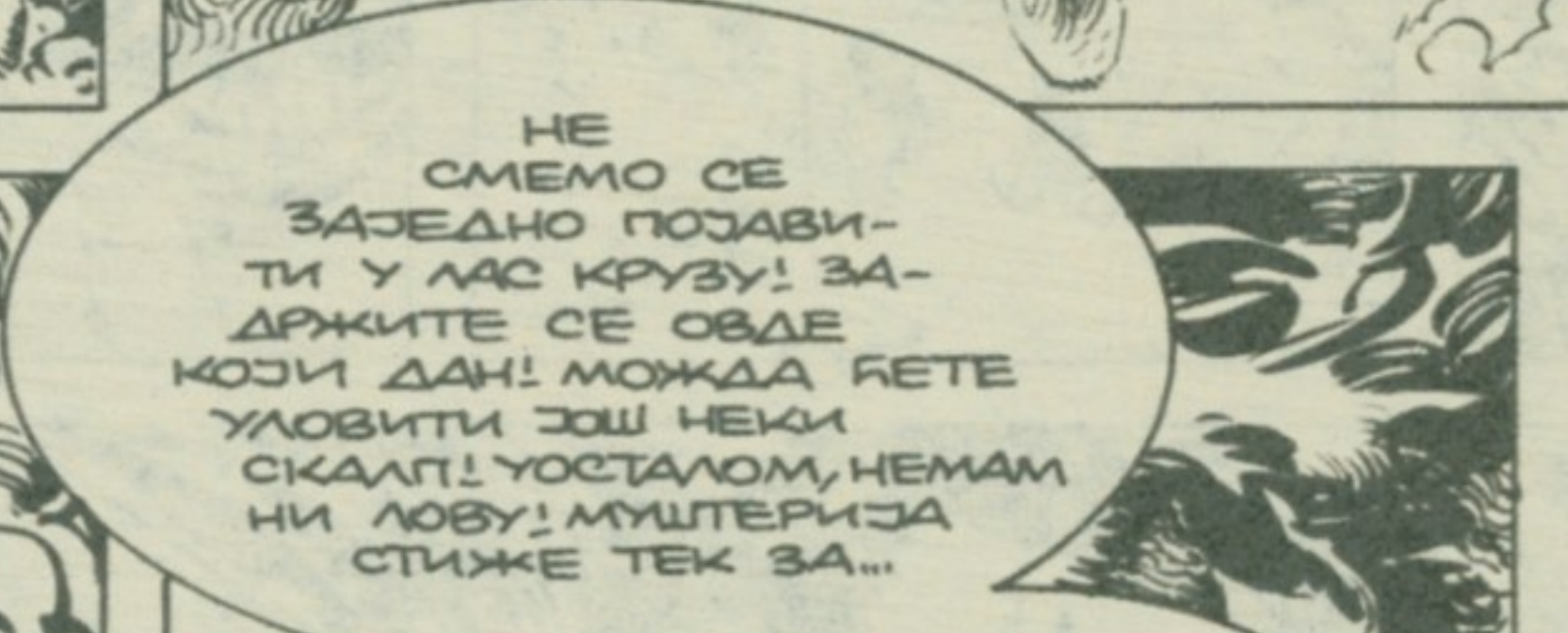
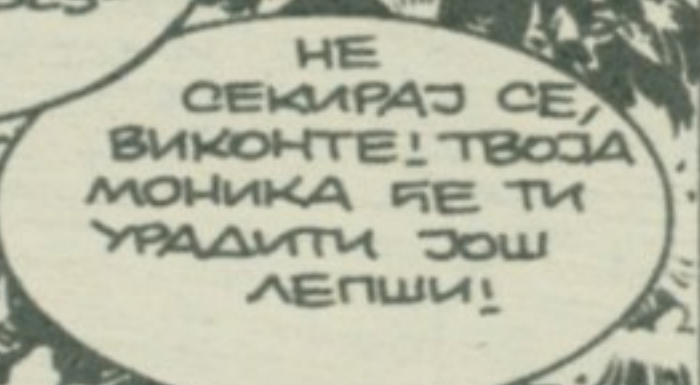
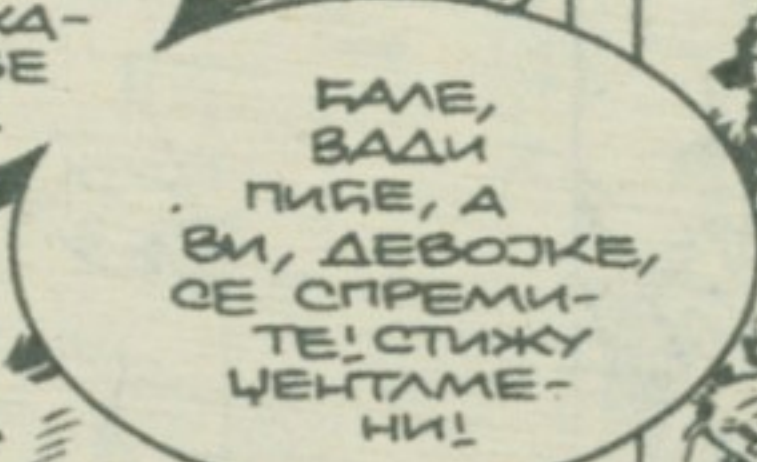
ДОБИТЕ!
НЕКА ЛИЗА
ОСТАНЕ ПО СТРА-
НИ! ОВДЕ ЈЕ
БИЛО ЖЕСТОКЕ
БОРБЕ!

РАЈА
СЛОС

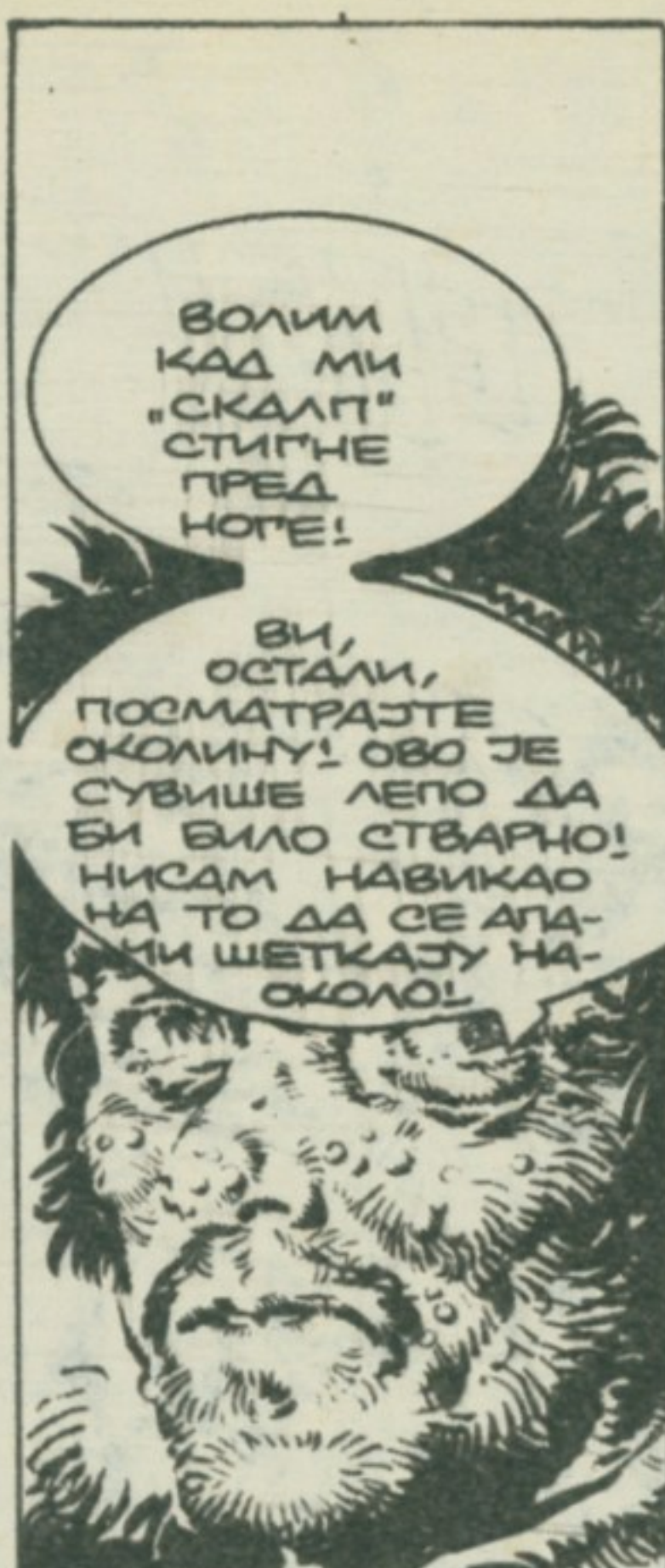

ЕЈ,
МОМЦИ,
ЈЕДАН АПАЧ
ИДЕ ПРЕМА
НАМА! САМ ЈЕ!
ШТА БЕ-
МОЗ

НЕ
ПУЏАЈТЕ!
ВИКОНТЕ, ИЛИ
ПРОВЕРИ ИМА ЛИ
ЈОШ НЕКОГ! АКО
ЈЕ САМ,
ПОДИГНИ
ШЕШИР!

ВОЛИ
КАД М
"СКАЛГ
СТИГН
ПРЕД
НОГЕ!

ВИ,
ОСТАЛИ,
ПОСМАТРАЈТЕ
ОКОЛИНУ! ОВО ЈЕ
СУВИШЕ ЛЕПО ДА
БИ БИЛО СТВАРНО!
НИСАМ НАВИКЛО
НА ТО ДА СЕ АЛА-
НИ ШЕТАЈУ НА-
ОКОЛО!

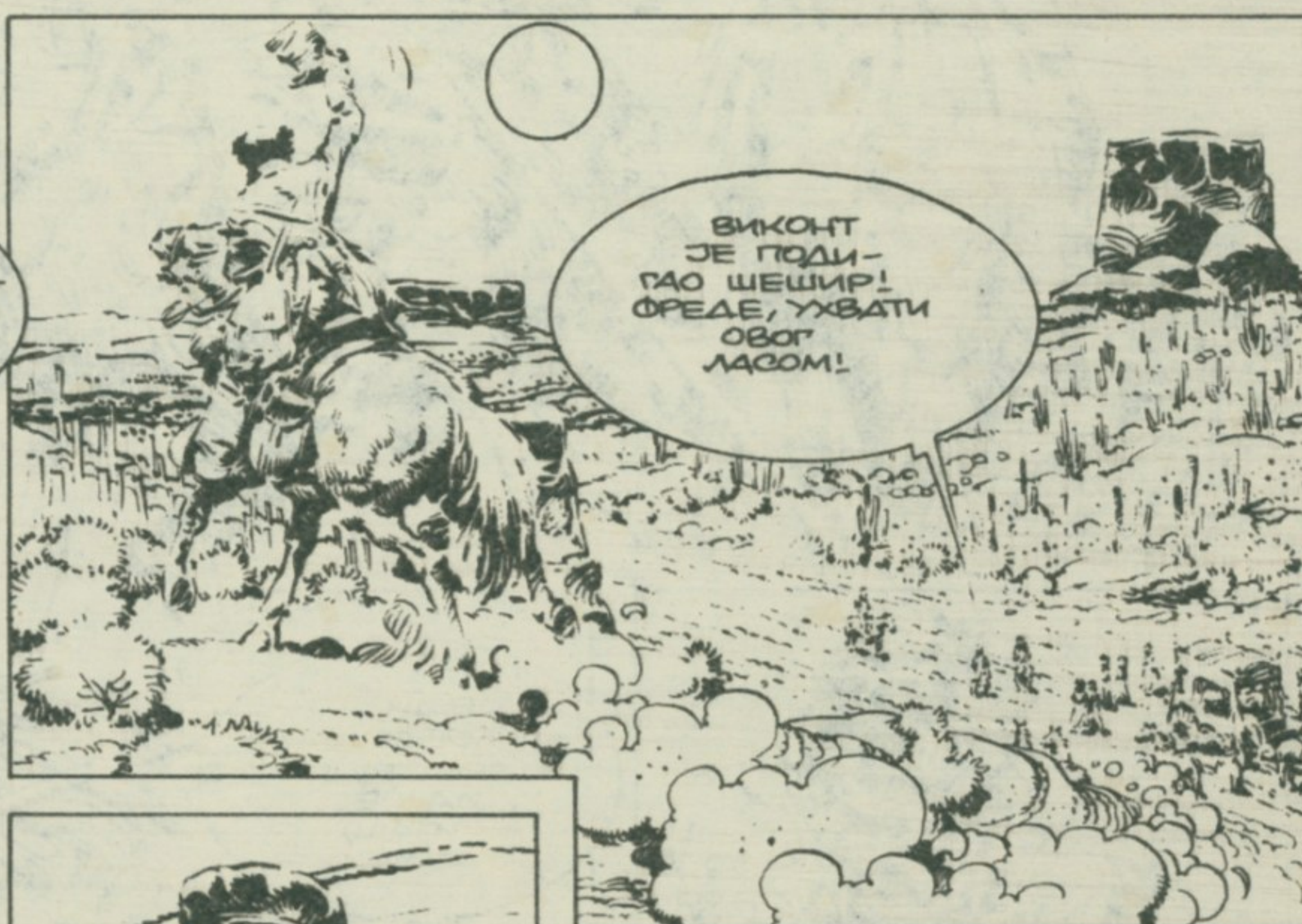

NNDE!
NNE ILCH!
GONT EH
ISHTE! GONT
ECHU
NDEE LIGEA!

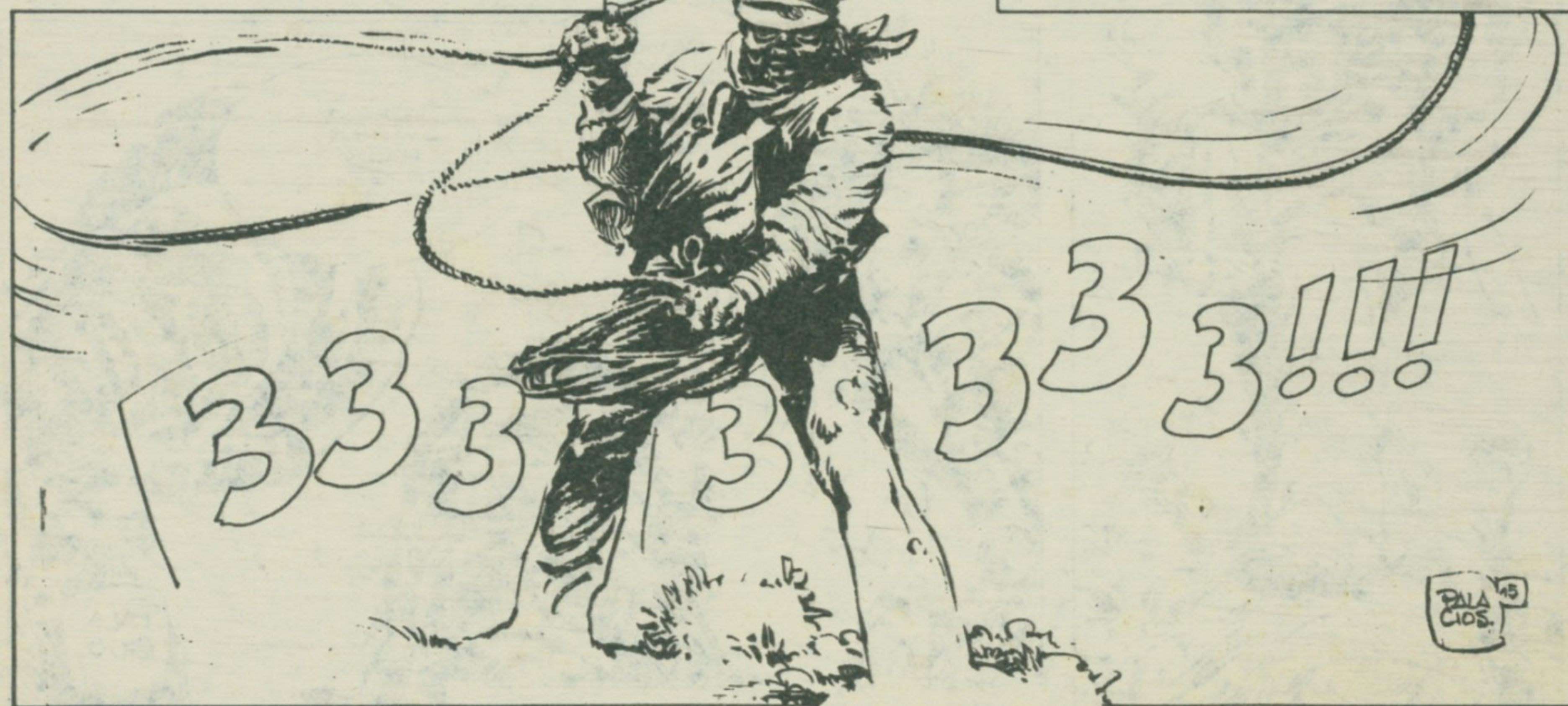

ЕЈ,
ШЕФЕ,
ШТА
ОВАЈ
ПРИМАЗ

КАЖЕ:
НЕКА ВЛА-
ДА МИР ИЗ-
МЕЋУ ЦРВЕ-
НОМ И БЕ-
ЛОМ ЧОВЕ-
КА!

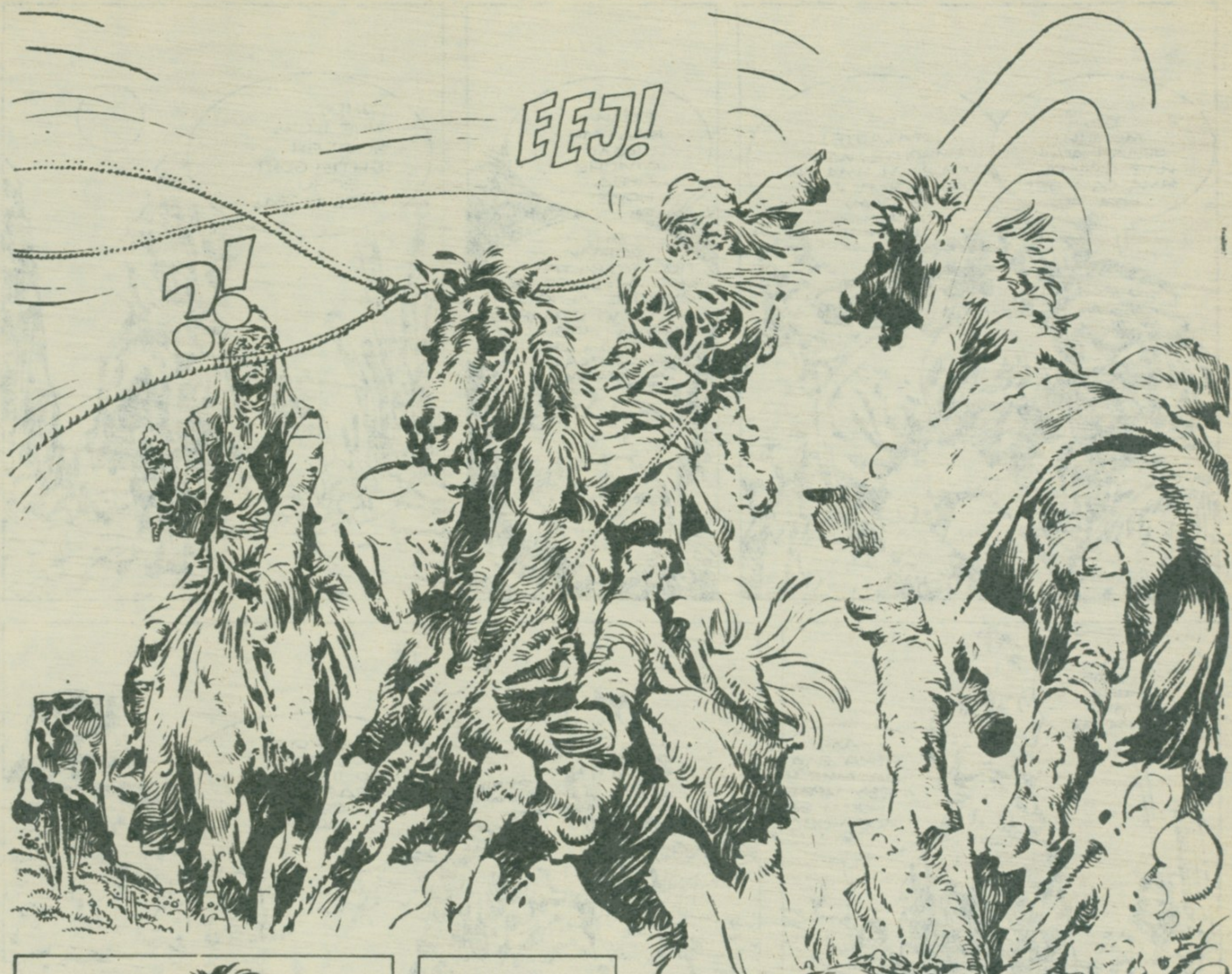

ВИКОНТ
ЈЕ ПОДИ-
ГАО ШЕШИР!
ФРЕДЕ, УХВАТИ
ОВОГ
ЛАСОМ!

3333333!!!

15
PALA
CLOS.

НЕНАДМАШНИ СКАКАЧ

Вероватно сте чули шаљив стих: „Каже бува буви у доњему вешу, ми од среће играмо а људи се чешу!” Може да прође, ако ништа друго као илустрација бувиног живота.

Истина, бува не игра од среће, али зато скаче, као да на ножицама има чизме од седам миља. Не претерујемо. Веровали или не, бува је јединствен светски рекордер међу свим живим створовима на Земљи. Она може једним скоком у даљину или висину, свеједно, да скочи око 300 пута више од сопствене дужине!

Ако би се придржавао наведеног односа, човек средњег раста требало би да скочи у даљину више од 500 метара! Никад!

Чак и „жива опруга” горила, који из места прескочи реку широку 20 метара, у том погледу је нула према буви!

У ствари, природа је, као добра вила, лепо распоредила дарове животињама. Једнима је дала снагу, другима брзину, трећима развила чула...

Узгред, природа је буву сместила међу домаће животиње иако је нико не пазе и не мази. Удомила ју је и човеку и животињама па се свака врста буве држи свог „домаћина” хранећи се његовом крвљу. За то се служи усним прибором подешеним за бодeње и сисање.

Само уназад

Иако је насртљива и досадна, штавише преносилац заразних болести, бува је најраспрострањенија животиња у свету. Има је и у тропским и у хладним крајевима, уједа сиротињу, али не заобилази богаташе, она је вечити човеков дружбеник. То никако не значи да је има у „доњем вешу” сваког од нас, напротив, цивилизација и све већа хигијена људског рода полако је протерују, али чувајте се, није немогуће да вам се увуче у одећу!

Људи сами преносе једни другима буве. Животињске врсте бува не мешају се са човечијим. Велики шведски природњак Карл Зине који је у 18. веку извршио класификацију животињског царства веровао је да постоји само једна врста буве, ова која нас уједа. Преварио се: до данас је утврђено око хиљаду врста! Општа сличност међу њима је очигледна, али су исто тако видљиве разлике.

За све буве, међутим, заједничке су три особине.

Прво, бува увек од земље или пода скаче према горе! Али да прича о њој до краја буде необична, треба додати: бува се редовно креће уназад одбијајући се испруженим задњим ногама!

Друго, буве избегавају светлост јер слабо виде. Због тога нагонски беже од

Од уједа буве чешу се скитнице испод париских мостова, богаташи у свиленим креветима, Ескимима на далеком северу и Црнци у Африци

убиствене човекове руке. Одскоче, али често опет падну на исту руку.

Најзад, буве траже најтоплија места те се зато и завлаче у одећу људи, животињско крзно или перје.

Иначе, бува носи научно име *Aphaniptera*. Сврстава се у бескрилне инсекте, али њој крила и нису потребна. Јер, поред рекорда у скакању она је тема још неколико риплијевских података.

Извол'те на дресуру

Бува може да издржи и 125 дана без хране! Уосталом, многе буве које живе у перју птица селица остају у гнезду кад оне у јесен крену у топлије крајеве. Неће с њима на далек пут, али ће их стрпљиво чекати и дочекати у пролеће. Биће мртве гладне али живе!

У обичним, свакодневним условима бува једе једанпут дневно. Храни се искључиво човечијом или животињском крвљу. Помоћу сурлице буши рупицу на кожи жртве, у рупицу спусти капљицу неке врсте пљувачке да би спречила истицање крви и полако пуни стомак. Та условно названа пљувачка изазива свраб и опомиње човека да је бува присутна.

Бува је рекордер и по дужини времена настајања. Женка излеже сваке године велики број јаја из којих се онда развијају ларве. Оне чврсто спавају често и до три године, да би се тек тада из њих извукле смеће или црне буве.

Такозване циркуске буве нису, наравно, дресирани већ само испољавају природну реакцију кад су чврсто привезане.

Гледајући покрете и „игру” бува публика се диве или ишчуђава уверена да су оне заиста дресирани. Погађате да се ради о вештини „дресера” који је бескрајним стрпљењем успео да обавије невидљиви конач око тела бува а да затим неупадљиво покрећући прсте (као у луткарском позоришту) у ствари затеже и попушта конач покрећући на тај начин делове маленог тела буве! Није то лако, верујте. Многи су покушали и брзо одустали.

Циркуске буве се негују и добро хране па је сасвим разумљиво што живе и до 18 месеци. Обичне буве, „неуметнице” једва доживе 500 дана!

Највеће тегобе буве задају људима у Африци. Наравно, погодује им топла клима и од њих је тешко одбранити се. Насрћу у ројевима мада бува не обожава друштво.

Ипак, постоји и лепша страна приче: бува је ушла у књижевност — у Гетеовом „Фаусту” студенти певају песму о буви!

Није бува било каква животиња, зар не?

М. Т.

Илустровао: Марија Марковић

НОВО!
ПРВИ ПУТ У ЈУГОСЛАВИЈИ!

Албрехт Дирер ГРАФИКЕ

ДРВОРЕЗИ, БАКРОРЕЗИ,
БАКРОПИСИ, СУВЕ ИГЛЕ

На 150 стр. великог формата, (20 x 28 cm), на најквалитетнијем папиру и штампи која омогућава да се прати сваки уметников потез приказани су највиши домети Диреровог креативног генија. Ремек-дела непоновљивог стила и вештине без премца у овој области.

Меланхолија, Витез, смрт и ђаво, Св. Јероним, Адам и Ева, циклуси Апокалипсе, Христових страдања, Богородичиног животања, портрет Ерезма Ротердамског...

Излази из штампе у марту 1988.

Друга претплатна цена 18.000 дин.

Попуните и пошаљите наруџбеницу и сачекајте наше уплатнице.

Е. А. Волис Баџ АМАЈЛИЈЕ И ТАЛИСМАНИ

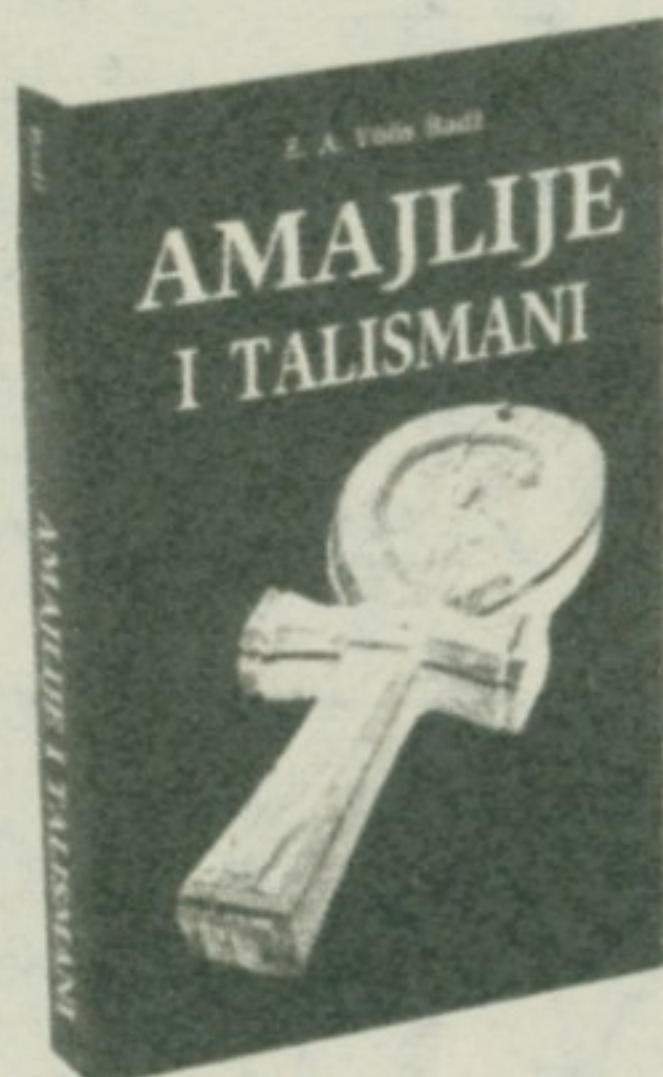
Арапске и персијске амајлије и талисмани; хебрејски, хришћански и исламски симболи. Урокљиве очи. Уговори с ђаволом и замке за ђаволе. Фатимина шака. Магичне биљке и бијалице за плодност. Символика крста, распећа, кукастог крста...

Кабала и Драо живота. ЈХВХ – Божје име. Кабалистичка имена и знакови. магични квадрати, гледање у длан. Астрологија, драго камење и веза са звездама и знацима зодијака. Магична својства и утицаји бројева, боја и метала. Прорицање водом, животињском јетром, земљом и песком, уз помоћ мртваца...

450 стр. и преко 300 ретких илустрација.

Излази из штампе у априлу 1988.

Друга претплатна цена 17.000 дин.

Е. А. Волис Баџ: ЕГИПАТСКА МАГИЈА

Воштане фигуре, речи, моћи и бацање чини. Магичне слике и формуле. Тајна имена и магија звука. Ритуал балсамовања. Отварање уста и очију понојнику. Бела и црна магија. Египат и алхемија. Призивање умрлих, наметање воље животињама и истеривање духова. Хороскопи, прорицање судбине, добри и лоши предзнаци. Тумачење снова, календар и одређивање срећних и несрећних дана. Опседнутост демонима, преображаји и предсказања.

Цена књиге 8500 дин.

Е. А. Волис Баџ: ЕГИПАТСКА РЕЛИГИЈА

ЕГИПАТСКЕ ИДЕЈЕ О ЗАГРОБНОМ ЖИВОТУ – Мит о стварању света. Египатски богови. Озирис – бог васкрсења. Подземни свет и паклене муке најцрње таме. Последњи суд. Мерење покојниковог срца на Терезијиној правди. Однос душе, духа, тела, срца и сенке. Путовање душе у загробни свет. Бесмртност и живот на Пољанама вечности. Цена књиге 8300 дин.

Иназо Нитобе: БУШИДО – Кодекс самураја

ПУТ РАТНИКА – књига закона који су седам векова управљали животима самураја: Етички кодекс који је поставио стандарде понашања и идеале карактера за цео јапански народ. Поглавља: Храброст, Чест, Васпитање и обучавање самураја, Самоконтрола, Храбри и освета, Мач – душа самураја... Цена књиге 7800 дин.

Књиге шаљемо одмах – плаћате поштару приликом пријема.

НАРУЉБЕНИЦА

Наручујем следеће књиге:

– ком. ДИРЕР – ГРАФИКЕ

– ком. АМАЈЛИЈЕ И ТАЛИСМАНИ

– ком. ЕГИПАТСКА МАГИЈА

– ком. ЕГИПАТСКА РЕЛИГИЈА

– ком. БУШИДО

име и презиме

улица и број

пошт. број и место

Наруџбенице шаљите на адресу: ИНТЕРМЕДИЈА, пошт. факс 20-104, 11030 Београд 8.

КЊИГЕ ЗА ВАШ УСПЕХ У ЖИВОТУ

1.

А. М. Семорие:

„И ВИ МОЖЕТЕ ИМАТИ СУПЕР ПАМЋЕЊЕ”

– Практичне, програмиране технике брзог, лаког и трајног памћења и учења. 6. изд., велики формат, 430 стр., 150 илустрација, 15 самотестова – дин. 9.000.–

2.

С. Yesudian – Е. Haich:

„ЈОГА И СПОРТ”

– Како стећи и очувати добро здравље и „ЈОГА И ЗДРАВЉЕ” – Виши курс Хатха Јоге, наставак књиге „Јога и спорт”. 3. изд., са дијагностичким индексом за преко 140 обољења, 300 илустрација, 445 стр. – Комплет дин. 9.000.–

3.

Г. Wilson – D. Nias:

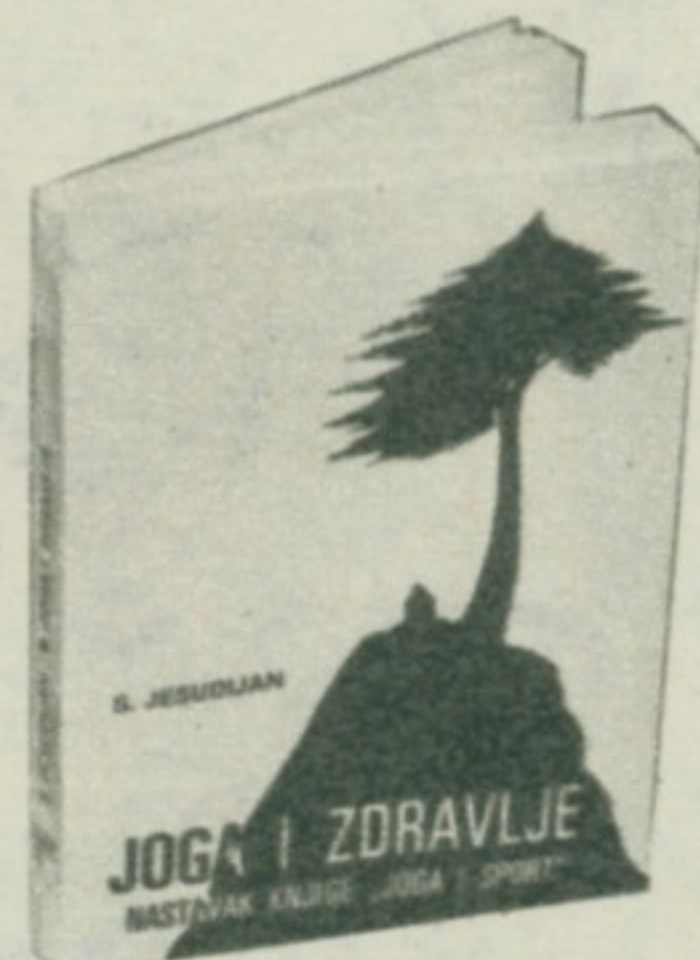
„ПСИХОЛОГИЈА ЉУБАВИ I: ТАЈНЕ ЉУБАВИ”

– Психологија полне привлачности. Преко 50 илустрација, 184 стр. – дин. 8.000.–

4.

Ј. А. Lee: „ПСИХОЛОГИЈА ЉУБАВИ II: ЉУБАВНИ СТИЛОВИ”

– Начини љубавног понашања. Илустровано, 252 стр. – дин. 9.500.–

5. С. Tavris – С. Offir: „ПСИХОЛОГИЈА ЉУБАВИ III: НАЈДУЖИ РАТ”

– Погледи на разлике међу половима. 208. стр. – дин. 9.500.–

6. R. Moody, Jr.: „ЖИВОТ ПОСЛЕ ЖИВОТА”

– Истраживање феномена живота после телесне смрти. Тврд повез, 5. изд. (ћирилица), 223 стр. – дин. 11.000.–

7. S. Šulman: „НЛО ИЗНАД СССР-а И ДРУГИХ ЗЕМАЉА”

– Ванземаљци над Русијом – Невероватне чињенице и нове хипотезе. Илустровано, тврд повез, 263 стр. – дин. 9.800.–

8. Едуард и Амалија Осредечки: „САВРЕМЕНИ БОНТОН”

– Склад у породици, углед у друштву и успех у пословном животу. Преко 150 илустрација, тврд повез, 267 стр. – дин. 6.500.–

Књиге су штампане латиницом, осим књиге број 6, на фином офсет папиру, са корицама у колору.

ГАРАНЦИЈА: Сваком незадовољном читаоцу наших књига враћамо новац, ако неоштећену књигу врати у року од пет дана након пријема.

Код испорука за иностранство зарачунавамо поштарину и паковање.

Књиге плаћате поузећем – поштару код преузимања. – Наручите на адресу: „БИБЛИОТЕКА САЗНАЊА”, ЗАБ п.п. 20-70, 11031 БЕОГРАД 8.

У

ПРИЧЕ О ШАХУ

ГЛАВНОЈ УЛОЗИ

ЦРНИ КОЊ

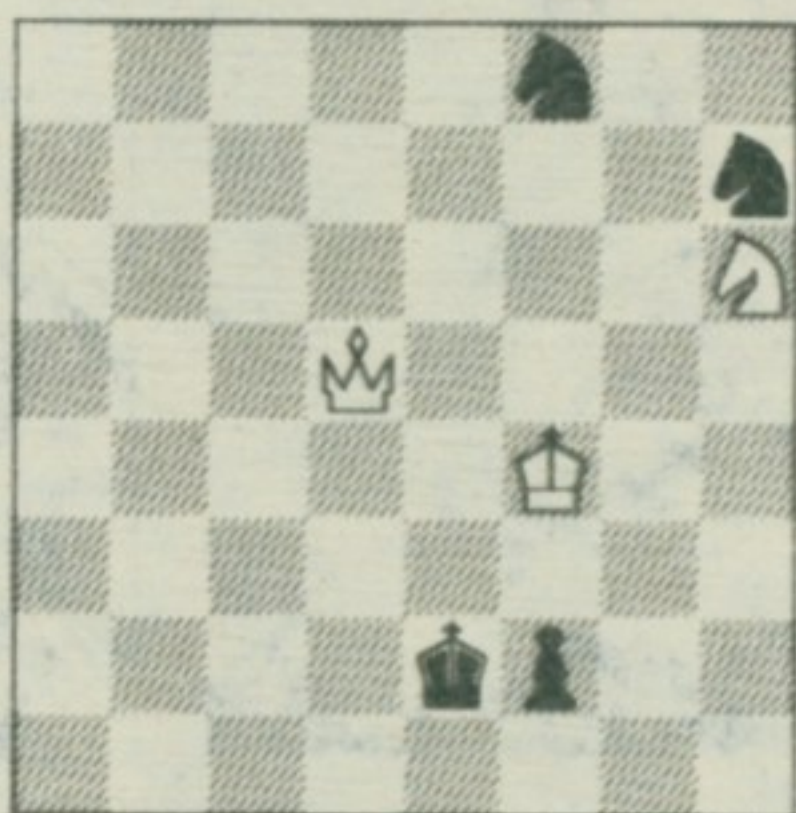
ШТА ЗНАТЕ О КОЊИМА?

Јесте ли чули за хладнокрвне коње? Они су тешки, снажни, запрежни... А има и топлокрвних – они су лаки, живахни, нервозни, брзи, тркачки, јахаћи и коњи племенита изгледа! У природи их, дакле, има много врста док на шаховској табли само две – бели и црни. Пало ми је, међутим, у очи да се најлепше комбинације, најлепши потези и бравуре обично изводе белим коњима, док црни таворе у запећку. Рекао бих да је то историјска неправда: зашто војсковође после победе у рату увек јашу белог коња, да ли је крилати Пегаз био баш бео, зашто заљубљене девојке увек маштају о принцу на белом коњу и зашто су сунчаног бога Аполона – Феба морали баш белци да возе по небеском своду? Е, па, знајте да у шаху црни коњи нимало не заостају за белим. И црни коњ може да да шах-шех или угушени мат. У сећању ми је остала партија која је трајала свега девет потеза и у којој је црни коњ са b8 доскакутао до c2 и дао мат!!

1. e4 e5 2. Sf3 d5 3. ed5 Dd5: 4. Sc3 Da5 5. De2 Sc6 6. d3 Lg4 7. Ld2 Sd4 8. De5: + ? De5: 9. Se5: Sc2: матт!!

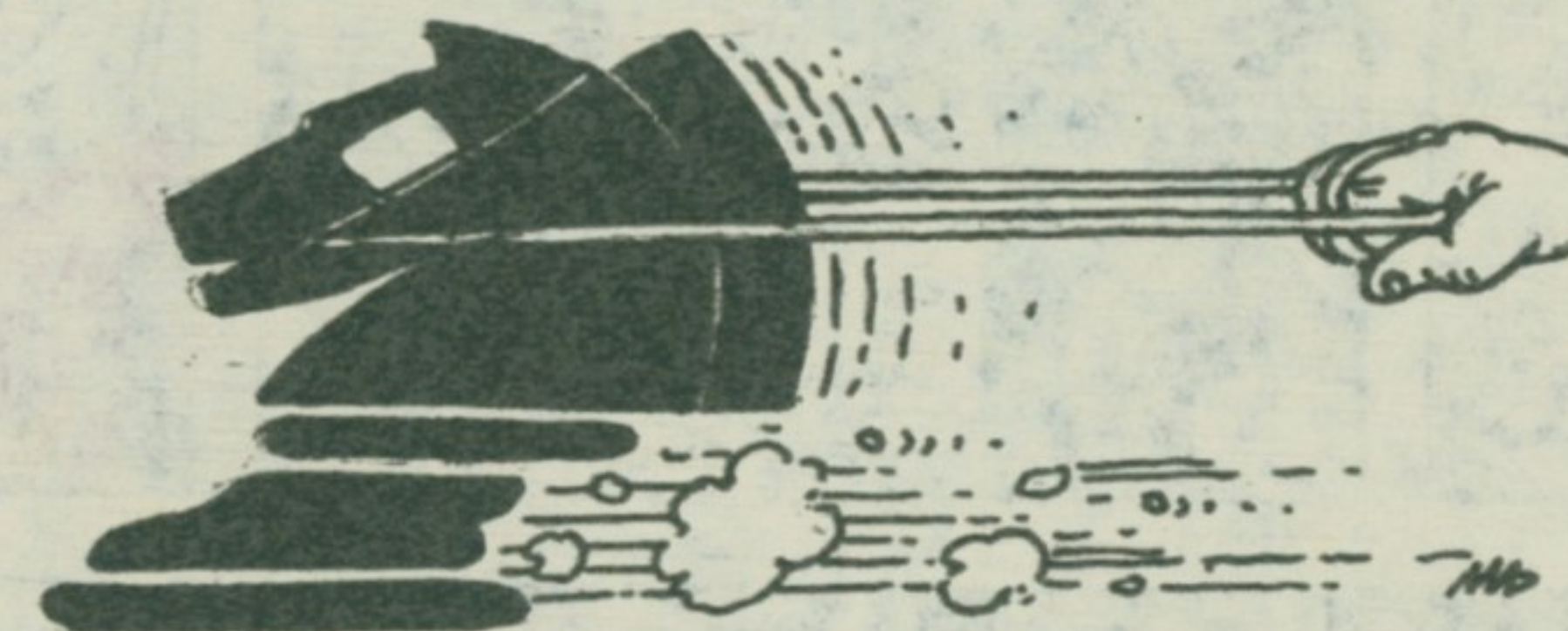
Погледајте и следећу позицију у којој су се црни коњи толико разцилитали да им ни бела дама није могла ништа. Сећате ли се песме „Играли се коњи врани...“? Е, то је баш овде случај. Не само што су у игри била два црна коња већ је ова пунокрвна пасмина на крају обогаћена и трећим

коњем што је прилична реткост у шаховским партијама.

Црни вуче и добија

Занимљиво је да извлачење црне даме (и то још са шахом) не добија партију: 1... f1D+ 2. Kg3! и сад нема „памятног“ потеза. 2... Dg1+ 3. Dg2 или 2... De1+ 3. Ка6 и после измене дама партија би

се завршила ремијем. Типичан пример када је извлачење даме слабије него извлачење неке друге фигуре. За овог пешака на f2 могло би се рећи да се уплашио одговорности да постане дама, па је радије постао коњ! Паметно, врло паметно...

Ево како су се разиграли „коњи врани“:

1. ... Sf8 – g6 +
2. Kf4 – g3 На сваком другом пољу добио би шах-шех.
2. ... f2 – f1 S+ !!
3. Kg3 – g4 Sf1 – e3 +

4. Kg4 – h5 Sg6 – f4 +
5. Kh5 – h4 Sf4: d5
6. Kh4 – g3 Покушај да се замени белог коњ завршио би се катастрофално: 6. Sg4 Sf5 + 7. Kh5 Sf4 мат или 7. Kh3 Sg5 + 8. Kg2 Sf4 + 9. Kh2 Sf3 + 10. Kh1 Sg3 мат, или 8. Kh2 Sf3 + 9. Kh3 Sf4 мат.

6. ... Sh7 – g5
7. Kg3 – h4 Sg5 – e4
8. Sh6 – f7 На потез краљем 8. Kh5 или Kh3 следило би 8... Sd5 – f4 + и брзим матирањем 9. Kh4 Kf3 уз Se3 – g2 мат.

8. ... Cd5 – f6
9. Cf7 – e5 Ако бели игра краљем онда се опет плете матна мрежа 9. Kh3 Sf5 10. Kg2 Sg4 11. Kh3 Kf3 итд с претњом мата Se4 – f2 или губитком белог скакача после чега је мат неумитан.

9. ... Se3 – f5 +
10. Kh4 – h3 Ke2 – f1 Са претњом Sf2 + с матом.
11. Se5 – d3 Kf1 – g1 и у следећем потезу је мат са Sf2.

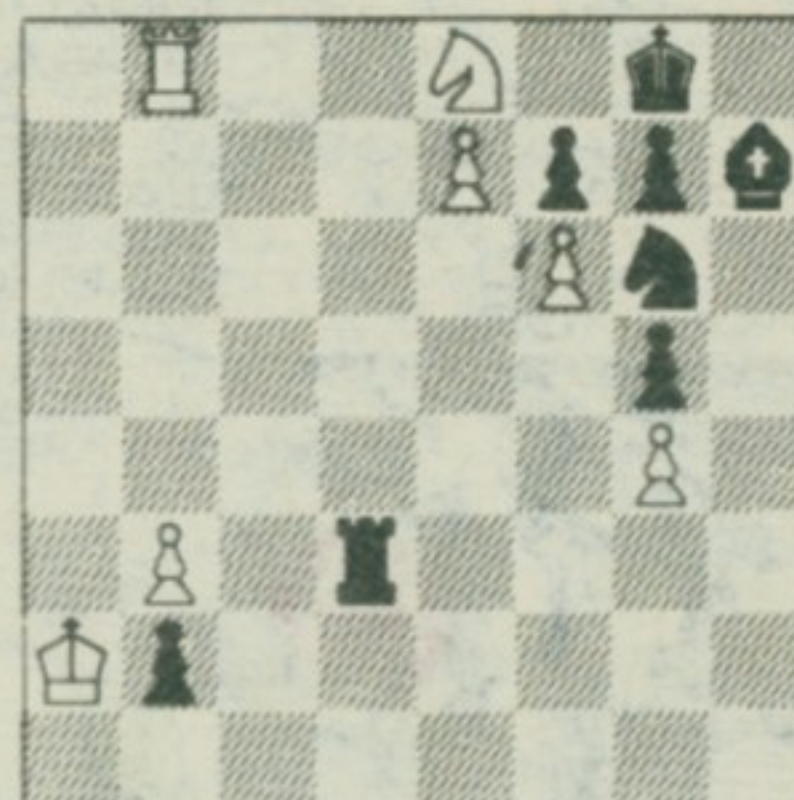
Мало компликовано скакутање коња, али добра прилика

РЕШЕЊА: Студија: 1... b1D + 2. Kb1: + 3. Tb3: Sh8 + !! 4. Kb2 g6 и без обзира шта вуче бели, црни је у пату.

Проблем: Дванаест потеза до мата су следећи: 1. Sc5 + 2. Sd3 + 3. Sf2: + 4. Sh3: + (па натпар) 5. Sf2 + 6. Sd3 + 7. Sc5 + 8. Kd5 9. e4 + Kd4 10. Lc3 + Kd3 11. Se1 + Ke2 и дванаести потез откуцава и дванаести час белом краљу 12... Se6: мат!

ка за вежбу. Пробајте и сами да анализирате неки други потез краљем па покажите како се изводи мат!

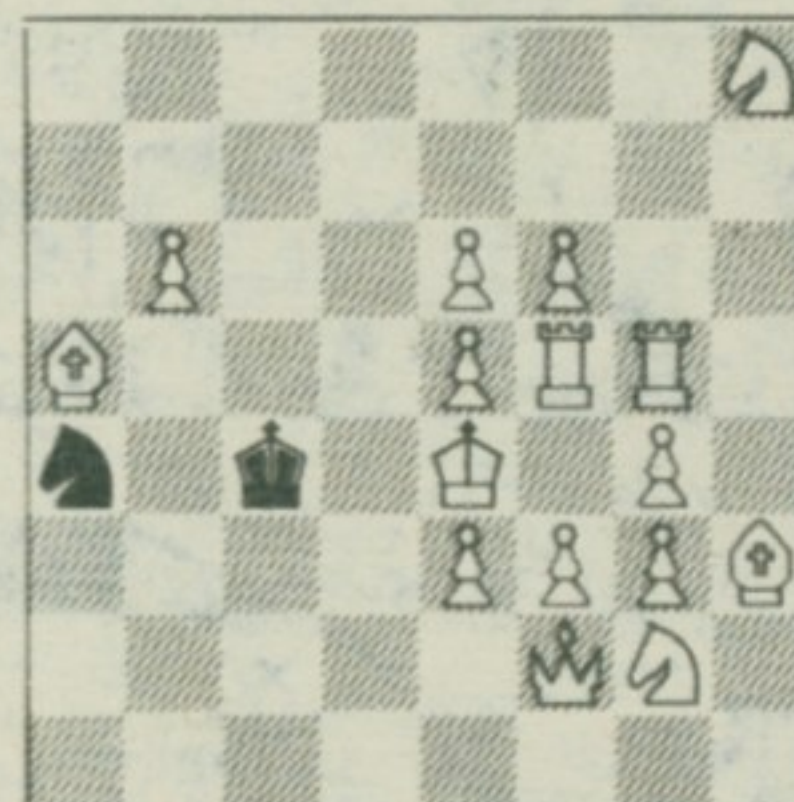
Ево и једне позиције у којој главну улогу игра црни коњ.

Црни вуче и ремизира

Када мало боље осмотрите ситуацију, видећете белог коња који пуца од здравља и лепоте, већ се пропиње и треба му само један скок да би објавио мат. С друге стране, црни коњ се некако снуждио – спасао би свога господара, али не зна како. Одједном – ето идеје!! Сигурно се сећате многих прича у којима се коњ показује као највећи пријатељ који остаје на бојном пољу и кад му господар погине. И овде се догађа нешто слично: црни коњ неће напустити свога краља. Остаће му веран до последњег тренутка, а спашће га и од пораза. Како? (Наравно, ту треба мало рашчистити ситуацију, понеку фигуру и жртвовати, искористити откривени шах и завршити хепиендом! Реми!)

Сећате ли се краља Ричарда III који је нудио цело краљевство за једног јединог коња. Сигуран сам да је желео баш црног коња. Погледајте како један црни коњ може да изађе на крај са свим белим фигурама.

Црни вуче и даје мат у 12. потезу.

**Интернационални мајстор
Никола Караклајић**

ХИ-МЕН И ГОСПОДАРИ СВЕМИРА

ХИ-МЕН ЈЕ ОСЛОБОДИО СВОЈЕ ПРИЈАТЕЉЕ, АЛИ СТОНЕДАР НЕ МОЖЕ ДА СКРЕНЕ КОМЕТУ ДОК ЈЕ ХОРДАК НА СЛОБОДИ. ПРЕВАРИВШИ ХОРДАКА ДА ПОШАЉЕ СВОЈЕ ТРУПЕ НА ДРУГИ КРАЈ БРОДА, ХИ-МЕН СЕ ИЗНЕНАДА ПОЈАВИО ПРЕД БОЈОМ ХОРДЕ...

ШТА?
ХИ-МЕН!

ОВОГ ПУТА
СИ САМ!

НИСАМ! ТУ
СУ РОБОТИ!
НАПАДНИТЕ
ГА!

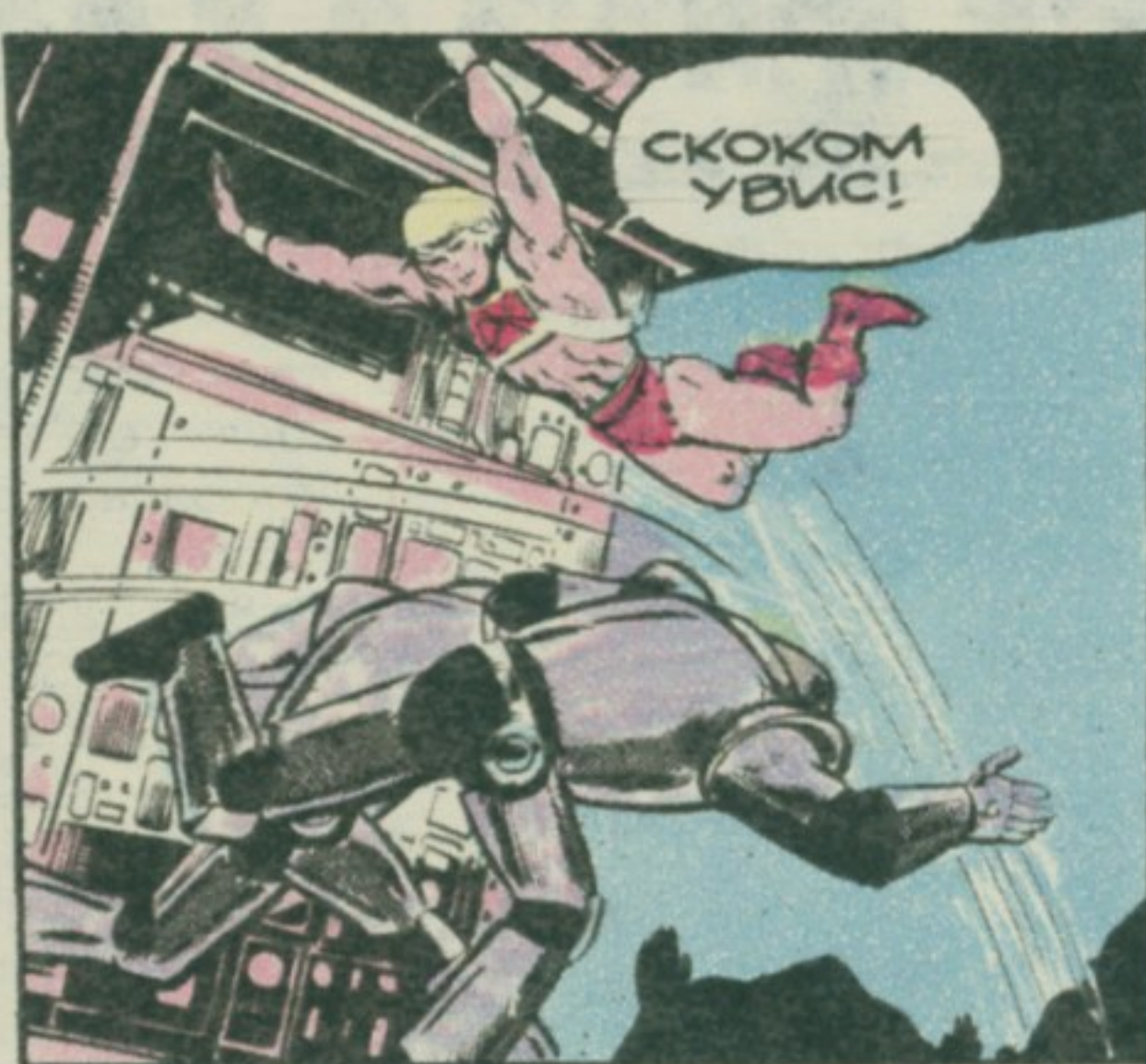
© FURTON
J. SWILL
FILMATION

И, РОБОТИ СУ СТАЛИ
ИСПРЕД ХИ-МЕНА...

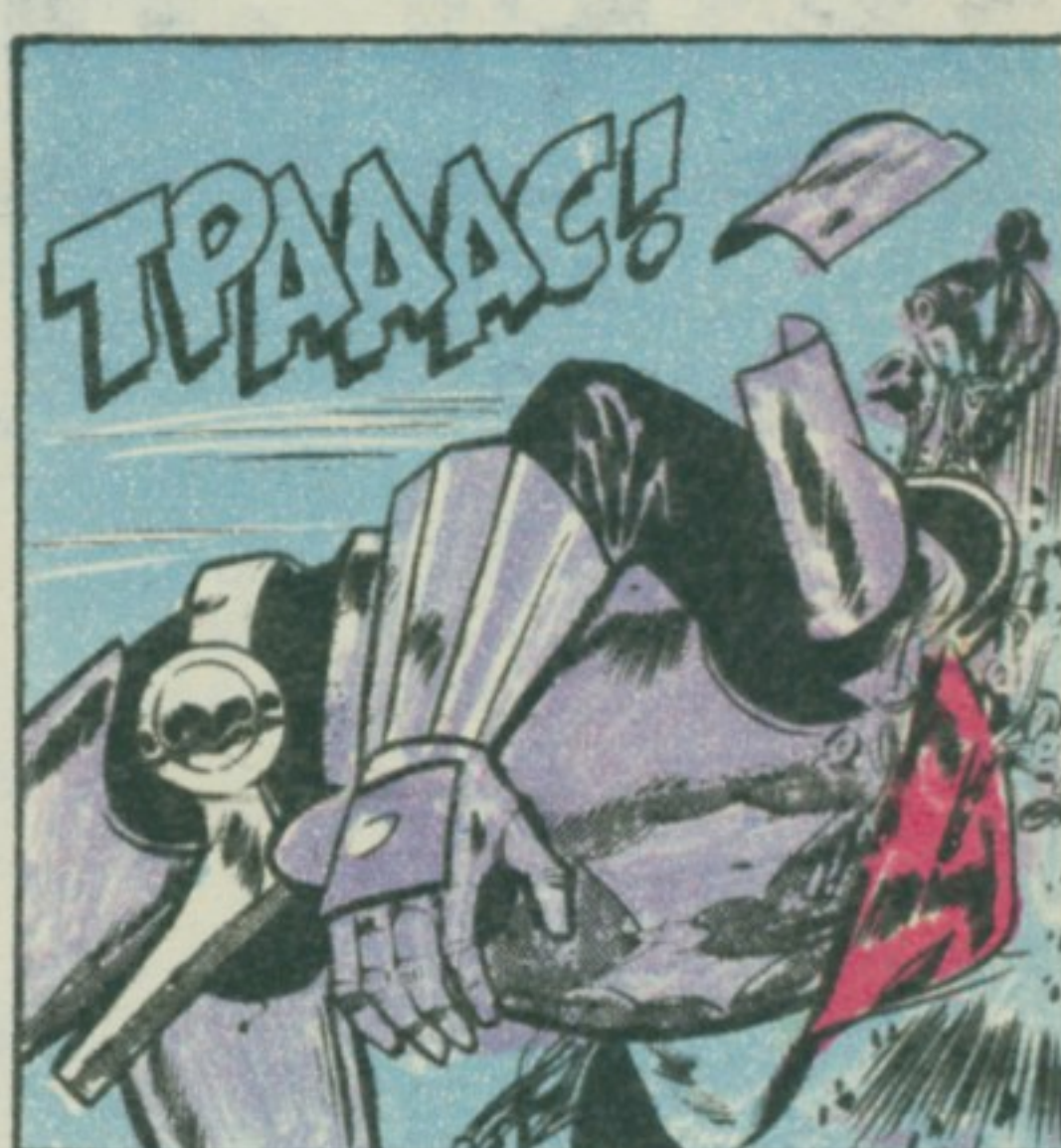
ЊИХОВ ЗАГР-
ДАЈ СЕ МОЖЕ
ИЗБЕГТИ СА-
МО ОВАКО!

СКОКОМ
УВИС!

ТРАААС!

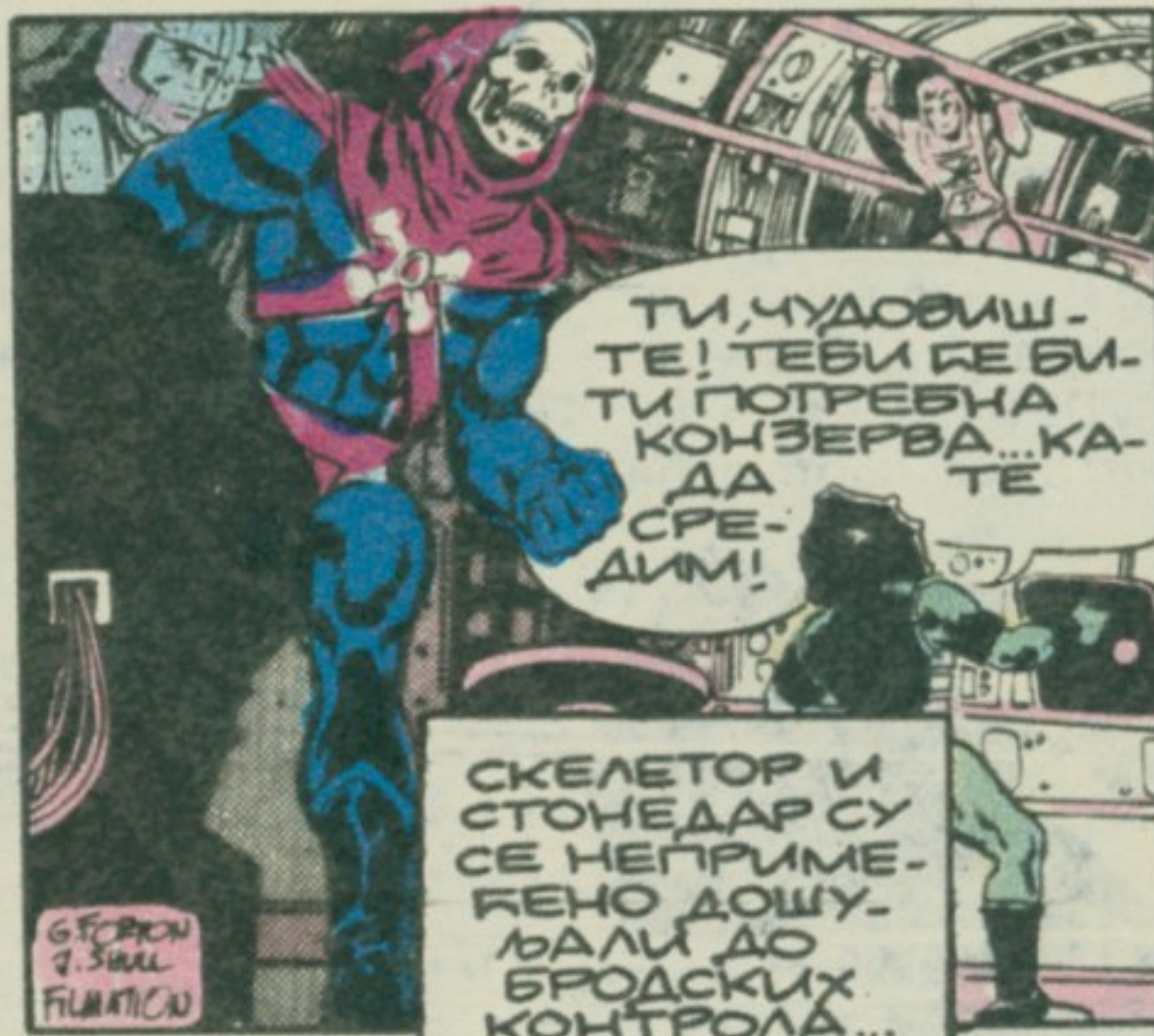

ХИ-МЕН ЈЕ
НАДМУДРИО
ХОРДАКОВЕ
РОБОТЕ

ОНИ СУ
СВОЈЕ ОДСЛУ-
ЖИЛИ! МОЖДА
СУ ТИ ПОТРЕБ-
НЕ КОНЗЕР-
ВЕ!

ТИ, ЧУДОВИШ-
ТЕ! ТЕБИ НЕ БИ-
ТИ ПОТРЕБНА
КОНЗЕРВА... КА-
ТЕ
ДА СРЕ-
ДИМ!

© FURTON
J. SWILL
FILMATION

СКЕЛЕТОР И
СТОНЕДАР СУ
СЕ НЕПРИМЕ-
ТЕНО ДОШУ-
ВАЛИ ДО
БРОДСКИХ
КОНТРОЛА...

ХИ-МЕНОВ ПЛАН
ЈЕ ДОБАР! ХОРДАК
НАС НИЈЕ
ПРИМЕТИО!

СКЕЛЕТОР И СТОНЕ-
ДАР НАШЛИ СУ СЕ
ПРЕД БРОДСКИМ
КОНТРОЛА-
МА...

ХАЈДЕ СКЕЛЕТО-
РЕ! МОРАМО ДО КРА-
ЈА ИЗВРШИТИ
ХИ-МЕНОВ
ПЛАН!

БУТИ
КАМЕНИ!
ОВО МЕ
ЗАНИМА!

* СТОНЕДАР ЗНАЧИ
КАМЕНИ

ВРЕМЕ
ИСТИЧЕ, ХИ-
МЕНЕ! БАЦИ
ПОГЛЕД НА
СВОЈУ ПЛАНЕ-
ТУ...

БЛИЖИ СЕ КРАЈ
ЕТЕРНИЈЕ!
ХА! ХА! ХА!

© FURTON
J. SWILL
FILMATION

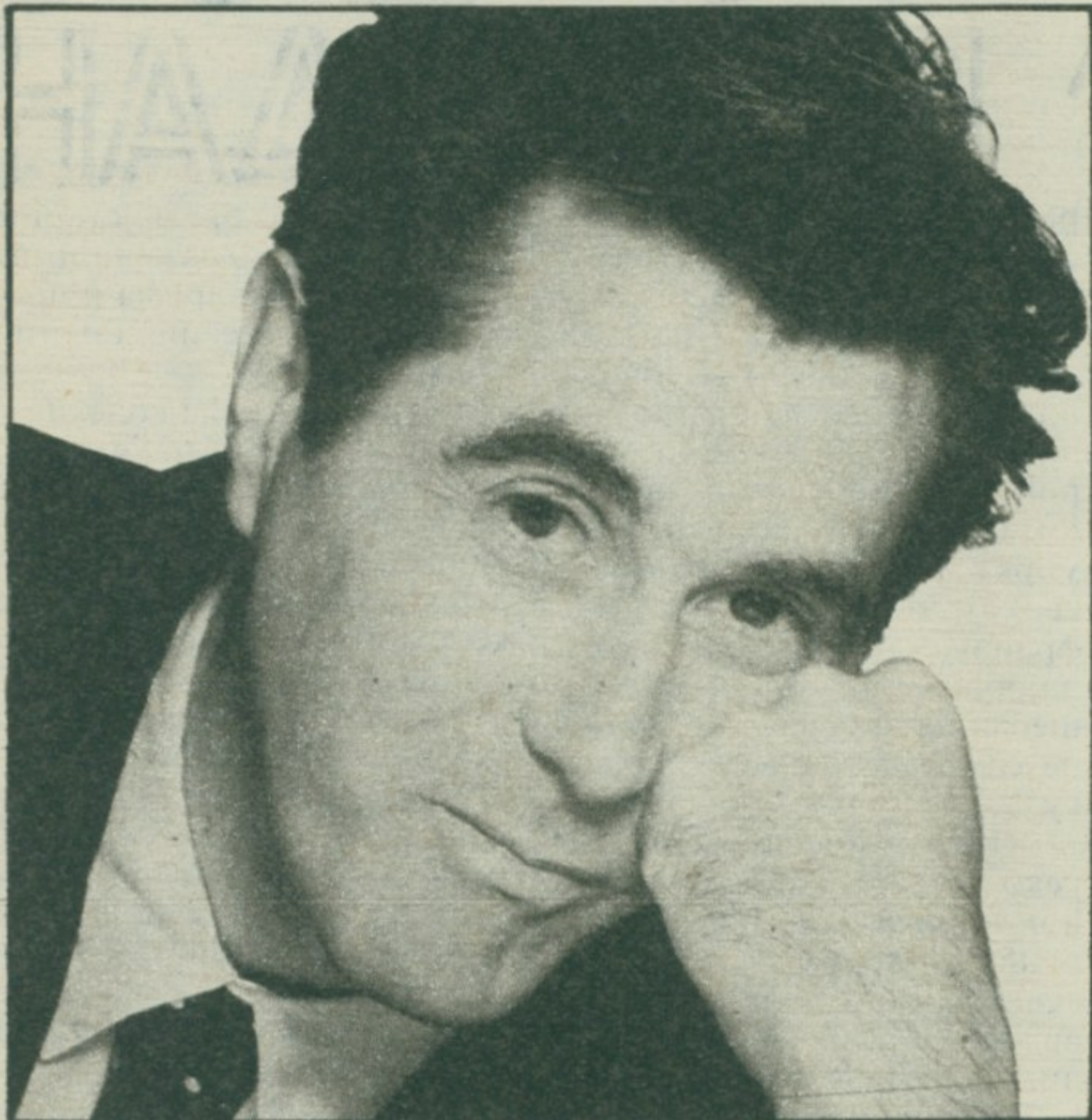
Г. ФОРТОН и Ј. ШУЛ

ИНТЕРВЈУ:

Брајан Фери

Никад исто различит

У време метеорског смењивања на листама популарних, све је теже одржати се на врху, а још теже бити при том цењен и утицајан. Данас вам друштво прави један од малог броја оних којима то већ годинама успева – некадашњи певач и вођа групе „Рокси мјузик“ („Roxy music“) **Брајан Фери**

Брајан Фери је, радећи са групом „Рокси мјузик“, истовремено правнио и соло каријеру коју је и наставио по разлазу групе. После две године рада 1985. је објавио одличан албум „Момци и девојке“ („Boys And Girls“), а недавно нову плочу „Црна животиња“ („Bete Noire“). Пошто је већ првим синглом „Права ствар“ („The Right Stuff“) освојио и публику и критику, Фери је доказао да поновни вишегодишњи труд није био узалудан. Ангажовао је и неке младе људе од којих је свакако најзанимљивији одлични гитариста Џони Мар, некадашњи члан групе „Смитс“ („The Smiths“). – Желео сам да проширим границе своје музике колико год је могуће. Људи из компаније „Ворнер Братерс“ која објављује моје плоче у Америци и за коју су „Смитс“ снимали послали су ми Џонијеву касету – каже Брајан Фери. – Заинтересовао сам се за њега, упознали смо се и видели да одлично функционисемо. Он је пријатан, паметан и забаван момак.

Да ли си сада нашао формулу по којој најуспешније радиш и коју више не треба мењати?

– Не бих тако постављао ствари. Није лако избећи тај пут, да будеш исти али различит, али никад нисам желео да људи за моју плочу кажу „само још једна нова плоча“. То јесте врло тежак пут, али је пријатан.

– Кажу да си велики перфекциониста?

– Можда јесам, јер не жалим да утрошим доста времена да бих нешто урадио онако како сам замислио. Увек прерађујем своје песме, никад не мислим да су довољно добре.

– Јеси ли некада био у ситуацији да помислиш како треба дићи руке од музике?

– Догађало се.

– И шта те заустављало?

– Мислим, само то што сам увек знао да треба још доста тога да урадим. Снимање и месеци проведени у студију никада ми нису тешко падали. Одбијају ме важни разговори, сати и сати утрошени на интервјуе и друге ствари везане за пословну страну. То ми не лежи, човек се временом умори од тога ако није послован тип, а ја то нисам. Ја сам, на пример, дошао у такву фазу што се концерата тиче. Не да их не волим, али ми ту много тога не одговара. Ове године сигурно ћу наступати, али ћу се на сва-

ки начин трудити да избегнем огромне хале. Више ме занимају мале позоришне сале и радије ћу провести пет вечери певајући у истом, малом простору који ми се допада него се безглаво сељакати из хале у халу.

– Некада си свирао и на тако необичним местима као што су хангари за авионе?

– Јесам, али само зато што ме занимало да видим како то, у ствари, изгледа. Никада нисам истински уживао у томе. Прилично сам старомодан и верујем да публика за карту коју купи заиста мора нешто и да добије. Видео сам у последње време неколико концерата у халама који су били смртно досадни. Четворо-петоро људи стоје на бини, али до публике не допире ништа. Али, као потпуну супротност томе гледао сам Принца. Његов концерт је чаробан. Надам се да су бар неки од „Рокси мјузик“ наступали били слични томе.

– Откриј на крају једну тајну: зашто се у твојим спотовима појављује толико лепотица?

– Зато што не верујем да је свима занимљиво да ме гледају четири и по минута. Ту су девојке и тако су, ваљда, сви задовољни.

В. С.

НАРУЧБЕНИЦА

НАРУЧУЈЕМ _____ КОМ
ЛУСТЕРА ЗА ДЕЧЈЕ СОБЕ
по појединачној цени од 5.000 динара.

Име и презиме

Поштански број и место

Улица и број

Наручени производ платићу поштару приликом преузимања као и поштанске трошкове.
НАРУЧБЕНИЦЕ СЛАТИ НА АДРЕСУ: „ПЛАСТИЦПРИНТ“,
Таковска 72, 32300 Горњи Милановац.

Swatch®

Сат од пластике који је постао култ

СЛАВИ ПЕТИ РОЂЕНДАН

Први је угледао светло дана марта 1983. године у Гранжу у Швајцарској, земљи новца, чоколаде, крива, и, нарочито, сатова. Само по томе рођак је скупочених, руком рађених често од племенитих метала, „патека филлипа“, „ролекса“, „одмар пингеа“, „жирар перетгоа“, „вашрон константена“, „шафхаузена“, „омега“...

Пластични кварцни сат био је неопходан да би се (о чему је „Забавник“ писао августа 1986) „узвратио ударци“ јапанској индустрији јефтиних, кварцних и, углавном, ружних сатова који су преплавили светско тржиште. Људи су их масовно куповали, губили, бацали и поново куповали, а само веома имућни остали су верни скупим швајцарским сатовима који трају вечно. То је швајцарско часовничарство довело на руб пропасти.

А онда се, марта 1980. године, појавио господин Ернст Томке, несучени хемичар и веома успешни стручњак за тржиште и рекламу. Када је 1981. године, опет у марту, Швајцарском удружењу за микроелектронику и часовничарство представио кварцни сат од пластике, истина веома леп, назвали су га лукаком, Е.Т. (што су његови иницијали) Ванземаљцем који нема појма шта приличи земљи толиког часовничарског угледа и традиције.

Данас га зову господин своч и ајатолах Томке. Идеја коју су, према његовом патенту, претворили у стварност инжењери Елмар Мок и Жак Милер доживела је невероватан успех. Своч (swatch) од свис + воч (swiss + watch) значи на енглеском швајцарски сат. Швајцарци га се одавно нимало не стиде: веома је леп, веома тражен, веома добар и – вратио им је новац потукавши Јапанце до ногу.

Нека то боље објасне цифре. Године 1983, када су први свочеви осванули у

продавницама, Швајцарско удружење за микроелектронику и часовничарство имало је губитак од преко 172 милиона франака. А већ 1986. не само да је изравнало

рачуне већ је, захваљујући свочу, забележило приход од 70 милиона франака.

Бројеви ипак не могу да дочарају због чега је обичан пластични сат постигао толики успех да се његов пети рођендан прославља продајом педесет милионитог примерка и укупном зарађеном свотом од петсто милиона франака. А још мање могу да објасне на који се то волшебан начин своч претворио не само у стил већ у прави култ.

Неразумљиво је, такође, како су се неки, истина од ређих примерака, нашли новембра 1986. на аукцији у чувеној кући „Сотби“ у Женеви, где су разграбљени за велики новац, као и због чега је Ђани Булгари, из познате династије италијанских драгуљара, за 125 свочева из најстаријих генерација 1983. године платио једанаест милиона лира.

Швајцарци су потукли Јапанце њиховим сопственим оружјем, али су отишли и даље од тога. Своч је побуна против свих традиционалних идеја: не само што је од пластике већ као врлину истиче што није рађен ручно и што је 91 број делова, од којих се састоји сваки кварцни сат, смањено на 51.

Затворен је ултразвуком тако да је лакше отворити остригу него њега. Као што га је немогуће отворити, није могуће ни мењати му покварене делове или га оправити. Ако се поквари, мора да се баци или сачува за упомену или будућу збирку.

Али, своч се не кварти. Он је ремек-дело прецизности и технологије и при том кошта мање од свих својих конкурената: само 59,90 швајцарских франака док је просечна тржишна цена кварцних сатова око сто франака.

Прва колекција (за своч не важи реч серија) из марта 1983. имала је само осам боја и четири типа бројчаника и ова два елемента, у разним комбинацијама, дала су осамнаест различитих моде-

ла. Свочеви из ове најстарије генерације најтраженији су међу колекционарима и продају се за силне милионе по примерку.

Друга и трећа колекција имале су, такође, само по осам боја, али дванаест, односно шеснаест типова бројчаника. Од тада своч се држи већ ухотаног распореда: две колекције годишње, свака са двадесет четири модела, који се, после шест месеци, заувек повлаче из производње. А да би овај сат, намењен најширим масама, био што ређи, двадесет четири модела сваке колекције подељена су у четири подврсте.

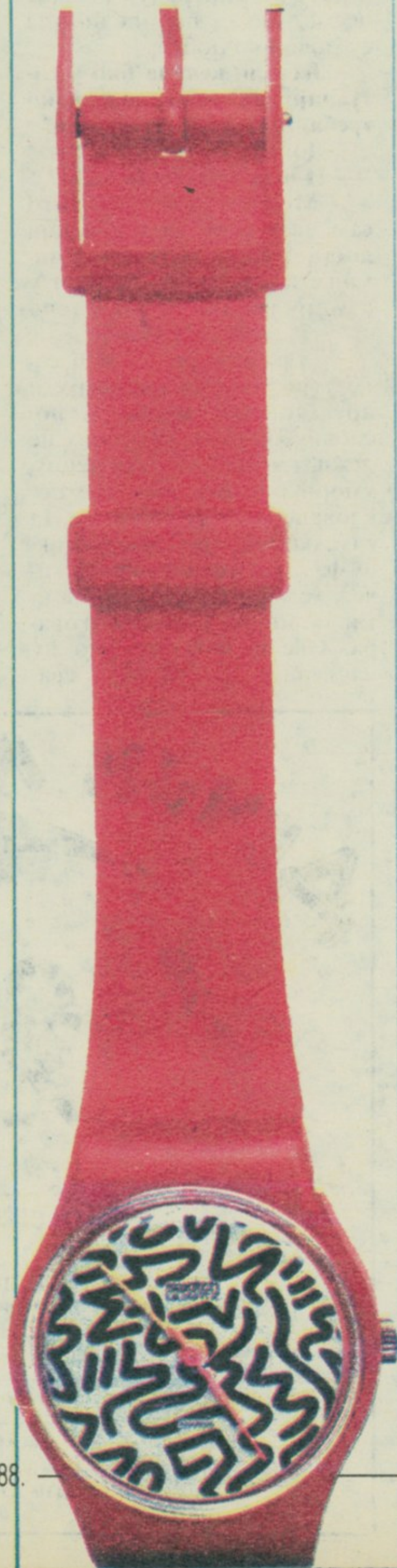
Најављена је само једна новина: свака три месеца правиће се сасвим мале колекције укорак с текућим модним хировима.

„Држимо се правила игре, ако је нешто у моди, нека иде што брже!“ – каже дизајнер Жан Робер. Он је лице своча исто колико му је Ернест Томке срце.

Мада бројчанике неких колекција свочева рале најпознатији светски уметници дизајна као што су Кит Харинг, Жан-Мишел Фолон, Валентино Адами, Пјер Алексински (у том случају на бројчанику стоји и њихов потпис), Жан Робер је особа која сваке сезоне даје свочевима ново лице, просечно око сто педесет најразличитијих скица: од сасвим провидног бројчаника до потпуно црног; од сата с казаљком само за часове или само за минуте до сата без казаљки и бројева на коме време не може ни да се наступи.

„Сат који не показује време је идеолошки избор“, објашњава Жан Робер. „Онај ко га носи истиче да је превазишао распореде часова, тачност, програмирани живот. Доста је с хронометрима, куцнуо је час да им се подемевамо!“

Овај Швајцарац који је доста лутао по свету док се није скрасио у свочу силно се забављао цртајући на бројчаницима кич симболе своје отаџбине: један модел

Предвиђали су му успех од неколико месеци, а до марта ове године продато је педесет милиона комада. У међувремену, ушао је у музеје модерне уметности, а на најчувенијим аукцијама око ретких примерака грабе се колекционари

Три своча припадају колекцији зима 1985. године. Први слева носи потпис Кита Хартинга и направљен је само за тржиште Сједињених Америчких Држава. Први са десне стране је из веома мале почасне колекције.

има на бројчанику еделвајсе (алпске цветове), један чувене швајцарске краве, а један чак националну заставу – бели крст на црвеном пољу. На жалост, Ернст Томке је прихватио само цветни дизајн.

Жану Роберу није лако, јер од око триста педесет пројеката које направи годишње у производњу уђе само педесетак. Преведено на језик своча пројекат значи завршен сат, односно прототип.

Сваки пут, пре него што у руке узме оловку и папир, Жан Робер мора телефоном да се саветује са Рут Кимхе која, за своч, прати у Њујорку све модне правце и зна шта ће на америчком тржишту у одређеној сезони најбоље проћи.

Када заврши скицу, дизајнер се обраћа инжењерима Марлизи Шмит и Бернару Милеру који у лабораторији у Шезару, код Нешатела, врше пробе материјала. Тако строго да само један од пет примерака има наде да ће положити испит.

Своч се на одређена тржишта пласира веома мудро. Нека као пример послужи Италија, позната по томе што прати сваки модни хит. Све до 1986. године

Своч велик 135 метара изложен у Франкфурту 1985. У близини фабрике у Гринжу, на знаку који показује пут према згради, налазе се два бројчаника пречника седам метара.

Италијани су морали да путују у Швајцарску, с којом се граниче, да би купили своч. Тек када се италијанска младеж сасвим разлудела, сат је званично пуштен у њихове радње, али у малим дозама, да се не убије жеља.

Тактика је савршена, али колико ће трајати чудо своча? „Вечито“, каже италијански представник Франко Бозизи. „То је „ролекс“ од пластике, а ко би био луд да се одрекне „ролекса“?“

И, на крају, обавештење нашим читаоцима. У Југославији се своч може купити

само у фри-шоповима и, ретко, у некој комисионој радњи. Ипак је познат и виђа се око руку младих.

Па, да му и ми пожељно срећан рођендан.

Б. Дожин

Николас Холден није био страствен коцкар, посебно не на рулету. С времена на време обрнуо би пар кругова, док не потроши унапред припремљену количину жетона. Никада их није докупљивао. Понекад би вештом игром на црвено-црно успео да опстане по неколико сати са малим добицима, али би увек, на крају, у игри на одређене бројеве губио све.

Те вечери, тако необичне у његовом животу, ни у чему заправо није одступио од свог начина игре. Жетоне је узео само једном и то ни више ни мање него обично. Али, разлика је постојала. Добијао је... Непрекидно.

– Шефе, онај момак и даље добија... Сигурно је психос.

– Мислиш?

– Нема другог објашњења.

– Можда само има много среће.

– Он врло успешно глуми човека кога је задесила изненадна срећа, али таква срећа једноставно не може постојати.

Тишина је потрајала неко време.

– И кажеш, добио је двадесет пута заредом? Који би психос био толико глуп да се открије на такав начин, кад је већ успео да се умува у салу?

– Не знам, шефе. Али, све што замисли – оствари. Ако стави на црно, црно је. Ако игра на ред или групу бројева, погађа. Када

стави на одређени број, тај број се појави.

– Добро, нек' се дечко забавља. Позваћемо специјалце, провериће га и вратити нам све. Уз пристојно обештећење, наравно, јер га њихова служба на врати-ма није открила.

– Бојим се да не буде касно. Најгоре у свему је то што су остали запазили да овај добија и играју његове комбинације. Њима ништа нећемо моћи да одуземо... Ако се то не спречи, за сат или два нећете имати ни коцкарницу ни то одело на себи.

– Добро, убедио си ме. Позваћу одмах специјалце.

Четрдесетак минута касније три психо-специјалца завршила су посао.

– Човек је чист – рекао је одмах један од њих.

– Немогуће! Он ће ме упропастити.

– Двадесет минута смо чеekali по његовом уму. Нема ни-чега осим простих, обичних мисли, мало поремећених изненадном срећом, али сасвим сигурно без икаквих психо-моћи. Није регистровао чак ни наше присуство. Нема ни мрвице телепатije, камоли телекинезе. Позовите било ког психоса и он ће вам исто рећи. Човек је чист, гарантовано.

– До ђавола, али објасните ми како неко може да добија два сата непрекидно... Односи нам читаво богатство.

– Ту се ништа не може учинити... Једино би било добро да нас одмах исплатите, јер како се ствари одвијају, следећи дан дочекаћете као просјак.

Николас Холден је опрезно напустио коцкарницу, грубо одбивши неколико девојака које су хтеле да му праве друштво. Уплашен, непрестано се осврћући, ускочио је у аутомобил и, не испуштајући торбу, кренуо.

Десетак минута касније, кад се уверио да га нико не прати, мало је одахнуо и покушао да пронађе разумно објашњење за своју срећу.

Занесен тако у мисли, није одмах приметио промену која је наступила... његов ауто почео је да успорава и, упркос свим настојањима, скренуо на један паркинг. Зауставио се тик уз неки аутомобил и угасио се.

Холден се збунио као у коцкарници. Зачудо, није се уплашио. Било му је јасно да ово вече, чудно по свему, још није окончано.

Из суседног аутомобила изашао је човек у дугом црном мантилу и кренуо према њему. Врата Холденовог аута послушно се отворише и непознати уђе.

– Добро вече, господине Холден. Дошао сам да поделимо новац.

– Који новац?

– Новац који сте вечерас добили у коцкарници... Не мислите ваљда да сте тек тако имали толико среће?

– Не разумем шта желите да кажете.

– Пре свега, да вам се представим. Ја сам Диво, највећи пси-

хос и телекинезиста света... Самозвани, додуше, али то не умањује моју изузетну вредност. Моја воља, а не воља судбине, водила је вечерас куглицу до вашег тријумфа.

– Зашто сам изгубио последње две игре?

– Изгубили сте незнатан део суме. То је био знак да прекинете и ви сте то, срећом, схватили. Још круг или два и добили бисте коцкарницу, а онда би било додатних испитивања и невоља. Овако, они су срећни што сте напакон отишли и неће вас јурити... Господине Холден, да не губимо време. Избројте ми половину суме.

– Зашто сами не играте?

– На улазу у сваку коцкарницу постоје психоконтролори којима чак ни ја не могу да измакнем.

– Читате ми мисли?

– Могу, али не трудим се.

Холанд опрезно отвори торбу и поче да разврстава завежљаје.

– Зашто немате сталног партнера?

– Наивни човече, па они су вас више од пола сата просто резали психо моћима. Разоткрили су сваку вашу мисао, сваки наговештај... трагали за могућим одговором на толику срећу. А ви сте били блажено збуњени, бескрајно искрени у свом незнању.

Новац је подељен. Незнанац нехајним покретом стави свој део под мантил.

– Саветовао бих вам, господине Холден, да никада више не крочите у било коју коцкарницу. Имате довољно новца за цео живот... ако будете паметни.

– Шта би било да сам одбио да га поделим с вама?

Незнанац је управо излазио. Застао је за трен. Насмејао се широким, веселим осмехом.

– У том случају, узео бих вам све. Не волим поштену игру, али волим коректну превару. Збогом, господине Холден. Било је задовољство сарађивати с вама.

SF МОЗАИК

Велики пољски SF маг Станислав Лем огласио се, после паузе дуге скоро деценију и по, новим романом. Наслов дела је Фијаско, радња је везана за поход Земљана на једну далеку планету и њихове јалове покушаје да са локалним житељима успоставе контакт. Прве критике су веома ласкаве, а књига би требало да се појави, наравно у преводу, и код нас ових дана у библиотеци ПОЛАРИС.

Када смо већ код Лема, библиотека „Кентаур” београдске „Просвете” има у плану да током три године објави шест најбољих наслова овог аутора. Ево одабраних романа: Соларис, Непобедиви, Глас господара, Еден, Рукопис пронађен у кади и Катар.

У Скопљу је почетком новембра одржан „Пулсаркон”, традиционални годишњи скуп поклоника SF жанра. Манифестацији је присуствовало више гостију, углавном из Београда, а поред трибина и округлих столова приређена је успела изложба слика и илустрација са SF мотивима, као и атрактиван видео програм који је привукао највећи број посетилаца.

ЕНИМАТИКА

Припремају: М. Јеленковић и З. Зељковић

Осмосмерка

У мрежи треба да пронађете називе држава из доњег пописа, а налазе се у свих осам смерова. Када пронађете и прецртате све речи из пописа, остаће вам пет неискоришћених слова која читана редом дају назив још једне државе (на цртежу).

АЛЖИР, АНГОЛА, АРГЕНТИНА, БРАЗИЛ, ГАНА, ГВАТЕМАЛА, ГРЧКА, ЕТИОПИЈА, ИЗРАЕЛ, ИНДИЈА, ИРАК, ЈОРДАН, ЈУГОСЛАВИЈА, КЕНИЈА, КИНА, КИПАР, МАЂАРСКА, МАЛИ, МАЛТА, МОНГОЛИЈА, НОРВЕШКА, ПЕРУ, ТУНИС, УГАНДА, УРУГВАЈ, ФИНСКА, ФРАНЦУСКА, ЧАД, ЧИЛЕ, ШВЕДСКА.

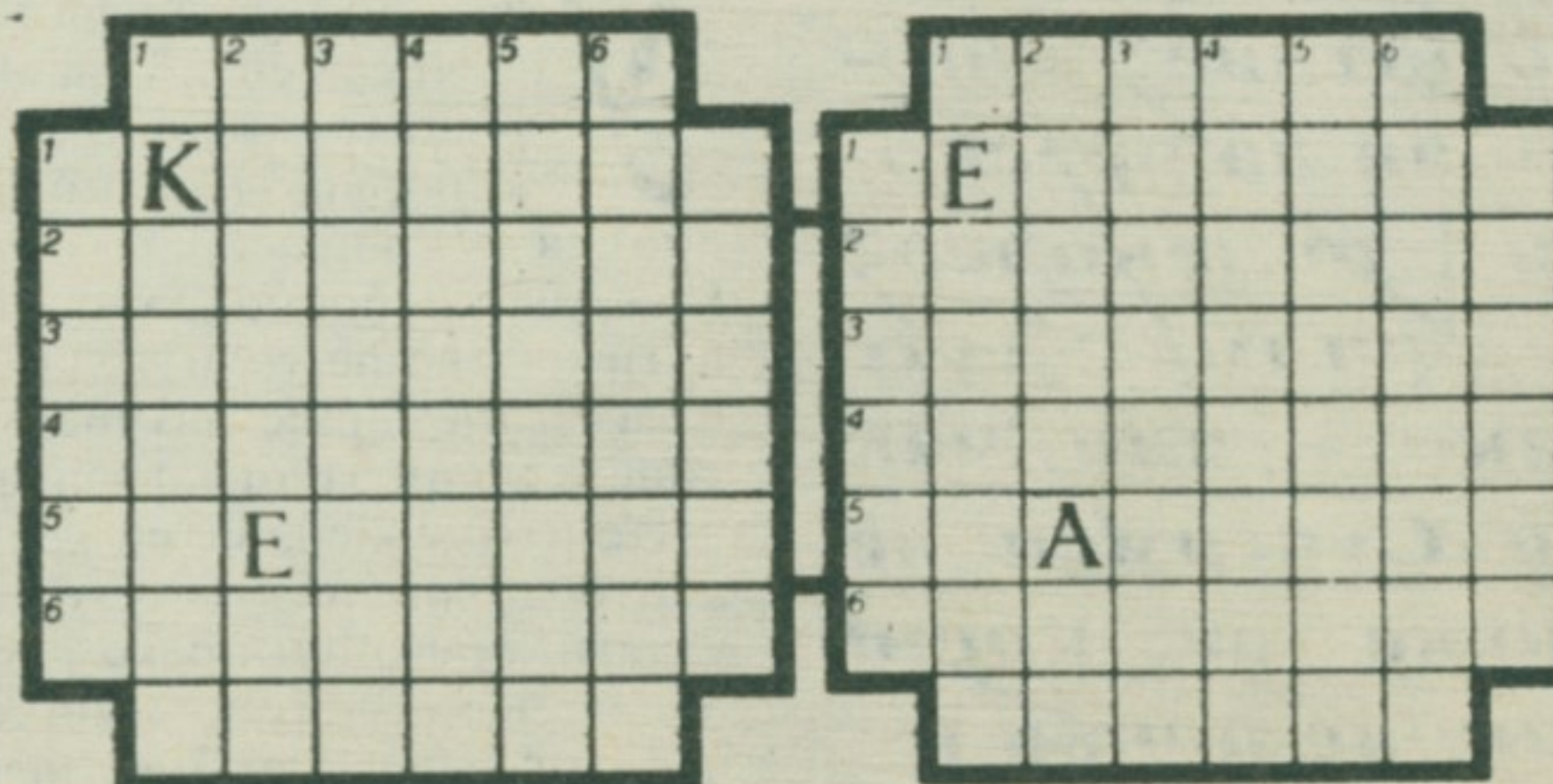
А	Ј	И	Л	О	Г	Н	О	М	А	Л	Т	А
Ф	Л	К	С	К	Н	Ј	А	В	Г	У	Р	У
Ј	И	Е	И	И	Р	И	Ж	Л	А	Г	А	А
К	О	Н	А	П	Н	Е	П	К	Е	К	Л	Ш
Г	А	Р	С	Р	А	У	С	Н	Ш	А	А	В
Г	Р	Р	Д	К	З	Р	Т	Е	М	Ј	Ч	Е
Ф	А	Ч	И	А	А	И	В	Е	И	А	И	Д
Р	Ј	Н	К	Ћ	Н	Р	Т	В	Д	А	Л	С
А	И	Л	А	А	О	А	А	Ј	И	Н	Е	К
Н	П	М	Д	Н	В	Л	И	З	А	Р	Б	А
Ц	О	П	Н	Г	С							
У	И	Е	А	О	М							
С	Т	Р	Г	Л	А							
К	Е	У	У	А	Л							
А	Ј	И	Д	Н	И							

Магични ликови са помешаним описима

Иза сваког броја дате су дефиниције за оба магична лика. Сами треба да откријете на који се магични лик поједине дефиниције односе. Већ уписана слова треба да вам олакшају почетак решавања. Слогови: А, А, ВА, ВИ, ВИ, ВИ, ГРА, ДЕ, ДРИ, ДРОМ, Е, Е, ЗДРА, КО, КТА, ЉА, МЕ, НА НА, НА, НИ, НИ, НИ, НИК, НИН, НО, ЊЕ, ЊИ, О, ПЉА, ПЉЕ, ПРА, ПРИ, ПЧА, РИ, РО, СТ, ТИС, ТР, ЦА, ЧАР, ША.

Водоравно и усправно: 1. Ваздушна лука – Геометријско тело (мн.), 2. Припрема – Стрпљивост, 3. Становник града у Србији – Копљоноша, 4. Здрав, за здравље погодан крај – Млевење, 5. Стражар на граници – Запаљење жлезда (мед.), 6. Журналисти – Разгранат шиб из породице ружа (дем.).

КУКОР
овз реч

НЕ
ДУПАЈ
ВРА-
ТИМА

Холивуд
против
физике

ГОРИВО ЗА СУПЕРМЕНА

Немогуће постаје могуће: Супермен носи Лоис Лејн кроз безваздушни простор око Земље

И ђаци то знају боље: златни идол у руци Индијане Џонса морао би да буде тежак око 30 килограма

Бржи од танета? Јачи од локомотиве? Способан да прескочи облакодер? У филму јесте тако – али чак ни Супермен не може да крши законе природе

У једном из серије од четири играна филма „Супермен“ главни јунак се хвалише да је борац за истину, а против кршења закона. Пажљивији посматрачи, међутим, лако ће уочити да он и сам занемарује научне истине и крши законе физике.

Пошто је испала из хеликоптера који се, уместо да узлети, превалио преко руба облакодера – Лоис Лејн се неколико секунди пре него

што је ударила у тло нашла у наручју Супермена. Када је у делићу секунде ухватио вољену Лоис и зауставио се у ваздуху, јунак јој се мирно обратио: „Ништа не брините – ја вас држим“. „Али ко држи вас“, узвикнула је она, задржавајући и у том драматичном тренутку смисао за шалу. Питање је, заправо, сасвим на месту... На њега бисмо добили одговор да је Супермен, као што му и име каже, натчовек – па нико не

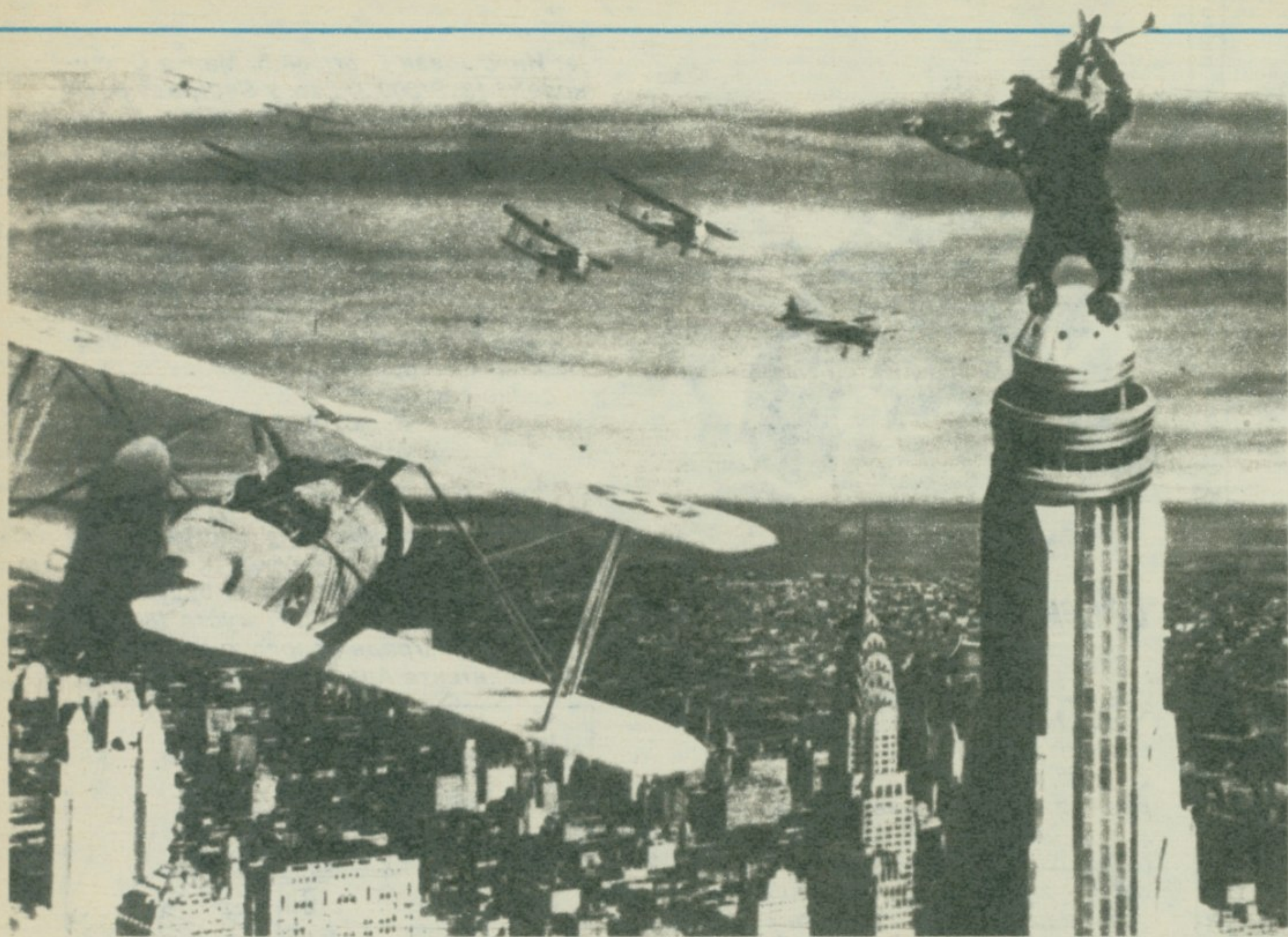
мора да га држи у ваздуху. Уме то (нат)човек и сам.

Али са Лоис Лејн, зар не, ствари стоје мало другачије: она, наиме, није супержена него сасвим обична девојка. Када би је Супермен стварно зграбио и тренутно зауставио док пада са облакодера, она би у његовим рукама, у ствари, нашла тренутну смрт. Између ужасног удара у плочник или у његове челичне руке, у принципу, нема, никакве разлике. Овде, наравно, важи закон гравитације: уколико тело пада дуже, утолико пада брже – и у случају наглог заустављања последице су страшне.

Бржи од ракете

Необична способност Супермена да лети (као пројектил!) противна је једном од три Њутнова закона кретања. Присетимо се принципа кретања ракете. Када гас сагорева у затвореном простору, он врши притисак на све стране подједнако. Ако се на једној страни направи отвор, сагоревајући гас силовитом брзином избија кроз њега у том правцу (акција), а ракета добија убрзање у супротном (реакција). Супермен, међутим, нема никакав погонски систем и не троши никакво гориво – а ипак лети брже од ракете. Диста идеално решење: летење „ни на шта“.

У једној сцени Супермен дочекује на руке аутобус који се сурвао са чувеног моста „Голден гејт“ у заливу Сан

Занемарени закони науке: када би био висок као у филму, Кинг Конг би морао да има сасвим другачије пропорције

Пример поштовања научних истина: сцена из филма „2010: Друга одисеја“

Франциско и враћа га на мост. Чак и ако прихватимо да је могуће нешто што није, то јест да је Супермен у стању да то уради зато што је натчовек, аутобус ипак није никакав супераутобус. Пад возила са тако великом масом и тако великим убрзањем створио би толико велику силу на малој површини – длановима Супермена – да је никакав материјал не би издржао. Једноставно, Суперменове руке би пробиле метал и овај јунак стрипа и филма пролетео би кроз аутобус.

Попут многих других филмова, науку игнорише и

„Кинг Конг“. Циновски горила са тим именом има исте пропорције као обични гориле, али је шеснаест пута виши. Пошто је, дакле, и шеснаест пута шири и исто толико пута дебљи, Кинг Конг би био $16 \times 16 \times 16$ (4.096) пута тежи. Али његове кости су само 16×16 (256) пута јаче (пошто јачина зависи од ширине и дебљине, а не од висине или дужине). Да би могле да издрже његову тежину, кости Кинг Конга би морале да буду знатно дебље. Ову научну чињеницу згодно илуструје поређење дебљине ногу код коњарца и код слона. Ноге ова два

створења се драстично разликују, зато што се „природа разуме у пропорције“. Кинг Конг би, значи, морао да буде много шири, како би располагао јачим костима. У противном, срушио би се на тло колико је дуг и никада се више не би померио.

Авиони у вакууму

У „Звезданим ратовима“, у динамично сниманим сценама борбе у васионском простору гледалац слуша одјеке експанзија. Како се звук шири? Када човек удари по жици виолине, њено треперење се преноси на околне молекуле ваздуха, са ових на друге, и тако редом док звук не стигне до нашег уха. Да нема ваздуха, треперење жице виолине не би могло да се чује као звук. У васиони, као што знамо, нема ваздуха, тако да звук нема кроз шта да се преноси – па експлозије не могу да се чују. Али каква би то била свемирска борба у којој бисте имали утисак да гледате неми филм!

Исти филм обилује васионским сценама ратовања уз помоћ ласерских зрака и снопова. Не смемо, међутим, заборавити да је ласерска светлост усмерена, и да је не можемо видети осим ако је окренута право у наше очи. У свемиру, наиме, нема молекула ваздуха, са којих би се зрак у извесној мери распршивао и стижао до наших очију када га гледамо са

стране. Кад је о ваздуху реч, у „Звезданим ратовима“ припадници Побуњеника воде борбу из летелица сличних улазним авионима, којима се приликом маневрисања крила нагињу. У свемиру закретање крила, разуме се, нема никакву сврху, јер недостаје притисак ваздуха који би изазвао промену правца.

Научно-фантастични филмови, али и авантуристички и други, крше законе науке много чешће него што то изгледа. Најчешће те превиде могу да уоче једино стручњаци, односно особе које добро познају неку одређену област. Али у неким филмовима има недопустивих омашки, које примећује и већина гледалаца у биоскопским дворанама. Готово је невероватно какве глупости понекад могу да промакну сценаристима, редитељу и читавој филмској екипи – да би им се на крају чудила „наивна“ публика.

У филму „Отимачи изгубљеног ковчега“ у уводној сцени Индијана Џонс покушава да са камене гробнице покупи златног идола. Пошто га је брзим покретом заменио кесицом пуном камења, Индијана је у трку понео кип ка излазу, носећи га лежерно као да је посреди, на пример, ананас. Доктор Цек Вејленд, педантни физичар из Јужне Дакоте, израчунао је да је идол био висок око 35 центиметара, те да би имао масу од најмање 30 килограма. Иако је Индијана Џонс „јунак без мане“, брзо трчање са толиким теретом у руци напосто није могуће.

За разлику од оваквих филмова и серија, у којима се наука игнорише намерно или из незнања, данас има све више дела у којима се научне истине поштују чак и када су посреди врхунски домети маште. У филму „2010: Друга одисеја“, на пример, где се највећи део радње збива у близини Јупитера и његовог месеца Европе, мајстор специјалних ефеката Ричард Едлунд је уз помоћ великог броја снимака са васионских сонди „Вонцер“ и компјутера створио тако савршене симулације да гледалац добија утисак као да се налази дословно „на лицу места“.

Научна истина, као што видимо, не смета уверљивости филма него јој помаже – не одузимајући ништа имажинацији и фантазији. Истина је, као што би рекао Бајрон, увек чудна – чуднија од измишљотине.

Есад Јакуповић

Први број Политикиног Забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НО „Политика“

др Живорад Минових

Руководилац ООУРа и главни и одговорни уредник „Политикиног Забавника“
Дарко Рибникар

Заменик главног и одговорног уредника
Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љиљана Златковић, Милан Илијин, Милован Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљанић и Никша Стипчевић. Чланови Савета из Редакције: Дарко Рибникар, Зефирино Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукатиновић, Душан Глушац, Бојана Дожић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрновић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански фах 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 400 din.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

Тромесечна 4.416 динара, полугодишња 8.832 динара, годишња 17.664 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Тромесечна 8.832 динара, полугодишња 17.664 динара, годишња 35.328 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ ГОДИШЊА:

САД	\$ 39.-
СР НЕМАЧКА	ДМ 70.-
ШВЕДСКА	Шкр. 247.-
ФРАНЦУСКА	Ффр. 235.-
ШВАЈЦАРСКА	Шфр. 59.-

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „Политика“ код „ИНВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника одговара: Миливоје Весовић, руководилац ООУР-а „Дубока штампа“.

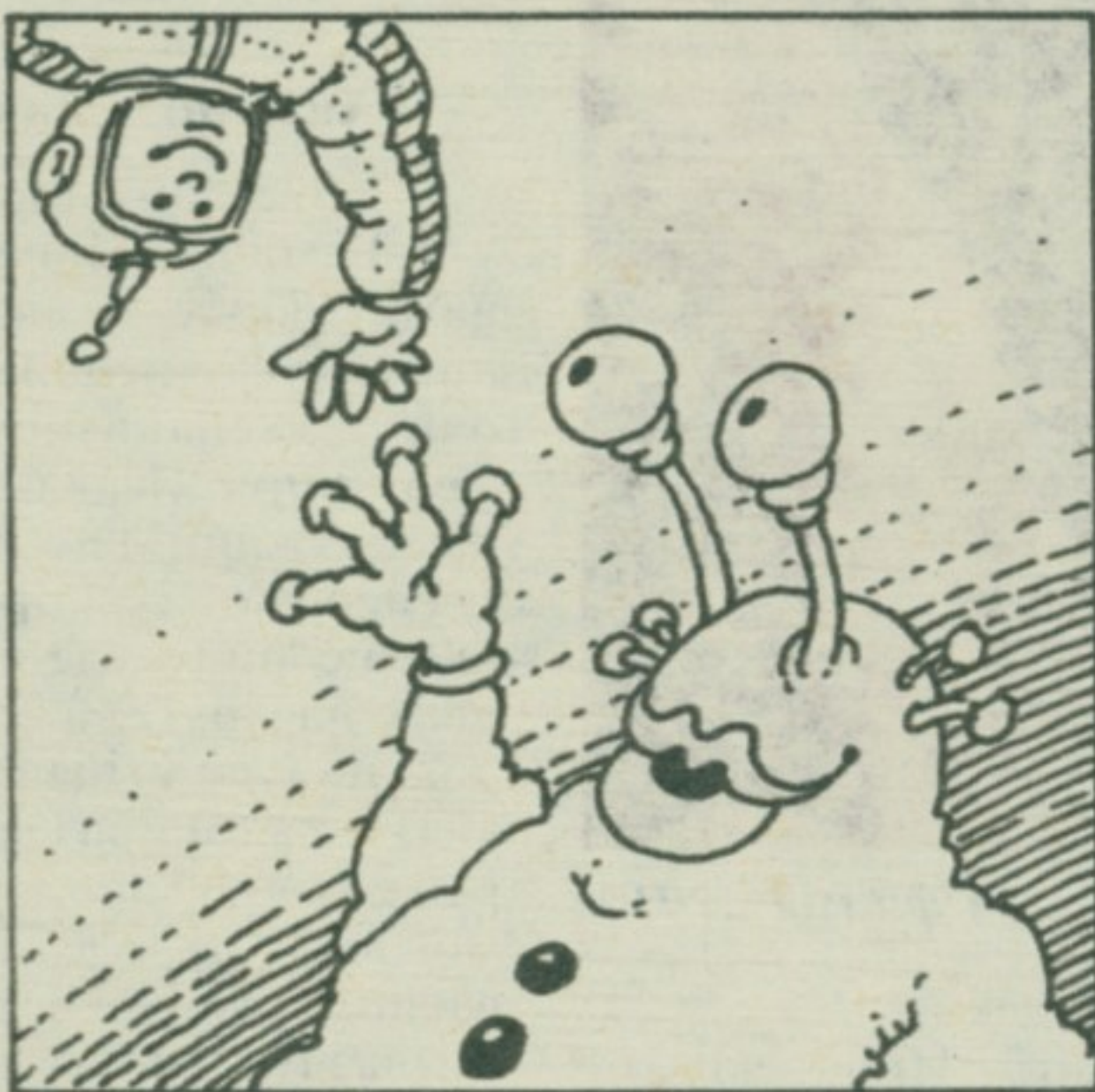

Ванземаљци, ево и мене!

Зовем се Марина и одличан сам ђак мада ме школа не занима. Наиме, хтела бих да знам све оно што школски програм не може да ми пружи а то су, рецимо, претпоставке о постојању неких других цивилизација. Ова тема ме већ дуго потпуно окупира и хтела бих да јој се озбиљно посветим. Међутим, не знам одакле да кренем: волела бих да ми даш адресу људи који се баве овим проблемом, рецимо Драгослава Недељковића, економисте из Пожаревца.

МАРИНА ЈОВАНОВИЋ
Шулејићева 209
Смедеревска Паланка

Колико је нама познато, ниједна званична установа у земљи не бави се проучавањем неких других цивилизација, при том пре свега мислимо на ванземаљске. Међутим, постоји неколико

друштава и удружења која окупљају људе који верују да је постојање нама непознатих цивилизација сасвим извесно. Једно од њих је и сплитски Центар алтернативних знаности, додуше још у оснивању. Уколико желиш, можеш да пишеш Горану Ерговићу, сараднику „Омладинске искре“, једном од иницијатора оснивања Центра. Адреса „Омладинске искре“ је Ливањска 5, 58000 Сплит. Адреса Драгослава Недељковића, аутора књиге „Дан вечности“ у којој су изнете претпоставке о постојању цивилизација које су претходиле нашој је: Шумадијска 63/III/21, Пожаревац. У Задру постоји Астро-археолошко друштво које се такође бави изучавањима која и тебе занимају. Адреса председника Друштва

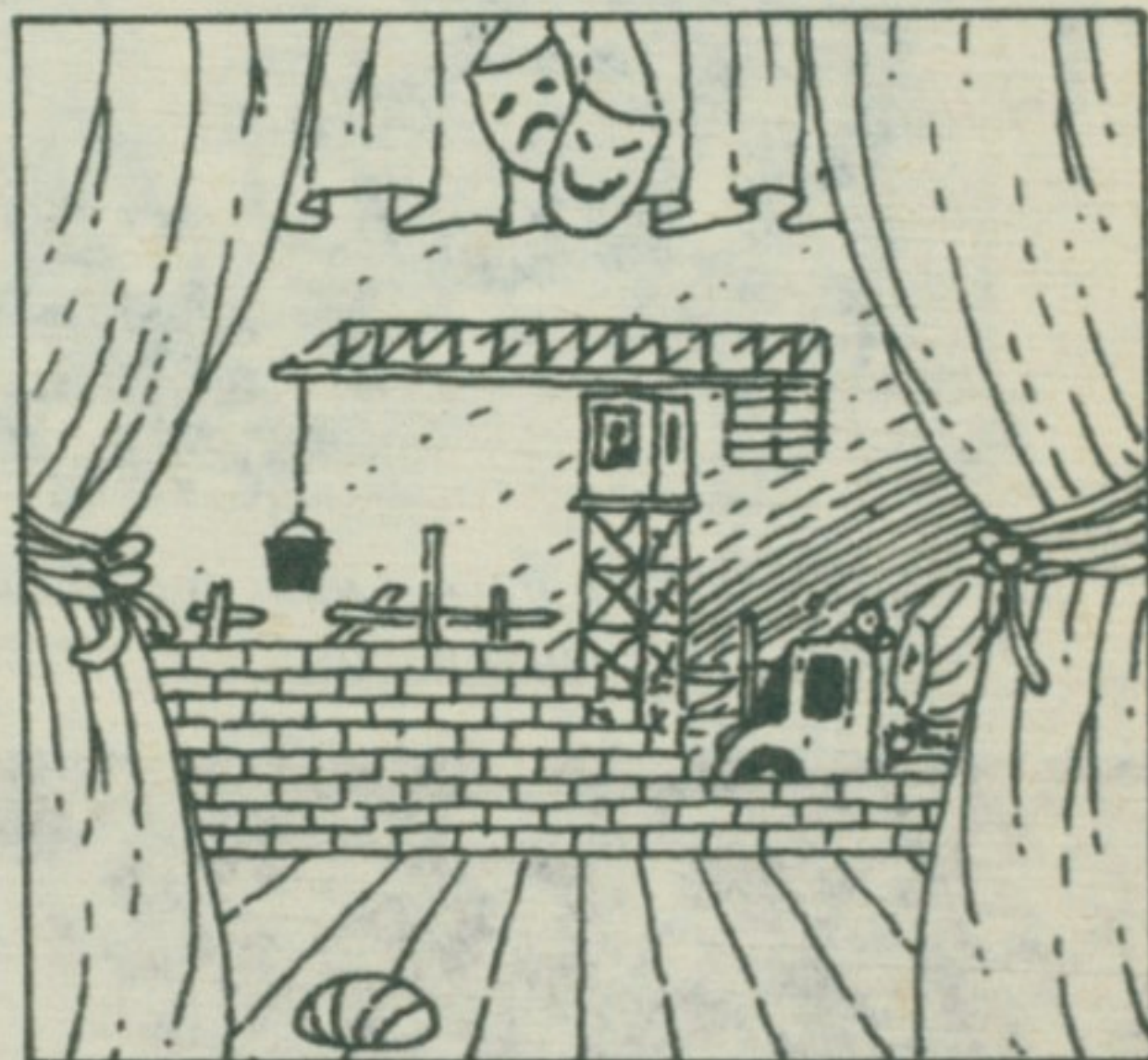
је: Инж. Јован Стагличић, Марка Орешковића 18, 57000 Задар. У Београду ради друштво „Лазар Комачић“ на НУ „Браћа Стаменковић“, Митрополита Петра 8, 11000 Београд.

Позориште није срушено

Занима ме колико је старо Народно позориште у Београду које је недавно срушено?

СЛАЂАНА ВУЧИЋЕВИЋ
Марка Миловановића 15 А
Обреновац

Народно позориште у Београду није срушено: ради се његова реконструкција. Камен темељац зграде будућег позоришта положен је 18. августа 1868. године. План зграде направио је београдски архитекта Александар Бугарски ко-

ји је, у ову сврху, прерадио старији пројект Италијана Касана. Када је завршено, Народно позориште је, укључујући унутрашњу опрему и уређење котло око 600 хиљада гроша, што је био један од највећих издатака Кнежевине Србије.

Да ли имамо командосе у ЈНА?

Недавно сам гледао филм „Командос“ па бих хтео да знам значење таквих јединица у армији, као и да ли у нашој ЈНА има командоских јединица? Ако их има које су и где се обучавају?

„Знатижељан“
Ниш

Ко пита не скита, па према томе није срамота питати што не знамо и – потписати се. Командоси су припадници посебних војних формација неких армија, ослободилачких покрета, револуционарних организација, али и терористичких. Обучавају се за специјалне задатке у позадини противника, а најчешће су то диверзије, препади, саботаже, киднаповања, атентати и слично. Дејства углавном изводе ван своје земље, односно на територијама туђих земаља, а начин припреме и извођење задатака чувају се у најстрожој тајности. Сама реч је португалског порекла и представља множину од comando што значи заповед. Сматра се да је тај назив први пут употребљен у бурском рату који су водили Енглези поткрај 19. века против домородачког становиштва на југу Африке.

Амерички командоси у акцији

Наше оружане снаге немају јединице са таквом наменом јер ми не планирамо извођење борбених дејстава на туђим територијама. Код нас постоје специјалне јединице војне полиције које би водиле борбу против терориста и командоса ради одбране своје земље.

Јединице војне полиције су специјалне и посебно организоване. За припаднике војне полиције бирају се изузетно одважне, храбре и психички и физички јаке личности које су веште у употреби ватреног и хладног оружја и у примени борилачких вештина. Обука се изводи по посебном програму. Високо су технички опремљени, наоружани су најсавременијим наоружањем и опремом, а јединице су веома покретљиве и могу брзо и ефикасно да изводе борбена дејства у свим временским и земљишним условима. Обука се изводи за време служења војног рока у јединицама ЈНА.

Двоглава змија, али не из бајке!

Шаљем ти ово писмо из Црне Горе. Много ме занима да ли постоји двоглава змија? Слушао сам много прича о њој од моје бабе па ако стварно постоји реци ми нешто више о њој. Пуно поздрава од нане, брата, сестре и мене.

УРОШ ВУКИЋЕВИЋ
Кнеза Мирослава 9
Бијело Поље

Двоглаве змије, Уроше, нису само бића из бакиних прича, већ се могу наћи и у природи, па и код нас и то међу оним

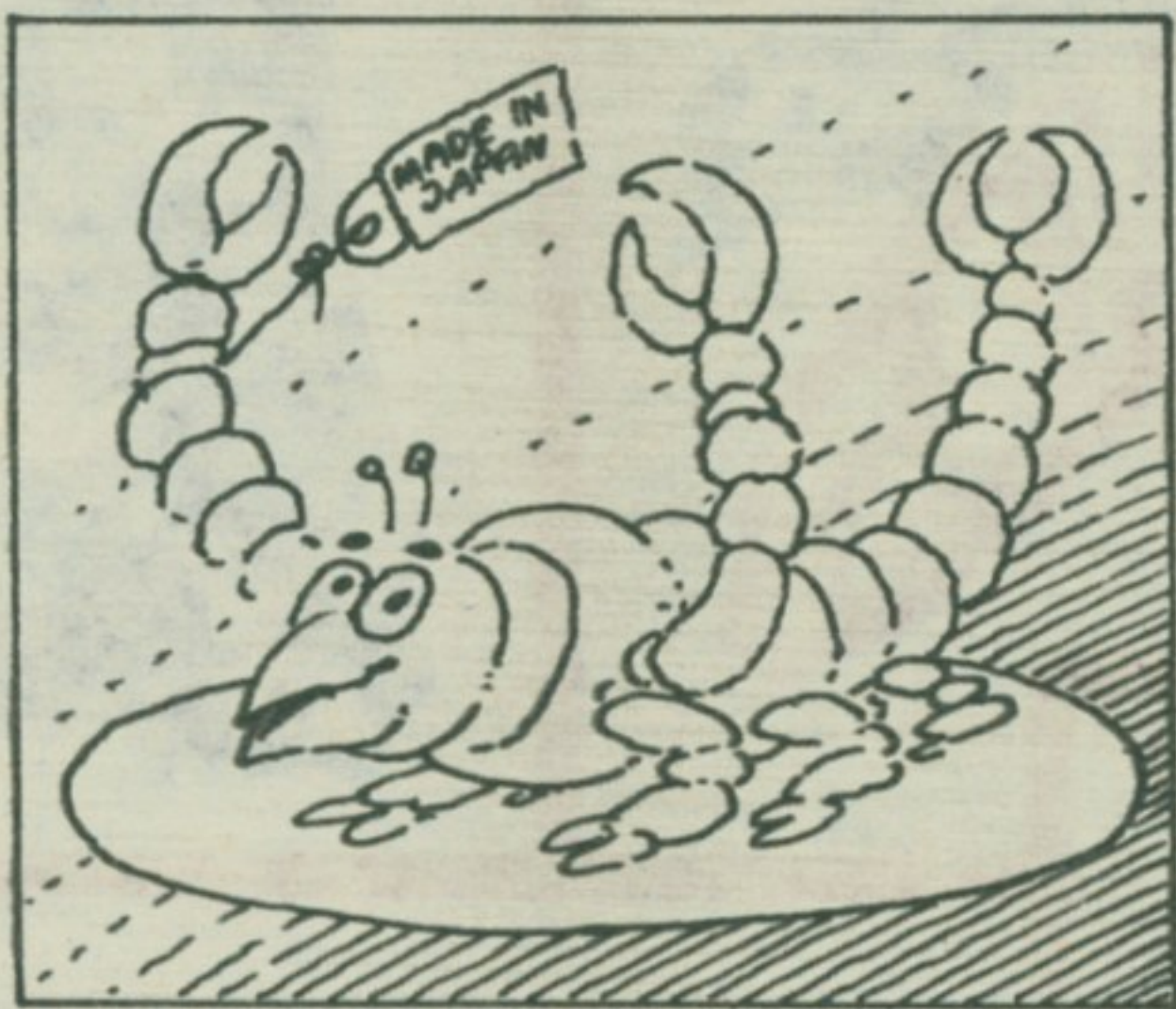
неотровним. Вероватно настају као последица неправилности у почетку ембрионалног развоја, по свој прилици на исти начин као што настају сијамски близанци: нераздвајањем јајних ћелија. Овакви, двоглави, примерци не достижу величину осталих змија исте врсте и не размножавају се. Појава двоглавих животиња – или наказа, како су их људи некада називали – забележена је и код домаћих животиња (пачићи, телади и сл.).

Шкорпије из јапанске енциклопедије

Имам једно питање за тебе, свезналице! Недавно сам се поцапала са другарицом око „ситнице“: сви знамо да је шкорпија смртоносна за човека. Е па, није тако! У једној јапанској енциклопедији пише да шкорпија НИЈЕ отровна. Шта ти велиш? И још нешто, реци ми одакле потиче моје име и шта значи?

НАТАША ТОДОРОВИЋ
Алијагићева 1
Књажевац

Ево одговора, па нека се сукоб изглади! Већина шкорпија није за човека много опаснија од пчеле или осе. Ипак, има неколико врста чији убуд може бити смртоносан. Најопаснија је северноафричка врста *Androctonus australis* чији је отров по јачини раван кобрином.

На срећу, постоји противотров који је ефикасан и до три сата после убода. Убуд једне врсте шкорпиона који живи у Мексику и југозападној Америци смртоносан је једном у хиљаду случајева. У Европи нема шкорпија чији би убуд могао бити смртоносан, али камперима у Шпанији и јужној Француској невоље ствара мали црни шкорпион чији убуд може бити веома болан. У нашој земљи много већа опасност може да вреба од особа рођених у знаку шкорпије него од убода самих шкорпија...

Одговоримо и на твоје друго питање, мада смо раније већ објаснили порекло имена Наташа! Оно је начињено од латинског придева *natalis*, „родни“, којим се означава и Божић – дан Христовог рођења. Првобитно је ово име давано девојчицама рођеним на Божић. Ово име, Наталија, у руском је добило облик одмила Наташа, а постало је популарно захваљујући личностима из руских романа, пре свега Наташи Ростовой из Толстојевог „Рата и мира“.

ТРАЖИМО

ПРИЈАТЕЉЕ

Наташа Стефановска, Саве Ковачевића 47-V/37, 91000 Скопље – има 13 година, воли рок музику, сакупља постере и салвете.

Барбара Младеновић, Зетска 4/50, 18000 Ниш – има 14 година, воли музику и дописивање, сакупља постере.

Ксенија Симић, Трг маршала Тита 15, 11450 Сопот – има 14 година, воли све што воле млади, бави се рукометом.

Данијела Глигорић, Славише Вајнера Чиче 16, 75440 Власеница – има 11 година, воли музику, сакупља писма и траке и гумице за косу.

Сашка Ђуреиновић, Трг ЗАВНОБИХ-а 30, 71000 Сарајево – има 13 година, воли спорт и музику.

Сенада Луколић, Челуга 66, 85354 Стари Бар – има 16 година, сакупља значке, кесе и постере.

Ивана Бучкић, Пожешка 53, 11030 Београд – има 13 година, воли музику, спорт и дописивање.

Антонија Билић, Рујанска 7, 41000 Загреб – има 10 година, сакупља салвете, марке, значке и разгледнице.

Драгана Ерцег, Дајла 129, 51466 Новиград – има 13 година, воли музику, сакупља марке, значке, постере, разгледнице и касете.

Оливера Јевтић, Моше Пијаде 7, 12300 Петровац на Млави – има 12 година, воли спорт, музику и путовања.

РЕШЕЊЕ ЕНИГМАТИКЕ

Магични квадрати: 1. октаедри, стрпљење, шапчанин, мељавина, аденилис, трњиница; 2. аеродром, приправа, копљаник, здравина, граничар, новинари.

Осмосмерка: Непал.

НОВО ГИТАРА

Гитару ћете СВИРАТИ ВЕЋ ЗА 4 МЕСЕЦА ако се при учењу будете служили ШАЈИНОВОМ – ОЗВУЧЕНОМ ШКОЛОМ ГИТАРЕ! „Школу“ књигу и 2 касете, можете набавити у свим продавницама „Промузику“ у Београду по цени од 15.000.– или наручити дописницом на адресу: ШАЈИНОВА – ОЗВУЧЕНА ШКОЛА ГИТАРЕ, Други булевар 131/9, 11070 НОВИ БЕОГРАД

НОВО НОВО НОВО НОВО НОВО НОВО НОВО НОВО НОВО

ШТА СЕ ВОЗИ, СЛУША, НОСИ...

ПРОТИВ ПАДАЊА –
Справа је заиста једноставна: плочица с металним зупцима, каишем причвршћена за ципеле или чизме. Шиљци запињу о лед и спречавају нехотичне двоструке аксле који се обично завршавају неелегантним приземљењем на клизави тротоар. Цена: око 5 хиљада динара.

ЦИПЕЛЕ С РАДИЈАТОРИМА –
Новост стиже из Норвешке: скијашке ципеле с уграђеним грејачима у којима је милина скијати се. Топлота траје од 90 минута до 5 сати, а онда свратите на чај и напуните батерије, па опет на жичару. Немојте да се следите кад чујете цену: 450 хиљада динара.

СУПЕР КРПЉЕ –
Некадашње крпље јесте да су омогућавале да се не пропадне у дубок снег, али биле су трапаве и заморне. Овај релаксирајући модел са зглобним везом који се причвршћава само спреда омогућава вам да при ходу не дижете целу крпљу. Цена: 90 хиљада динара.

НОСТАЛГИЧНЕ ЦИПЕЛЕ –
Повратак у добре старе педесете године у овим суперлукузним кожним ципелама чувене марке „Д'азоло“ које стају „само“ 400 хиљада динара. Савет стручњака: нико неће приметити ако уместо њих из подрума, с тавана или из оставе извучете старе татине баканце, а џепаца уложите у нове жуте пертле.

ПОСЛЕ СКИЈАЊА –
Тренутно је у свету у моди комбинација пре подне скијање, по подне кошарка и то у нарочитим непромочивим (!) патикама славне фирме Кеј-веј, у црвеној, жутој или зеленој боји, а по цени од 60 хиљада динара.

АКО СПАВАТЕ НАПОЉУ –
Ако крећете на далека путовања (Арктик, рецимо) или вам недостају материјална средства за хотеле А, В, С, D и осталих категорија, препоручујемо ову врећу пуњену пингвиновим перјем која гарантовано штити од хладноће све до -5°C . Цена: 130 хиљада динара

КОНКУРС за читаоце фото-репортере

ОБЈЕКТИВОМ – ОБЈЕКТИВНО

ВЕСНА ЈАНКОВИЋ, 78000 Бањалука, Београдска 17

У другом смо колу наградног конкурса за читаоце фото-репортере ОБЈЕКТИВОМ, ОБЈЕКТИВНО са темом „ОД СРЦА САМ СЕ НАСМЕЈАО“. INEX CINERHOTO и даље награђује најбоље ауторе, појединце и групе изузетно вредним наградама. Сваког месеца, у сваком колу, по пет аутора (укупно 15) добијају фото-апарате, соларне дигитроне и утешне награде. На крају тромесечног конкурса за најбољу фотографију сви аутори поново учествују у извлачењу СУПЕРНАГРАДА. Фото-апарати, дигитрони и утешне награде намењени су најуспешнијим појединцима у сва три кола, а комплетно опремљена фото-лабораторија најуспешнијој фото-секцији или групи.

Очекујемо и даље ваше прилоге, црно-беле фотографије слободног формата, на тему „ОД СРЦА САМ СЕ НАСМЕЈАО“. Наша адреса је: „Политикин ЗАБАВНИК“, Македонска 29, Поштански фах 124, 11000 Београд, са назнаком – За конкурс „ОБЈЕКТИВОМ, ОБЈЕКТИВНО“. Не заборавите, после теме „ОД СРЦА САМ СЕ НАСМЕЈАО“ на реду је последње коло и тема „У СУСРЕТ ПРОЛЕЋУ“. Имена добитника награда првог кола објавићемо у једном од следећих бројева.

ЈОСИП НИКОЛИЋ, 56270 Жупања, С. Албинија 17

ЕМИЛ КРЗНАР, 62392 Межица, Партизанска цеста 18

ЖЕЉКО ЈОВАНОВИЋ, 25000 Сомбор, Првомајски булевар А 11

